İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNİN ŞARTLARI VE SINIRLARI

Bahar KIZILSÜMER
114613002

Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt SÜZEL**

İSTANBUL
2019

SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNİN ŞARTLARI VE SINIRLARI

CONDITIONS AND LIMITATIONS OF THE INSURER'S RIGHT OF SUBROGATION

Bahar Kızılsümer
114613002

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt SÜZEL (imza).....
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Fazıl Kerim ATAMER (imza).....
Gedik Üniversitesi

: Doç. Dr. Kerem Cem SANLI (imza).....
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih : 27.06.2019
Toplam Sayfa Sayısı : 156

Anahtar Kelimeler (Türkçe)
1) Sigortacının Halefiyeti
2) Rücu Hakkı
3) TTK madde 1472
4) Sigorta Ettirene Rücu
5) Sigortalının Yakınlarına Rücu

Anahtar Kelimeler (İngilizce)
1) Insurer's Right of Subrogation
2) Right of Recourse
3) Turkish Commercial Code Article 1472
4) Recourse against the Policy Holder
5) Recourse against the Insured's Relatives

ÖNSÖZ

Lisans eğitimimden bugüne dek bana yol gösteren, yoğun çalışma temposuna rağmen değerli katkılarıyla desteğini esirgemeyen ve beni sabırla bekleyen tez danışmanım Sayın Cüneyt Süzel'e,

İş hayatımla birlikte bu yoğun çalışmayı tamamlayabilmeme olanak sağlayan ve birçok açıdan ufkumu genişleten Feyzi Erçin'e, 6 senedir beni hiç yalnız bırakmayan, bir insanın sahip olup olabileceği en güzel, en içten çalışma arkadaşları, benim için ise dosttan öte olan EBB ailesinin tüm değerli üyelerine,

Yüksek lisans tezi çalışmalarıma kilometrelerce uzaktan beni manevi olarak hazırlayan, bu süreçte de önümü görmemi sağlayan ve her bir rengiyle hayatıma güzellik katan Eylül'e,

Kendi hayatında yeni adımlar atmaktayken Almanca kaynak çalışmamda sorgusuz sualsiz bana destek olan, zaman ayıran ve emek veren, karanlıklarda bile bana eşlik eden Esra'ya,

Varlığı ile bana her zaman umut ve güç veren, tez sürecimin keyfini çıkarmamı sağlayan, sayesinde hayatımın bu dönemini gülümseyerek hatırlayacağım ve seneler boyunca ona da hatırlatacağım özel kadın, güzel dost, Nuray'a,

Bu zorlu deneyimimde aynı çatı altında bana eşlik eden, minik sürprizlerle beni evde karşılayan ve üzerimdeki yükleri hafifleten Nur teyzeme ve Mustafa amcama,

Bana her zaman inanan canım abim Barış'a ve bana alternatif yollar sunarak kendimi her zaman aydınlıkta hissetmemi sağlayan, imkânsızlıklar içerisinde bana imkânlar yaratan, en büyük şansım, canım annem Hülya'ya,

Her an yanımda olan ve tüm engelleri kolaylaştıran, hayatımızın en zorlu süreçlerinden birinde dahi ne olursa olsun ellerimi bırakmayan, yol arkadaşım, canım eşim Gökcan'a sonsuz ve içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
KISALTMALAR viii
ABSTRACT x
ÖZET xi
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

HALEFİYETE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

1.1 SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR 4
1.1.1 Halefiyet ile Benzer Kavramların Birbirinden Ayrılması 4
1.1.1.1 Halefiyet ve Rücu Hakkı Ayrımı 4
1.1.1.2 Halefiyet ve Alacağın Devri (Temliki) Ayrımı 6
1.1.1.3 Sigortacının Kanuni Halefiyeti ile Türk Borçlar Kanunu'nun Teselsül Sorumluluğa İlişkin Hükümleri Arasındaki Bağlantı 9
1.1.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Genel Tanımı 14
1.1.2.1 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Hukuki Niteliği 14
1.1.2.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Düzenlenme Amacı 16
1.1.2.3 Üçüncü Şahıs Lehine Sigorta Sözleşmelerinin Sigortacının Halef Olduğu Kişi Bakımından Değerlendirilmesi 18
1.2 SİGORTACININ HALEFİYETİNE İLİŞKİN YABANCI HUKUKTA YER ALAN YASAL DÜZENLEMELER 22
1.2.1 Alman Hukuku 22
1.2.2 İsviçre Hukuku 25
1.2.3 Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri 27
1.3 KANUNİ HALEFİYETE İLİŞKİN TÜRK HUKUKUNDAKİ YASAL DÜZENLEMELER 28

1.3.1 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Kanuni Halefiyet 28
1.3.2 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Sigortacının Kanuni Halefiyeti 31
1.3.2.1 Sigorta Türleri Bakımından Genel Açıklamalar 31
1.3.2.2 Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme 33
1.3.2.3 Deniz Rizikolarına Karşı Sigortalarda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme 35
1.3.3 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Sigortacının Kanuni Halefiyeti 36
1.3.3.1 Zarar Sigortaları 36
1.3.3.1.1 Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme 37
1.3.3.1.2 Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme 39
1.3.3.1.2.1 İhtiyari Sorumluluk Sigortaları Bakımından Değerlendirme 39
1.3.3.1.2.2 Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Bakımından Değerlendirme 43
1.3.3.2 Can Sigortaları 47
İKİNCİ BÖLÜM
SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNİN ŞARTLARI
2.1 GEÇERLİ BİR SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN MEVCUT OLMASI ŞARTI 50
2.1.1 Sigorta Sözleşmesinin Sigortacının Ödeme Borcunun Hukuki Sebebini Teşkil Etmesi 50
2.1.2 Sigortacının Sigortalısına Yaptığı Hatır Ödemeleri 52
2.2 SİGORTA TAZMİNATININ SİGORTACI TARAFINDAN ÖDENMİŞ OLMASI ŞARTI 53

2.2.1 Sigorta Tazminatı Ödemesinin Sigortalıdan Kaynaklı Nedenlerle Yapılamaması Durumunda Sigortacının Hakları 54
2.2.2 Halefiyetin Sigortalı Aleyhine Kullanılamaması İlkesi 55
2.2.2.1 Zarar Sorumlusunun Malvarlığının Zararın Tamamını Karşılamaya Yetersiz Olması İhtimalinde 55
2.2.2.2 Zarar Sorumlusunun Sorumlu Olduğu Tazminat Tutarının Tüm Zararı Karşılamaya Yetersiz Olması İhtimalinde 58
2.3 SİGORTALININ ZARAR SORUMLUSUNA KARŞI DAVA HAKKINA SAHİP OLMASI ŞARTI 60
2.3.1 Sigortacıya Halefiyet Yoluyla Geçen Dava Hakkının Kapsamı 61
2.3.1.1 Sigortacının Rücu Davasının Hukuki Sebebi, Tarafların Hakları ve Görevli Mahkeme 61
2.3.1.2 Sigortacının Rücu Davasında Talep Edebileceği Tazminatın Kapsamı 63
2.3.1.3 Sigortacının Rücu Davasında Faiz Talep Etme Hakkı 66
2.3.2 Sigortacının Rücu Davasına Uygulanan Zamanaşımı Süresi ... 67
2.3.2.1 Zamanaşımı Süresinin Sigortacı Bakımından Ne Zaman İşlemeye Başlayacağı Meselesi 67
2.3.2.2 Zamanaşımı Süresinin Dolması Tehlikesine Karşı Çözüm Önerileri 69
2.3.3 Sigortalının Sigortacının Dava Hakkını İhlal Edecek Nitelikte Davranışlardan Kaçınma Yükümlülüğü 72
2.4 KANUNİ HALEFİYET ŞARTLARININ OLUŞMADIĞI DURUMDA SİGORTACININ ALACAĞIN DEVRİ YOLUYLA ZARAR SORUMLUSUNA RÜCU EDİP EDEMEYECEĞİ MESELESİ 79
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SİGORTACININ RÜCU HAKKININ HAKKIN MUHATABI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
3.1 SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETE DAYALI OLARAK SİGORTA ETTİRENE RÜCU EDİP EDEMEYECEĞİ SORUNU 84
3.1.1 6762 Sayılı TTK'daki Düzenleme 85

3.1.1.1 Doktrindeki tartışmalar 85
3.1.1.2 Yargıtay İçtihatları 87
3.1.2 Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki düzenleme 91
3.1.2.1 Sigortacının Rücu Hakkı Bakımından Üçüncü Şahıs Kavramı 91
3.1.2.2 Sigortacının Sigorta Ettirene ya da Sigortalıya Rücu Edebileceğinin Kabul Edildiği Diğer İstisnai Haller 96
3.1.3 Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'ndeki Düzenleme 98
3.1.4 6102 sayılı TTK'daki düzenleme 99
3.2 SİGORTACININ HALEFİYETE DAYALI RÜCU HAKKINA İLİŞKİN SİGORTALININ YAKINLARI BAKIMINDAN HERHANGİ BİR SINIRLAMA OLUP OLMADIĞI SORUNU 104
3.2.1 Konu ile İlgili Yabancı Hukukta Yer Alan Düzenlemeler 105
3.2.2 Türk Hukukundaki Uygulama 108
3.3 SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SİGORTACININ RÜCU HAKKINI SINIRLANDIRAN ÖZEL KAYITLAR..... 113
3.3.1 Sigorta Sözleşmelerine Sigortacının Rücu Hakkını Sınırlandırmak Amacıyla Konulan Özel Kayıtların Geçerliliği 114
3.3.2 Sigorta Sözleşmesine Sigortacının Rücu Hakkını Sınırlandırmak Amacıyla Konulan Özel Kayıtların Hukuki Niteliği 119
3.4 SİGORTACININ RÜCU HAKKINI KULLANAMADIĞI KİŞİLERE KARŞI ALACAĞIN DEVRİ YOLUYLA TALEP YÖNELTİP YÖNELTEMEYECEĞİ 123
SONUÇ..... 126
KAYNAKÇA 133
MAHKEME KARARLARI DİZİNİ 141

KISALTMALAR

ADHGB	:	Alman Umumi Ticaret Kanunu
Alm.SSK	:	2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu
ASSHİ	:	Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri
aş.	:	Aşağıda
AÜHFD	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BAM	:	Bölge Adliye Mahkemesi
BATIDER	:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGH	:	Bundesgerichtshof (Alman Federal Mahkemesi)
BGHZ	:	Entscheidungen des Bundesgerichtshof in Zivilsachen (Alman Federal Mahkemesi Özel Hukuk Kararları)
Bkz./bkz.	:	Bakınız
dn.	:	Dipnot
E.	:	Esas
E-Alm.SSK	:	1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu
E-BK	:	818 sayılı Borçlar Kanunu
E-TTK	:	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
e.t.	:	Erişim tarihi
HD.	:	Hukuk Dairesi
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	:	İçtihadı Birleştirme Kararı
İHD	:	İş Hukuku Dergisi
İİK	:	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	:	Karar
KTK	:	2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
MÜHF-HAD	:	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
MÜİİBF	:	Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
p.	:	Paragraf
PEICL	:	Principles of Eureopean Insurance Contract Law
s.	:	Sayfa
SHD	:	Sigorta Hukuku Dergisi
SK	:	5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SS.	:	Sıra Sayısı
T.	:	Tarih

TBBD	:	Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TTK	:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	Ve devamı
VersR	:	Versicherungsrecht
Y.	:	Yargıtay
YHGK	:	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
yuk.	:	Yukarıda

ABSTRACT

This study of master's thesis has been submitted to Istanbul Bilgi University Social Sciences Institute. The subject of this study is the "Conditions and Limitations of the Insurer's Right of Subrogation".

In the first part of the study, the term of "subrogation" is explained in general terms and its differences with similar terms are introduced. Thereafter, the regulations in respect of the insurer's subrogation right in both foreign law and Turkish law are reviewed.

In the second part, the conditions of the insurer's subrogation right in property insurances which are set forth by law are addressed in accordance with Article 1472 of the Turkish Commercial Code numbered 6102. In cases where the conditions of subrogation do not exist, it is considered whether the insurer can recourse against the liable party based on the provision in respect of the assignment of claim under the Turkish Code of Obligations numbered 6098, as an alternative solution.

In the last part, the question of to whom the insurer may recourse against is examined in consideration of the scholars' views and Court precedents in both Turkish and foreign law. In particular; it is discussed whether the insurer can recourse against the policy holder or against the relatives of the insured. Then, the validity of the policy conditions that limit the insurer's right of recourse is examined considering that the insurer's subrogation right is a mandatory provision and the legal structure of these policy conditions is determined.

Keywords:

[1] Insurer's Right of Subrogation, **[2]** Right of Recourse, **[3]** Turkish Commercial Code Article 1472, **[4]** Recourse against the Policy Holder, **[5]** Recourse against the Insured's Relatives

ÖZET

Bu yüksek lisans tezi çalışması İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulmuştur. Çalışmanın konusu "Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları"dır.

Çalışmanın ilk bölümünde halefiyet kavramı genel hatlarıyla tanıtılmış ve benzer kavramlar ile arasındaki farklar ortaya konulmuştur. Akabinde sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin gerek yabancı hukuk kaynaklarındaki gerekse Türk hukukundaki yasal düzenlemeler incelenmiştir.

İkinci bölümde ise sigortacının halefiyetine ilişkin kanunda öngörülen şartlar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun mal sigortalarında sigortacının halefiyetine ilişkin madde 1472 hükmü doğrultusunda ele alınmıştır. Söz konusu şartların mevcut olmaması durumunda sigortacının alternatif olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun alacağın devrine ilişkin hükümlerine istinaden zarar sorumlusuna rücu edip edemeyeceği değerlendirilmiştir.

Son bölümde Türk hukukundaki ve yabancı hukuktaki doktrin görüşleri ve Mahkeme içtihatları doğrultusunda sigortacının kanuni halefiyetine dayalı rücu talebini kimlere karşı yöneltebileceği sorusu irdelenmiştir. Özellikle, sigortacının sigorta ettirene ya da sigortalının yakınlarına rücu etme imkânı olup olmadığı tartışılmıştır. Daha sonra ise sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin hükmün emredici nitelikte olması karşısında sigortacının rücu hakkını sınırlandıran poliçe şartlarının geçerliliği incelenmiştir ve söz konusu poliçe şartlarının hukuki niteliği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

[1] Sigortacının Kanuni Halefiyeti, **[2]** Rücu Hakkı, **[3]** TTK madde 1472, **[4]** Sigorta Ettirene Rücu, **[5]** Sigortalının Yakınlarına Rücu.

GİRİŞ

Kanuni halefiyet genel itibariyle üçüncü bir kişinin borcunu ifa eden kişinin kanunen alacaklının yerine geçmesi ve onun borçluya karşı mevcut olan alacak hakkını devralması olarak tanımlanabilir. Borçlar hukukunda düzenlenen kanuni halefiyet genel bir düzenleme mahiyetindedir. Bunun dışında kanuni halefiyete ilişkin özel düzenlemeler yer almaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda[1] ("TTK") öngörülen sigortacının kanuni halefiyeti de bu özel düzenlemelerden biridir.

Sigortacının kanuni halefiyeti gerçek zararın tazmini ilkesine dayanan zarar sigortaları bakımından mevcuttur. Buna karşılık, meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilemez. Zira sigortacıya kanuni halefiyet tanınmış olmasının altında, zarar sigortalarındaki zenginleşme yasağı prensibi yatmaktadır. Şöyle ki; zarar sigortalarında sigortacı sigorta ettirenin sigorta teminatı altına alınan rizikonun meydana gelmesi sonucunda uğradığı zararları sigorta sözleşmesindeki hükümler uyarınca tazmin etme yükümlülüğü altına girer. Ancak zarar gören sigortalının zarardan sorumlu üçüncü kişilere karşı ayrıca bir tazminat alacağı mevcut olduğundan, sigorta sözleşmesinin varlığı sigortalının zenginleşmesi tehlikesini doğurmaktadır. Buna ek olarak, sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalının uğramış olduğu zarar hâlihazırda tazmin edilmiş olduğundan zarardan sorumlu üçüncü kişinin sorumluluktan kurtulması ihtimali de gündeme gelmektedir. İşte sigortacının kanuni halefiyeti ile hem sigorta tazminatını alan kişinin zenginleşmesi tehlikesinin, hem de zarar sorumlusu üçüncü kişinin sorumluluktan kurtulma ihtimalinin önüne geçilmektedir.

Sigortacının kanuni halefiyeti kanunda belirli şartların yerine getirilmiş olması koşuluna tabi tutulmuştur. Bu şartların mevcut olması hâlinde sigortalının zarardan sorumlu kişilere karşı talep ve dava hakkı kanuni halefiyet gereği

[1] 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 14 Şubat 2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

herhangi bir işleme gerek kalmaksızın sigortacıya geçmektedir. Sigortacı, kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı rücu imkânını elde etmektedir.

TTK'nın sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin hükümleri incelendiğinde söz konusu düzenlemelerin bazı açılardan muğlak olduğu ve yoruma açık bırakıldığı görülmektedir. Bu çalışmada TTK'nın mal sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen madde 1472 hükmü esas olarak ele alınacaktır. Diğer taraftan, söz konusu hükümle benzer içerikte olan ve sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen madde 1481 hükmüne ilgili kısımlarda ayrıca değinilecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde kanuni halefiyetin tanımı yapılarak, kanuni halefiyete benzer nitelikte olan rücu hakkı ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda[2] ("TBK") düzenlenen alacağın devri gibi kavramlar ile kanuni halefiyet arasındaki farklar ortaya konacaktır. Daha sonra sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin yabancı hukuk ve Türk hukukundaki yasal düzenlemelere değinilecek ve ilgili hükümler genel hatlarıyla açıklanacaktır.

İkinci bölümde ise sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin olarak kanunda öngörülen şartlar ayrı ayrı incelenecektir. Kanuni halefiyetin geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olması şartı bakımından, sigortacının sigortalısına yaptığı hatır ödemelerine dayalı olarak bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıca değerlendirilecektir. Sigortacının sigortalısının zararını kısmen karşılaması durumunda sigortacı ve sigortalı tarafından zarar sorumlusuna yöneltilecek tazminat talepleri bakımından kanuni halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülememesi ilkesinin kapsamına ve sonuçlarına değinilecektir. Bununla birlikte sigortacının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının kapsamı, davanın hukuki sebebi, talep edilebilecek tazminat tutarı ve uygulanan zamanaşımı süresi bakımından ele alınacaktır. Bununla bağlantılı olarak sigortalının zarar

[2] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 4 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

sorumlusuna karşı dava hakkını ihlal edecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü ayrıca incelenecektir.

Son bölümde ise sigortacının rücu hakkının muhatabı bakımından bir değerlendirme yapılarak sigortacının halefiyet yoluyla elde ettiği dava hakkını kimlere karşı yöneltebileceği incelenecektir. Özellikle, başkası lehine sigortalar bakımından sigortacının sigorta ettirene rücu etme imkânı olup olmadığı sorusu, gerek yabancı hukukta yer alan yasal düzenlemeler gerekse Türk hukukundaki doktrin görüşleri ve Yargıtay içtihatları incelenmek suretiyle ele alınacaktır. Zira bu husus uzun bir süre Türk doktrininde tartışılmış ise de bu konuya ilişkin herhangi bir görüş birliğine varılamamıştır.

Sigortacının kanuni halefiyetine dayalı rücu talebinin muhatabı bakımından gündeme gelen bir diğer sorun ise sigortacının sigortalı ve sigorta ettirene belirli derecede yakın olan kişilere karşı rücu imkânı olup olmadığıdır. Bu konuda TTK'nın ilgili hükümlerinde açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak mehaz kanun başta olmak üzere yabancı hukuk kaynaklarına bakıldığı zaman, neticede zarara yine sigortalının kendisinin katlanmak durumunda kalacağı kişiler bakımından sigortacının rücu hakkının sınırlandığı görülmektedir. Bu bağlamda sigortacının rücu hakkının muhatabı bakımından Türk hukukunda herhangi bir sınırlama olup olmadığı değerlendirilecektir.

Uygulamada taraflar sigorta poliçelerindeki özel şartlar kapsamında sigortacının rücu hakkını kişi bakımından sınırlandırmaktadır. Ancak mal sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen madde 1472 hükmü emredici nitelikte olduğundan sigortacının rücu hakkını sınırlandıran poliçe özel şartların geçerli olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Çalışmanın son kısmında bu husus irdelenecek ve sigortacının rücu hakkını sınırlayan poliçe özel şartlarının hukuki niteliği tespit edilmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
HALEFİYETE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

1.1 SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

1.1.1 Halefiyet ile Benzer Kavramların Birbirinden Ayrılması

1.1.1.1 Halefiyet ve Rücu Hakkı Ayrımı

Her şeyden önce, halefiyet ve rücu kavramlarını birbirlerinden ayırmak yerinde olacaktır. Zira halefiyet ve rücu hakkının her ikisinde de üçüncü bir kişiye ait borcu yerine getiren kişinin asıl sorumluya karşı bir tazminat veya talep hakkı elde etmesi söz konusu ise de bu kavramların hukuki mahiyetleri farklıdır[3].

YHGK 2012 tarihli bir kararında[4] bu iki kavram arasındaki farklılıkları açıkça ortaya koymuş ve halefiyet ve rücu hakkını şu şekilde tanımlamıştır;

"...Rücu hakkı; başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelen, tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır. Alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsında doğan bir hak elde etmektedir. Bunun sonucu olarak da rücu hakkı bu hakka sahip olan kişinin şahsında doğduğu anda muaccel olur. Bu nedenle, rücu hakkı için hakkın doğduğu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır.

Halefiyette ise, halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği anda, yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir..."

[3] Zekeriya Yılmaz, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara, 2014, s. 1106, 1107; Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet ("Kanuni Halefiyet), Ankara, 1979, s. 13.
[4] YHGK, E. 2012/4-426, K. 2012/639, T. 28.09.2012.

Bu tanımlardan da tespit edilebileceği üzere, halefiyet ve rücu hakkı arasındaki en önemli fark; halefiyette mevcut bir hakkın el değiştirmesi söz konusu iken, rücu hakkında hakkın sahibinin yeni bir hak elde ediyor olmasıdır[5]. Bunun sonucu olarak YHGK'nın kararında da belirtildiği üzere rücu hakkı elde eden kişinin alacağına ilişkin zamanaşımı süresi rücu hakkının doğduğu andan itibaren başlarken, halefiyette yeni bir hak doğmadığından hâlihazırda işlemeye başlamış olan zamanaşımı süresi işlemeye devam etmektedir[6].

Bununla birlikte halefiyet, alacaklıya ifada bulunan kişinin alacaklının tüm hak ve yetkilerine sahip olarak sorumlu kişiye başvurma hakkı anlamına geldiğinden basit bir rücu hakkından ayrılmaktadır[7]. Zira halef olan kişi rücu hakkı olan kişiye kıyasen daha geniş yetki ve imkânlara sahiptir. Örneğin; halefiyette alacak hakkına bağlı olarak, fer'i haklar da dâhil olmak üzere, tüm hak ve yetkiler halef olan kişiye geçmektedir. Buna karşın rücu hakkı sahibi alacaklıya ait tüm hak ve yetkilerden yararlanamamaktadır. Ayrıca halefiyette halef olan kişinin ödeme yaptığını ispat etmesi yeterli iken rücu hakkı sahibinin hangi hukuki sebebe dayalı olarak rücu ediyor ise (sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme vb.) onun şartlarının gerçekleşmiş olduğunu ispat etmesi gerekmektedir[8].

Dolayısıyla halef olan her kişi rücu hakkına sahip ise de her rücu hakkı kanuni halefiyeti doğurmaz. Sigortacının kanuni halefiyeti bakımından bir değerlendirme yapacak olursak; kanuni halefiyet şartlarının oluşmasıyla birlikte, sigortacı, sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan rizikonun meydana gelmesinden hukuken sorumlu olan kişiye karşı bir rücu hakkı elde etmektedir. Rücu hakkına dayalı olarak sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalısına yapmış olduğu ödemeyi zarar sorumlusundan tazmin etmesi mümkün olacaktır.

[5] Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 13.
[6] Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 13.
[7] Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu ("Halefiyet ve Rücu"), AÜHFD, 1974, Sayı: 1-4, s. 397, 398.
[8] Fatih Ölmez, Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 7.

1.1.1.2 Halefiyet ve Alacağın Devri (Temliki) Ayrımı

Borcun kaynağının niteliği fark etmeksizin alacaklının alacağının tamamını ya da bir kısmını üçüncü bir kişiye devretmesi (temlik etmesi) hukuken mümkündür. Alacağın devri TBK'nın 183 ila 194. maddelerinde düzenlenmiştir. TBK madde 183 hükmü uyarınca alacaklının kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça, borçlunun rızası aranmaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebileceği düzenlenmiştir. Alacağın devri, devreden ve devralan arasında yapılan tasarruf işlemi niteliğinde bir sözleşmedir[9]. Dolayısıyla her şeyden önce alacağı devreden kişinin tasarruf işlemi yapma ehliyeti olması gerekir. Alacağın devriyle birlikte alacak hakkı üçüncü kişiye geçmekte ve alacak hakkını devralan üçüncü kişi borçlu karşısında alacaklı sıfatını elde etmektedir[10].

Alacağın devri kanunda belirli koşullara bağlanmıştır. Öncelikle, alacağın muaccel olması zorunlu olmasa dahi, doğmuş ya da doğacak[11], hukuken geçerli ve talep edilebilir bir alacağın mevcut olması gerekir[12]. Dolayısıyla alacaklının şarta bağlı bir alacağını ya da gelecekte elde edeceği muhtemel alacağını devretmesinde herhangi bir sakınca yoktur; bu durumda alacağın devri, alacağını devreden kişinin alacağı kazandığı anda hüküm ifade edecektir[13]. Bir diğer şart ise alacağın devrine ilişkin bir engel bulunmaması şartıdır; bu itibarla alacağın devrinin kanunla[14] ya da sözleşmeyle[15] ya da işin gereği[16] yasaklanmamış olması gerekir.

---

[9] M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ("Genel II"), Gözden Geçirilmiş 16. Bası, II. Cilt, İstanbul, 2018, s. 565; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, 2018, s. 1256, 1257.

[10] Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ("Borçlar"), Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş 19. Bası, Ankara, 2015, s. 810.

[11] Henüz doğmamış ve fakat ileride doğabilecek alacaklar ile ilgili olarak doktrinde ikili bir ayrım yapılması gerektiğini ileri süren yazarlar olmuştur. Şöyle ki; devir anında mevcut bir hukuki ilişkiye dayanan alacaklar bakımından muhtemel alacaklarının devrinin mümkün olduğu, ancak bununla birlikte devir anında hiçbir temeli olmayan alacaklar bakımından bu yönde bir devrin geçerli olmaması gerektiği söylenmektedir (bkz. Oğuzman/Öz, Genel II, s. 573 vd.).

[12] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 811.

[13] Haluk Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ("Borçlar"), İstanbul, 2012, s. 342.

[14] Alacağın devrinin kanunla yasaklandığı durumlara ilişkin örnekler için bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 812-814; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 578, 579. E-TBK'nın yürürlükte olduğu dönem bakımından bkz. Kemal Dayınlarlı, Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Gözden Geçirilmiş, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Ankara, 2008, s. 172-186.

Buna ek olarak kanun koyucu, kişinin alacağını devretmesi bakımından alacaklıyı düşünmeye ve dikkat etmeye sevk etme amacıyla TBK'nın 184. maddesinde alacağın devri sözleşmesini, sözleşmenin geçerliliğine ilişkin genel hükümler dışında, ayrıca yazılı şekil şartına tabi tutmuştur[17]. Burada sözü edilen yazılı şekil şartı adi yazılı şekil şartıdır. TBK'nın 14. maddesine göre bu şekil şartının yerine getirilmiş olması için borç altına giren tarafın (alacağın devri bakımından alacağı devredenin) beyan ve imzası yeterli olacaktır[18].

TBK'nın 189. maddesi gereği alacağın devriyle birlikte, aynı kanuni halefiyette olduğu gibi, alacakla birlikte fer'i haklar ve alacağı devredenin kişiliğine özgü olmayan öncelik hakları da alacağı devralan kişiye geçmektedir[19]. Bunun sonucu olarak, alacağın devrinden sonra eski alacaklı artık alacak üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunamayacaktır; örneğin alacağı tahsil edemeyeceği gibi borçluyu ibra edemeyecektir ya da söz konusu alacağı başka bir üçüncü kişiye devredemeyecektir[20]. Aynı şekilde TBK madde 188 hükmü gereği borçlu da alacağın devredildiğini öğrendiği anda devredene karşı mevcut olan tüm savunmaları (ki buna tüm itiraz ve def'ileri dâhildir) alacağı devralan üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecektir[21].

Diğer taraftan, her ne kadar bir geçerlilik şartı olarak düzenlenmemiş ise de[22] alacağın devrinin borçlu tarafa bildirilmesi gerekir. Zira borçlunun alacağın üçüncü kişiye devrinin kendisine bildirilmesinden önce iyi niyetli olarak ifa yapması durumunda, TBK madde 186 hükmü gereği borçlu taraf borcundan

---

[15] Alacağın devrinin sözleşme ile yasaklandığı durumlara ilişkin detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 814, 815; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 580. E-TBK'nın yürürlükte olduğu dönem bakımından bkz. Dayınlarlı, s. 186-191.

[16] İşin gereği alacağın devrinin yasak olduğu durumlar ile ilgili detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 815; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 579, 580. E-TBK'nın yürürlükte olduğu dönem bakımından bkz. Dayınlarlı, s. 191-199.

[17] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 815, 816; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 571; NOMER, Borçlar, s. 342. E-TBK'nın yürürlükte olduğu dönemde de alacağın devri yazılı şekil şartına tabi tutulmuştur; bkz. Dayınlarlı, s. 109 vd.

[18] Eren, s. 1261.

[19] Nomer, Borçlar, s. 343; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 819, 823; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 581; Eren, s. 1267, 1268.

[20] Oğuzman/Öz, Genel II, s. 581.

[21] Nomer, Borçlar, s. 346; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 818, 819; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 592.

[22] Oğuzman/Öz, Genel II, s. 587.

kurtulacaktır[23]. Bu durumda alacağı devralan üçüncü kişi, ancak aralarındaki sözleşmeye dayalı olarak alacağı devreden kişiye başvurmak suretiyle onun borçlu tarafın ifasını kabul etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararın tazminini talep edebilir[24]. Dolayısıyla alacağın devredildiğinin borçlu tarafa bildirilmiş olması bir geçerlilik şartı değil ise de bu yönde bir bildirim, borçlunun iyi niyetli olarak eski alacaklıya ifada bulunmak suretiyle borçtan kurtulmasını engeller.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda alacağın devri ile halefiyet şu noktalarda birbirinden ayrılmaktadır[25]: Halefiyet, alacaklının muvafakatine bağlı olmaksızın kanun gereği kendiliğinden gerçekleşirken[26], alacağın devri alacağı devralan ile alacak hakkı sahibi arasında bu yönde bir sözleşme yapılması ile mümkündür. Bununla birlikte alacağın devri işlemi adi yazılı şekil şartına tabi iken, halefiyette herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır ve halef olan alacak hakkını kanunen elde etmektedir. Alacağın devri ile kanuni halefiyet arasındaki bir diğer önemli fark ise bir edim karşılığında alacağın devredilmesi hâlinde TBK'nın 191. maddesinin ilk fıkrası uyarınca alacağı devreden kişinin alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti yükümlülüğü vardır. Buna karşılık aynı maddenin ikinci fıkrasında da açıkça düzenlendiği üzere, edim karşılığı olmaksızın alacağın devredilmiş olmasının ya da halefiyette olduğu gibi kanun gereğince alacağın bir başka kişiye intikal etmesinin söz konusu olduğu durumlarda önceki alacaklının herhangi bir garanti yükümlülüğü bulunmamaktadır[27].

Görüldüğü üzere alacağın devri ve halefiyet farklı yasal düzenlemelere ve şartlara tabidirler. Bununla birlikte sigortacının kanuni halefiyeti kanuni temlik niteliğinde olduğundan alacağın devrine ilişkin TBK'da yer verilen düzenlemeler uygun

[23] Nomer, Borçlar, s. 345; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 816; Oğuzman/Öz, Genel II, s. 586 vd.
[24] Oğuzman/Öz, Genel II, s. 586.
[25] Nisim İ. Franko, Borçlar Kanununun 109ncu Maddesine Göre Halefiyet Halleri ("Borçlar"), Ankara Barosu Dergisi, 1981, Sayı: 2, s. 204.
[26] Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 20.
[27] Oğuzman/Öz, Genel II, s. 603; Eren, s. 1266, 1267.

olduğu ölçüde sigortacının kanuni halefiyeti bakımından da uygulama alanı bulacaktır[28].

1.1.1.3 Sigortacının Kanuni Halefiyeti ile Türk Borçlar Kanunu'nun Teselsül Sorumluluğa İlişkin Hükümleri Arasındaki Bağlantı

Aynı zarardan dolayı birden fazla kişinin sorumlu olması durumunda bu kişiler arasında teselsül mevcuttur[29]. Türk hukukunda müteselsil borçluluğa ilişkin genel hükümler TBK'nın 162 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. TBK'nın 61. maddesinde[30] düzenlenen müteselsil sorumluluk hâli ise kanunda öngörülen özel bir müteselsil borçluluk hükmüdür. Buna göre birden çok kişinin ortak kusurlarıyla[31] bir zarara sebebiyet vermeleri ya da aynı zarardan farklı hukuki sebeplere dayalı olarak birden çok kişinin sorumlu olması durumunda[32] TBK madde 162 vd. hükümlerinde düzenlenen müteselsil sorumluluğa ilişkin genel hükümler uygulama alanı bulacaktır[33]. Müteselsil sorumluların kendi aralarındaki rücu ilişkisi ise TBK'nın 62. maddesinde[34] düzenlenmiştir.

Bu noktada sigortalının üçüncü bir kişinin eylemi nedeniyle zarara uğraması durumunda, zarar veren üçüncü kişi ile zarar gören sigortalının sigortacısının TBK madde 61 hükmü kapsamında aynı zarardan farklı hukuki sebeplerden

---

[28] Oğuzman/Öz, Genel II, s. 562, 603; Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453 - 1586) ("Cilt II"), İstanbul, 2016, s. 251.

[29] Ünan, Cilt II, s. 228.

[30] TBK'nın 61. maddesi şu şekildedir:
"Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır."

[31] Ortak sorumluluğu olan kişilerden birinin kastının söz konusu olduğu durumda, sorumlu olan diğer taraf kendi ihmali ile zarar arasındaki nedensellik bağının kesildiğini ileri sürebilir; bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 467.

[32] E-BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin 50 ve 51. maddelerinde sorumluluğun sebebine göre eksik teselsül ve tam teselsül ayrımı yapılmaktaydı. Ancak TBK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte bu ayrım ortadan kalkmış olduğundan müteselsil sorumluluk ile ilgili olarak yürürlükte tek bir rejim söz konusudur; bkz. Ünan, Cilt II, s. 230.

[33] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 465.

[34] TBK'nın 62. maddesi şu şekildedir:
"(1) Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.
(2) Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur."

dolayı sorumlu kişiler olarak sayılıp sayılamayacakları tartışması gündeme gelmektedir. Yabancı hukuk kaynaklarına bakıldığında, Alman hukukunda sorumluluklarının eşit seviyede olmadığı ve örtüşmediği gerekçesiyle zarar sigortalarında sigortacı ile zarardan sorumlu kişi arasında müteselsil borçluluğun mevcut olmadığı görüşü hâkimdir[35]. TBK'nın mehazını oluşturan İsviçre hukukunda ise zarar sigortası sözleşmesinin sigortacısı zarardan sorumlu kişilerden biri olarak sayılmakta ve uygulamada aynı zarardan dolayı farklı hukuki sebepler uyarınca sorumluluğu olan kişilere uygulanan kurallar zarar sigortacısı bakımından da uygulanmaktadır[36].

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun[37] ("E-TTK") yürürlükte olduğu dönemde doktrinde çoğunluk görüş sigortacının müteselsil borçlular arasında sayılamayacağını savunmuştur. Bu görüşteki yazarlar gerekçe olarak sigortacının zarar sorumlusuna karşı talep yöneltmesi ile ilgili olarak özel ve sonraki kanun niteliğindeki E-TTK madde 1301 hükmünün münhasıran uygulanması gerektiğini ve genel ve önceki kanun niteliğindeki 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun[38] ("E-BK") müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağını belirtmişlerdir[39]. Bununla birlikte sigortacının açacağı rücu davasında zarar sorumlusunun sorumluluk nedeninin bir önemi olmadığı gerekçesiyle, E-BK'daki (eksik teselsül – tam teselsül ayrımından kaynaklanan) sorumluluk sırasının sigortacının rücu

---

[35] Heinrich Hormuth in Roland Michael Beckmann/Annemarie Matusche-Beckmann, Versicherungsrechts Handbuch, 3. Auflage, 2015, § 22, Rn. 6; Dominik Klimke in Erich, R. Prölls/Anton Martin, Versicherungsvertragsgesetz Mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen, 30. Auflage, 2018, § 115, Rn. 18.

[36] Mehaz kanuna dayalı olarak Türk hukukunda da sigortacı ile zarar görenin sigorta ettirene karşı müteselsil sorumlu sayılmaları gerektiği yönündeki görüş için bkz. Ünan, Cilt II, s. 230, 231.

[37] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu 9 Temmuz 1956 tarihli ve 1956/9353 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 9 Temmuz 1956 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Kanunun hazırlık süreci ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Kerim Atamer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş ("TTK"), BATIDER, Mart 2011, Cilt: XXVII, Sayı: 1, s. 28 vd.

[38] 818 sayılı Borçlar Kanunu 8 Mayıs 1926 tarihli ve 366 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 4 Nisan 1926 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

[39] Merih Kemal Omağ, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti ("Halefiyet"), İstanbul, 2011, s. 58 vd.; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 412; Haluk Tandoğan, Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara, 1963, s. 62. ATABEK de sigortacının ancak halefiyete dayalı olarak rücu edebileceği görüşünü benimsemektedir; bkz. Reşat Atabek, Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücu, İHD, 1969, Cilt: I, Sayı: 3, s. 296.

davasına uygulanmaması gerektiği savunulmuştur[40]. Buna istinaden sigortacının kusursuz sorumlu olan kişiye rücu etmesine herhangi bir engel olmadığı görüşü benimsenmiştir[41].

Yargıtay 11. HD. 2006 tarihli bir kararında[42] sigortacının E-BK'daki aynı zarardan farklı sebeplere dayalı olarak sorumlu olanlar kategorisinde sayılamayacağını açık bir şekilde belirtmiştir. İlgili kararda E-BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükmünde zarar sorumluları arasında bir sıralama düzenlenmiş olduğu belirtilmiştir. Buna karşın sigorta şirketinin halefiyet hükümlerine göre zarar görenin yerine geçtiği ve sigortacının söz konusu sorumluluk sıralaması kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçeleriyle sigortacının müteselsil sorumlular arasında yer almadığı ifade edilmiştir.

Ancak TTK ile TBK'nın aynı anda yürürlüğe girmiş olması karşısında bu görüşün gerekçesi ortadan kalkmaktadır. Buna ek olarak E-TBK'nın yürürlükte olduğu dönemde mevcut olan tam teselsül - eksik teselsül ayrımı TBK'da yer almadığından sözleşmeye dayalı sorumluluğu olan sigortacının kanun gereği kusursuz sorumlu olan zarar sorumlusuna rücu edemeyeceği endişesi de ortadan kalkmıştır[43]. Buna rağmen doktrinde hâkim görüş zarar sigortalarında sigortacının TBK madde 62 uyarınca aynı zarardan sorumlu olan kişiler kapsamında değerlendirilemeyeceği görüşünü benimsemeye devam etmektedir[44]. Gerekçe olarak sigortacının müteselsil sorumluluk bakımından iç ilişkiye dâhil olmadığı

[40] Ali Bozer, Sigorta Hukuku ("Sigorta"), Ankara, 1965, s. 214.
[41] E-BK'nın yürürlükte olduğu dönemde aksi yönde görüş için bkz.; Haluk Nomer, Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü ("Halefiyet"), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LV, Sayı: 3, 1997, s. 256 vd. Nomer, E-TTK madde 1301 hükmünün özel hüküm olarak nitelendirilmesi durumunda, E-BK'daki eksil teselsül – tam teselsül ayrımının aksine, E-TTK'da herhangi bir sınırlama olmadığından sigortacının kusursuz sorumlu olan kişiye rücu edebileceği sonucunun doğacağına dikkat çekmiştir. Bu durumun ise topladığı primlerle ödeyeceği tazminatı karşılayabilecek olan sigortacı yerine zarara kusursuz sorumlu olan kimsenin katlanmasının yerinde olmadığını belirtmiştir.
[42] Y. 11. HD., E. 2005/4359, K. 2006/4127, T. 17.04.2006.
[43] Ayşenur Şahin Caner, Türk Borçlar Kanununda Müteselsil Borçluluk, 2017, İstanbul, s. 132.
[44] Vedat Buz, Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu, BATIDER, Eylül 2012, Cilt XXVIII, Sayı: 3, s. 36.

belirtilerek onun müteselsil sorumluluk ilişkisinden bağımsız olarak, TTK'da yer alan düzenleme uyarınca rücu hakkına sahip olduğu vurgulanmaktadır[45].

Doktrinde karşı görüş olarak TBK'nın mehazını oluşturan İsviçre hukukuna dayalı olarak sigorta ettirene ödeme yapmış olan zarar sigortacısının TBK 62/2 hükmü uyarınca zarar sorumlusuna rücu etme hakkının[46] mevcut olduğu ileri sürülmektedir. Türk hukukunda buna ilişkin açık bir düzenleme olmamakla birlikte, koşulları gerçekleştiği takdirde sigortacının hem TBK madde 62 hükmüne hem de TTK madde 1472 (sorumluluk sigortaları bakımından madde 1481) hükmüne dayalı olarak zarar sorumlusuna talep yöneltebileceğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir[47]. Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin TTK'da yer alan kanun hükmünün benzer düzenlemeleri devre dışı bırakacak şekilde bir özel düzenleme olmadığı vurgulanmakta ve TTK'da yer alan düzenlemelerin özel sadece sigortacının kanuni halefiyetini güçlendirdiği gerekçesine dayalı olarak sigortacının TBK'daki müteselsil sorumluluğa ilişkin esaslara tabi olarak zarar sorumlusuna rücu edebileceği ifade edilmektedir.

Sigortacının müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlere istinaden zarar sorumlusuna rücu etmesinin belki de en önemli sonuçlarından biri zamanaşımı süresi bakımından gündeme gelmektedir. TBK madde 155/1 hükmünde[48]

---

[45] Buna ilişkin olarak Vedat Buz İsviçre doktrinindeki çoğunluk görüşe karşı görüşü savunan yazarların gerekçelerine atıf yapmaktadır. İsviçre'deki çoğunluk görüş sigortacının müteselsil sorumluluk hükmünde sözleşme nedeniyle sorumlu olanlar kategorisine koymaktadır. Ancak bu görüş sigortacının kusursuz sorumluluğu olan kişilere rücu edememesinin sigortanın amacıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Buna ek olarak, müteselsil sorumluluğu olan borçluların aksine, sigortacının üstlendiği bir borca aykırı davrandığı için tazminat ödemekle yükümlü olmadığına işaret edilmekte ve sigortacının sözleşme uyarınca üstlendiği borcu ifa ettiği vurgulanmaktadır. Detaylı açıklama için bkz. Buz, s. 34-38.

[46] TBK'nın mehazını oluşturan İsviçre hukukunda E-BK'da yer alan eksik teselsül – tam teselsül ayrımına dayalı olarak sözleşme uyarınca sorumlu olan sigortacının kanun gereği sorumluluğu olan (örneğin kusursuz sorumluluk) kişilere karşı rücu hakkının olmadığı kabul edilmektedir. İsviçre hukukunda sigortacının rücu hakkına ilişkin sınırlamalar için bkz. IBA Insurance Committee Substantive Project 2016, Insurers' Rights of Recovery (Subrogation/Recourse), Switzerland, s. 122, p. 1. Detaylı açıklama için ayrıca bkz. aş. 1.2.2. Ancak TBK ile söz konusu ayrım ortadan kaldırıldığından Türk hukukunda bu yönde bir sınırlama bulunmamaktadır; bkz. Ünan, Cilt II, s. 231; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 472.

[47] Ünan, Cilt II, s. 230 vd.

[48] TBK'nın 155. maddesi şu şekildedir:
"(1) Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.

zamanaşımı süresinin müteselsil borçlulardan birine karşı kesilmesi durumunda diğer borçlulara karşı da zamanaşımı süresinin kesileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigortacının TTK'daki halefiyet rejimi dışında ayrıca TBK'daki müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlere dayanabileceği kabul edilirse, sigortacıya karşı dava açılması durumunda zarardan sorumlu üçüncü kişiye karşı da zamanaşımı süresi kesilecektir ve sigortacıya halefiyet yoluyla geçecek olan alacak hakkına ilişkin zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlamış olacaktır[49]. Bunun sonucu olarak sigortacı halefiyet yoluyla kendisine geçecek olan talep hakkına uygulanan zamanaşımı süresinden daha uzun bir zamanaşımı süresinden faydalanabilecektir. Her ne kadar bu durumun zarar sorumlusu bakımından hakkaniyete aykırı bir sonuç doğurduğu düşünülebilir ise de zarar sorumlusunun sigorta sözleşmesinin varlığından bağımsız olarak zararı tazmin borcu altında olduğu unutulmamalıdır.

Sigortacının müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlere dayanabilmesinin bir diğer sonucu ise zararı tazmin eden sigortacının diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu talebinde uygulanacak esaslar bakımından önem arz etmektedir[50]. Zira sigortacının müteselsil sorumlulardan biri olarak kabul edilmesi ihtimalinde sigortacı, diğer müteselsil sorumlulara onların iç ilişkideki payları oranında rücu edebilecektir. Diğer ihtimalde ise zararı tazmin eden sigortacı müteselsil borç ilişkisinin iç ilişkisinde olmadığından, zarar görenin halefi olarak müteselsil borçluların her birine borcun tamamı için başvurabilecektir.

Türk hukukunda sigortacının TBK'da düzenlenen müteselsil sorumluluk rejimine dayalı olarak zarar sorumlusuna rücu edemeyeceğine ilişkin açık bir sınırlama mevcut değildir. Bunun yanı sıra TBK ile TTK arasında önceki – sonraki kanun ya da özel kanun – genel kanun ayrımı da bulunmamaktadır. Bu sebeple sigortacının hem TBK madde 62 hükmüne hem de TTK madde 1472 hükmüne dayalı olarak zarar sorumlusuna talep yöneltmesinde bir engel gözükmemektedir.

---

(2) Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur.
(3) Zamanaşımı kefile karşı kesilince, asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz."
[49] Ünan, Cilt II, s. 232, 233.
[50] Şahin-Caner, s. 133.

Yukarıda yer verilen tartışmalar zarar sigortası türlerinden mal sigortaları bakımından gündeme gelmektedir. Sorumluluk sigortaları bakımından ise TTK'da getirilen yeni düzenlemeyle[51] birlikte doktrinde müteselsil sorumluluğu olan sigortalının yerine geçen sigortacının diğer müteselsil sorumlulara karşı TBK madde 62 hükmüne dayalı olarak rücu edebileceği kabul edilmektedir[52]. Zira sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyete dayalı rücu talebi TTK madde 1481 hükmü uyarınca ancak sigortalı ile müteselsil sorumluluğu olan kişilere karşı mevcuttur. Sigortalının kendisinin müteselsil borçlulardan biri olması karşısında ona halef olan sigortacının müteselsil borçlular arasındaki iç ilişkiye tabi olması gerektiği açıktır. Aksinin kabul edilmesi, diğer müteselsil borçluların sigortacıya karşı borcun tamamından sorumlu olacağı sonucunu doğurur ki bu durum sigortacının sigortalısından daha geniş haklara sahip olması anlamına geleceğinden halefiyet ilkesine aykırıdır[53].

1.1.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Genel Tanımı

1.1.2.1 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Hukuki Niteliği

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda halefiyeti kısaca bir kişinin hukuken diğer bir kişinin yerine geçmesi olarak tanımlayabiliriz[54]. Halefiyet esas itibariyle TBK'nın 127. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak TBK'da düzenlenen kanuni halefiyet dışında, başka kanunlarda da bazı özel halefiyet halleri mevcuttur.

---

[51] E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde, sigortacının sözleşmeden doğan yükümlülüğünün zarar gören karşısında değil, bizzat sigortalısı karşısında olduğu gerekçesiyle sorumluluk sigortacısının müteselsil sorumluluk rejimine tabi olmadığı yönündeki görüş için bkz. Kemal Şenocak, Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFD, 2009, Cilt: 58, Sayı: 1, s. 219, 220.

[52] Şahin-Caner, s. 134; Güneş Karol Işıklar, 2002 Atina Sözleşmesi Çerçevesinde Deniz Yolu ile Yolcu Taşımalarında Zorunlu Sorumluluk Sigortası, İstanbul, 2018, s. 260 vd.; Serdar Acar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul, 2012, s. 51 vd. E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde müştereken ve müteselsilen sorumluluğun mevcut olduğu durumlarda sorumlulardan birinin sigortacısının E-BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükmüne dayalı olarak rücu talebinde bulunabileceği yönündeki görüş için bkz. Omağ, s. 101.

[53] Sorumluluk sigortalarında TBK madde 62 hükmünün uygulanmasına ayrıca değinilecektir; bkz. aş. 1.3.3.1.2.1.

[54] Ünan, Cilt II, s. 226; İrem Aral Eldeleklioğlu, Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu, MÜHF-HAD, 2016, Cilt: 22, Sayı: 3, s. 986; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 581; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 3.

TTK'da düzenlenen sigortacının kanuni halefiyeti bu özel düzenlemelerden biridir.

Sigortacının kanuni halefiyeti sadece zarar (tazminat) sigortaları bakımından düzenlenmiştir; buna karşın meblağ sigortalarında kural olarak kanuni halefiyetten söz edilemez[55]. Zarar (tazminat) sigortalarında sigortacı, sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle sigortalısının uğramış olduğu zararı tazmin ettiği takdirde ve o ölçüde kanuni halefiyete dayalı olarak sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu tazminat isteme hakkı sigortacıya geçer[56]. Doktrinde, sigortacının halefiyeti "*zarar gören sıfatıyla "sigorta ettiren" rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü şahsa karşı herhangi bir hukuki sebebe (haksız fiil - akit - kanun) binaen tazminat alacağına sahip ise, bu hakkın ödenen sigorta tazminatı miktarınca ex lege (=kanun icabı)"sigortacıya geçmesi" hali"* olarak tanımlanmıştır[57]. Bu anlamda sigortacının halefiyetinin kanuni bir temlik niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz[58].

Sigortacının kanuni halefiyeti bir cüz'i halefiyettir. Zira sigortacı sadece sigorta sözleşmesi uyarınca karşıladığı zarar ve ödemiş olduğu sigorta tazminatı tutarı ile sınırlı olarak zarar sorumlusuna yönelik tazminat alacağı bakımından sigortalının yerini almaktadır[59]. Nitekim TTK'nın sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1472. maddesinde de sigortacının kanuni halefiyeti açık bir şekilde yapmış olduğu sigorta tazminatı ödemesinin tutarı ile sınırlı tutulmuştur.

Bununla birlikte sigortacının kanuni halefiyeti, aralarında hukuki ilişki bulunan iki kişiden birinin yerine diğer kişinin geçmesine ilişkin olduğundan bir şahsi

[55] Bkz. aş. 1.3.3.
[56] Ünan, Cilt II, s. 226.
[57] Omağ, Halefiyet, s. 37.
[58] Omağ, Halefiyet, s. 67; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 20.
[59] Ünan, Cilt II, s. 227; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 408; Omağ, Halefiyet, s. 68, 69; Yılmaz, s. 1111, 1124; Aral-Eldeleklioğlu, s. 987.

(kişisel) halefiyettir[60]. Zira burada mevcut hukuki ilişkideki alacaklı kişi değişmekte, ayni halefiyette olduğu gibi bir hak objesinin malvarlığında bir başka hak objesi yerini almamaktadır.

1.1.2.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Düzenlenme Amacı

Belirli bir rizikonun sigorta teminatı altına alındığı bir sigortası sözleşmesinde rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle üçüncü kişilerin sorumluluğu doğmuşsa, sigortalının hem sigortacısına hem de zarara neden olan üçüncü kişiye (sorumluluk sigortalarında hem sigortacısına hem de zarardan birlikte sorumlu olduğu üçüncü kişiye) yönetebileceği iki ayrı alacak hakkı gündeme gelmektedir. Bu taleplerin hukuki dayanakları farklıdır. Zira sigortacıya karşı ileri sürülecek tazminat talebi sigorta sözleşmesine, zarara neden olan üçüncü kişiye karşı ileri sürülecek tazminat talebi ise haksız fiil sorumluluğuna veya başkaca bir sözleşmesel ilişkiye ya da kanun hükmüne dayanmaktadır[61].

Zarar sigortalarında (mal ve sorumluluk sigortaları) sigorta teminatı altına alınan riziko nedeniyle sigortalının uğramış olduğu gerçek zararın tazmini amaçlanmakta olduğundan bu sigortalar türlerinde zenginleşme yasağı mevcuttur[62]. Dolayısıyla zarar sigortalarında (mal ve sorumluluk sigortaları) taraflar arasında kurulan sigorta sözleşmesinin ne sigortalının zenginleşmesine ne de zarara neden olan üçüncü kişinin sorumluluktan kurtulmasına neden olması gerekir[63]. Zira bu tür sigortalarda sigortacının sigortalısına yaptığı ödeme hâlihazırda sigortalının

[60] İsmail Doğanay, Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şumulü, BATIDER, 1977, Cilt IX, Sayı 2, s. 336; Omağ, Halefiyet, s. 67, 68; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 408; Aral-Eldeleklioğlu, s. 987.

[61] Omağ, Halefiyet, s. 2, 3.

[62] Fahiman Tekil, Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara, 1998, s. 113; Omağ, Halefiyet, s. 4 vd.; Merih Kemal Omağ, Sigortacının Kanuni Halefiyetine Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tesis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine ("Karar"), MÜİİBF Dergisi, 1984, Sayı: 1, s. 485; Mertol Can, Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Dairesinde Hazırlanmış Yeni Bası, Ankara, 2018, s. 41; Mehmet Sinan Cebe, Açıklamalı ve İçtihatlı Mal Sigortaları Hukuku (TTK. m. 1263-1320), Ankara, 2010, s. 347.

[63] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 406, 407; Mustafa Çeker, Sigortacının Rücu Hakkı ("Rücu"), Legal Hukuk Dergisi, 2006, Yıl: 4, Sayı: 48, s. 3710; Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 2. Zarar gören sigortalının hem sigorta şirketinden hem de zarar sorumlusundan tazminat almasının sebepsiz zenginleşme niteliği taşıdığına ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Y. 15. HD., E. 1991/5571, K. 1992/2220, T. 27.04.1992.

zararını azaltmaya yöneliktir. Bir diğer ifadeyle, sigortalının zararı sigortacının yapmış olduğu ödeme oranında ortadan kalkmış olur. Bu itibarla zarar sigortalarında sigorta sözleşmesi hiçbir surette sigortalı açısından bir zenginleşme aracı olmamalıdır.

Tüm bu sebeplerden ötürü sigortalının hem zarar sorumlusundan hem de sigorta şirketinden tazminat almasının hukuken önüne geçilmesi gerekmektedir. Nitekim sigortacının kanuni halefiyeti ile zarar gören sigortalının aynı zarar nedeniyle hem sigortacısından hem de zarar sorumlusundan tazminat almak suretiyle haksız zenginleşmesinin ve aynı zamanda da zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasının önlenmesi amaçlanmıştır[64]. Sigortacının halefiyetinin kanunda düzenlenmesinin amacı mal sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK 1472 hükmünün gerekçesinde[65] de açıklanmıştır. Bu itibarla gerçek zararın karşılanmasını düzenleyen zarar sigortası sözleşmelerinde zenginleşme yasağı olduğu kuralı kanun gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir.

---

[64] Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler - Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu Hükümlerine Göre Yeniden Derlenmiş ve Yazılmış 8. Bası, Ankara, 2012, s. 224; Ünan, Cilt II, s. 228; Omağ, Halefiyet, s. 43-45; Mehmet Emin Bilge, Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt 1, İstanbul, 2001, s. 67, 68; Rauf Karasu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:2, Yıl: 2015, s. 698, 699; Mustafa Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku ("Sigorta"), 17. Baskı, Adana, 2017, s. 166, 167; Emine Yazıcıoğlu/Zehra Şeker Öğüz, Sigorta Hukuku, İstanbul, 2019, s. 207. Jürgen Basedow/John Birds/Malcolm Clarke/Herman Cousy/Helmut Heiss/Leander Loacker, Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), 2nd Expanded Edition, Köln, 2016, s. 262.

[65] TTK'nın 1472. maddesinin gerekçesi aynen şu şekildedir:
"*Zarara sebep olan kimseye karşı sigortalının haiz olduğu tazminat hakkı, ödediği oranda sigortacıya geçer. Sigorta hukukunda bütün dünya uygulamasında bu kurala rastlanır. Amaç, hem sigortalının rizikonun gerçekleşmesi sonunda maruz kaldığı zarardan fazla bir tazminat alarak zenginleşmesine mani olmak hem de zarar görenin verdiği zarardan dolayı sorumluluğunu devam ettirebilmektir. Bu prensip, gerçek zararın karşılanmasının söz konusu olduğu tazminat sigortalarında geçerli iken, bu niteliği olmayan can sigortalarında geçersizdir. Halefiyet ilkesi gereği sigortacı, sigortalısının yerine geçerek zarara neden olan kişilere yaptığı ödemeyi rücu edeceğinden, sigortalı sigortacının bu yöndeki haklarını ihlal edici davranışlardan kaçınması, sigortacısının zararına neden olmaması gerekir. Aksi takdirde sigortalının sorumluluğu söz konusu olur. Diğer taraftan, sigortacı sigortalısının zararın bir kısmını karşılamışsa, genel sorumluluk ilkeleri çerçevesinde karşılanmayan zararı için sorumlulara her zaman için başvurabilir."* (Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 446.)

Bunun yanı sıra sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak ödemiş olduğu sigorta tazminatı bakımından zarar sorumlusuna rücu etme imkânı olduğundan, halefiyetin sektörel bakımdan sigorta primlerinin ucuzlatılması ve sigorta teminatının yaygınlaştırması gibi ekonomik sonuçları da mevcuttur[66]. Zira sigortacılık sektöründe sigorta primleri belirlenirken sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna rücu ederek ileride ödeyeceği sigorta tazminat tutarını zarar sorumlusundan tazmin etme ihtimali göz önünde bulundurulmaktadır. Sigorta primlerinde bu husus göze alınarak yapılan her indirim, sigorta sözleşmelerine yönelik talebi arttırmakta ve ekonomik menfaatlerin geniş ölçüde sigorta teminatı altına alınmasını sağlamaktadır.

1.1.2.3 Üçüncü Şahıs Lehine Sigorta Sözleşmelerinin Sigortacının Halef Olduğu Kişi Bakımından Değerlendirilmesi

Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin yasal düzenlemeleri ele almadan önce bu çalışmanın konusu bakımından sigorta sözleşmesinin taraflarının tespit edilmesinde yarar vardır. Zira sözleşmenin taraflarının tespiti, gerek kanuni halefiyet ile kimin zarar sorumlusuna karşı dava hakkının sigortacıya geçeceği, gerekse sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu hakkının muhatabı bakımından önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere zarar sigorta sözleşmesi uyarınca menfaati teminat altına alınan kişi "sigortalı" sıfatını kazanmaktadır. Bu itibarla sigorta sözleşmesinde sigortalının kim olduğunu tespit edebilmek için kimin menfaatinin sigorta teminatı altına alındığının belirlenmesi önem arz etmektedir. Sigorta hukukunda yer alan "menfaat" kavramı kanunda açıkça tanımlanmamış ise de doktrinde "menfaat"[67] kavramı, para ile ölçülebilen, yargı yoluyla ileri sürülebilen ayni, fikri

[66] Rayegân Kender, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku ("Hususi Sigorta"), Güncelleştirilmiş 16. Baskı, İstanbul, 2017, s. 371; ULAŞ, s. 224, 225; Omağ, Halefiyet, s. 47; İlknur Uluğ Cicim, Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481) ("Sorumluluk"), Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2013, Cilt: 3, Sayı: 2, s. 20; Atabek, s. 233; Bozer, Sigorta, s. 213.

[67] TTK'nın 1408. maddesinde (bu düzenleme tüm sigorta türleri açısından uygulama alanı bulmaktadır) sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaatin sözleşmenin kurulması anında

veya kişisel haklar gibi hak ve alacaklar olarak tanımlanmaktadır[68]. Örneğin mal sigortalarına ilişkin TTK'nın 1453. maddesinde "rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunan kişilerin" bu menfaatlerini sigorta teminatı altına alabilecekleri ifade edilmiştir. Buna dayalı olarak sigorta sözleşmesinde menfaat, kişinin teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmemesinde bir çıkarı, menfaati olması gerektiği anlamına gelmektedir.

Sigorta sözleşmesinde sigortalı doğrudan sigorta ettiren olabileceği gibi, sigorta ettirenin kurduğu sigorta sözleşmesi uyarınca üçüncü bir kişinin menfaati de sigorta teminatı altına alınmış olabilir[69]. Nitekim TTK'nın 1454. maddesi[70] ile sigorta ettirenin üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta ettirebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Mal sigortaları bakımından öngörülen bu düzenleme TTK madde 1485 hükmünde yapılan atıfla sorumluluk sigortaları bakımından da uygulama alanı bulmaktadır[71]. Bir başkası lehine sigorta sözleşmesi yapılması durumda,

---

ve sözleşme süresince var olması şartı öngörülmüştür. Bu itibarla menfaatin ortadan kalktığı bir durumda sigorta sözleşmesi geçersiz hale gelmektedir.

[68] Atamer, TTK, s. 47; Ulaş, s. 43.

[69] Hüseyin Ülgen, Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı, MÜHF-HAD, Yıl: 2016, Sayı: 22, s. 2828; Samim Ünan, Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşıyana Karşı Açtığı Halefiyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorunlar ("Deniz"), VIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, 1991, s. 225.

[70] TTK'nın "Başkası lehine sigorta" kenar başlıklı 1454. maddesi aynen şu şekildedir:
"(1) Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Sigortalı, aksine sözleşme yoksa, sigorta tazminatının ödenmesini sigortacıdan isteyebilir ve onu dava edebilir.
(2) Üçüncü kişinin adının belirtildiği durumlarda, tereddüt hâlinde, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişi lehine hareket ettiği kabul edilir.
(3) Sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık da bırakılabilir. "Kimin olacaksa onun lehine" yapılan böyle bir sigortanın, üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, ikinci fıkra hükmü uygulanır."

[71] Doktrinde, TTK'nın 1454. maddesinin kenar başlığında, sigorta hukuku alanında yerleşmiş bir terim olan "başkası hesabına sigorta" yerine, "başkası lehine sigorta" teriminin kullanılmış olması ve madde içeriğinde de "üçüncü kişi lehine" ve "kimin olacaksa onun lehine sigorta" gibi terimlere yer verilmiş olması, terimlerin yeknesaklığı bakımından eleştirilmiştir (bkz. Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın -Sigorta Hukuku- Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler ("Taslak"), SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 150; Ünan, Cilt II, s. 26; Emine Yazıcıoğlu, TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında ("Halefiyet"), Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, Cilt III, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, Temmuz 2017 (Özel Sayı), s. 337; Kender, Hususi Sigorta, s. 236). Buna karşın, TTK'nın 1454. maddesinde "üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi" ibaresinin bilinçli olarak tercih edildiği, borçlar hukuku açısından temsil ve vekâlet ilişkilerine ilişkin olarak kullanılan "üçüncü kişi hesabına" ibaresinin madde hükmünde kullanılmamış olmasının isabetli

sigorta ettiren ile sigortalı farklı kişilerdir. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini kuran ve prim ödeme borcu altına giren kişidir. Öte yandan sigortalı sıfatı menfaati teminat altına alınan üçüncü kişiye ait olacaktır. Dolayısıyla başkası lehine sigortalarda sigortacı sigorta ettirene değil, sigortalıya halef olmaktadır[72].

Başkası lehine sigorta sözleşmeleri bakımından doktrindeki bir başka tartışmaya da değinmek gerekir. Bilindiği üzere TTK'nın 1478. maddesi[73] ile sorumluluk sigortalarında zarar görenin sigortacıya karşı doğrudan dava (ya da talepte bulunma) hakkı olduğu yasal olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. İlgili hükmün gerekçesinde[74], sorumluluk sigortalarında esas itibariyle menfaati sigorta edilen kişinin sigortalı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca zarar görene tanınan doğrudan dava hakkının hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmayacağı ifade edilmiştir. Buna rağmen doktrinde zarar görenin doğrudan dava hakkına sahip olması ile birlikte sorumluluk sigortası sözleşmesinin zarar gören (üçüncü şahıs) lehine mal sigortası sözleşmesi olarak nitelendirilebileceği endişesi gündeme getirilmiştir[75].

---

olduğu ifade edilmiştir (bkz. Atamer, TTK, s.39; Ülgen; s. 2829, 2830; Ecehan Yeşilova Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, 2013, s. 69 vd.).

[72] Ünan, Cilt II, s. 234.

[73] TTK'nın "Doğrudan dava hakkı" kenar başlıklı 1478. maddesi aynen şu şekildedir:
"Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir."

[74] TTK'nın 1478. maddesinin gerekçesi aynen şu şekildedir:
"Söz konusu madde ile zarar gören üçüncü kişinin doğrudan doğruya sigortacıya talep karşı talep ve dava hakkı düzenlenmiştir. 6762 sayılı Kanunun 1310uncu maddesinde sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları ile ilgili olarak doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu Kanun dışında da, özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarında, doğrudan doğruya talep ve dava hakkı kanunlarla (Karayolları Trafik Kanununda ve Borçlar Kanununda olduğu gibi) ya da genel şartlarla kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak malvarlığında meydana gelen azalmanın telafisi ise de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlamak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira, halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir." (Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 447)

[75] Atamer, TTK, s. 56.

Her şeyden önce sorumluluk sigortasında zarar görene tanınmış olan doğrudan dava hakkının sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki sigorta sözleşmesinden değil, kanundan kaynaklandığını belirtmekte fayda vardır[76]. Zarar görene tanınan bu hak sigorta sözleşmesinden kaynaklanmadığından sözleşmenin zarar gören lehine kurulduğu sonucuna da varılamamaktadır.

Bununla birlikte, sigorta sözleşmesinin bir başkası lehine yapılıp yapılmadığı tespit edilirken öncelikle sigorta teminatı altına alınan menfaatin, yani sigortalı sıfatının, kime ait olduğu tespit edilmelidir[77]. Sorumluluk sigortası ile sigortacı, esas itibariyle sigortalının muhtemel sorumluluğu nedeniyle kendi malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek olası çoğalmayı sigorta teminatı altına almaktadır. Buna karşın TTK'nın 1473/1 hükmünde[78] sorumluluk sigortasında sigortacının sigorta tazminatını zarar görene ödemekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Ancak bu hüküm sorumluluk sigortalarında üçüncü bir kişinin menfaatinin teminat altına alındığını göstermez. Sorumluluk sigortalarında sigortalı sıfatı zarar gören üçüncü kişiye değil, ona karşı sorumluluğu olan kişiye aittir[79]. Zarar gören, sadece sorumluluğu olan kişinin kendi menfaatini korumak adına yaptırdığı sorumluluk sigortasından dolaylı olarak yararlanmaktadır[80].

Dolayısıyla kanunda zarar görene sigortacıya karşı doğrudan dava açma hakkı tanınmış olması, sorumluluk sigortası sözleşmesinin kendi malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek olası çoğalmayı teminat altına alan kişinin lehine kurulduğu

---

[76] Karasu, s. 687.
[77] Yeşilova-Aras, s. 70.
[78] TTK'nın "Sözleşmenin konusu ve kapsamı" kenar başlıklı 1473. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.
(2) Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır."
[79] Kender, Hususi Sigorta, s. 375; Karasu, s. 687; Yeşilova-Aras, s. 70.
[80] Yaşar Karayalçın, Sorumluluk (Mesuliyet) Sigortaları ("Sorumluluk"), SHD, Yıl: 1984, C. II, Sayı: 1-2, s. 52.

gerçeğini etkilememektedir[81]. Doktrinde de sorumluluk sigortasının üçüncü kişi lehine mal sigortası sözleşme olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmektedir[82].

1.2 SİGORTACININ HALEFİYETİNE İLİŞKİN YABANCI HUKUKTA YER ALAN YASAL DÜZENLEMELER

1.2.1 Alman Hukuku

TTK'nın gerekçesine göre sigorta hukuku kitabının yenilenmesinde ana kaynak olarak, özellikle taşıma ve deniz hukukuna kaynaklık ettiği ve köklü değişikliklerle modern bir kanun niteliği kazandığı gerekçesiyle, çeşitli tarihlerde değişikliğe uğramış olan 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu ("E-Alm.SSK") dikkate alınmıştır[83]. Bu itibarla TTK'nın sigorta hukuku kitabına ilişkin hükümleri incelenirken Alman mevzuatındaki ilgili hükümlerinin de incelenmesi ve değerlendirilmesi zorunludur.

TTK Tasarısının hazırlık çalışmalarına başlandığı tarihler aynı zamanda Almanya'da sigorta hukuku bakımından kapsamlı bir kanun değişikliğine gidildiği bir döneme denk gelmiştir. Zira E-Alm.SSK'nın artık modern hukuk ihtiyaçlarını karşılamadığı ve sigorta sözleşmeleri hukukunda kapsamlı bir reform yapılması gerektiği söylenerek; sigorta sözleşmesi hukuku genel hükümleri ile bazı sigorta türlerine ilişkin özel hükümlerin, yargı kararları ve sözleşme uygulamaları da dikkate alınarak güncel koşullara uygun hale getirilmesi ve açıklığa kavuşturulması amacıyla, sigorta hukuku alanında yeni bir kanun taslağı çalışmaları yapılmıştır[84]. Nihayetinde E-Alm.SSK, 23 Kasım 2007 tarihli Sigorta

---

[81] Yeşilova-Aras, s. 70; Can, s. 41.

[82] Serdar Hızır, Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, TBBD, 2009, Sayı: 86, s. 272; Şenocak, s. 219, 220. Sorumluluk sigortasının TTK madde 1454 kapsamında "zarar gören lehine sigorta" olarak nitelendirilemeyeceği kabul edilmekle birlikte, TBK madde 129 uyarınca "zarar gören yararına sözleşme" olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği doktinde tartışılmaktadır; bkz. Yeşilova-Aras, s. 69 vd.

[83] Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 64, 65 (Genel Gerekçe No. 204).

[84] Sigorta Sözleşmesi Hukuku Reform Kanunu Taslağı, s. 1; bkz. https://www.bundesnetzagentur.de/SharedDocs/Downloads/DE/Sachgebiete/QES/Rechtsgrundlagen/Begruendung_SigV_2007.pdf;jsessionid=D27D62B28FD599ED86E8DC36CB1C9264?__blob=publicationFile&v=2 (e.t.: 12/05/2019).

Sözleşmesi Hukuku Reform Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış ve 1 Ocak 2008 tarihi itibariyle Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu[85] ("Alm.SSK") yürürlüğe girmiştir. Ancak TTK'nın sigorta kitabı hazırlanırken en son 2001 tarihinde değişikliğe uğramış olan E-Alm.SSK hükümlerinin esas alındığı anlaşılmaktadır[86]. Dolayısıyla Alman sigorta hukuku mevzuatındaki en güncel değişikliklerin TTK'nın sigorta kitabına yansıtılmış olduğunu söylemek mümkün değildir.

Sigortacının halefiyeti[87], Alm.SSK'nın 86. maddesinde düzenlenmiştir. Hükmün Türkçe tercümesi şu şekildedir[88]:

"(1) Sigortalının üçüncü kişilere karşı tazminat talep hakkı mevcut olduğu takdirde, bu hak zararı tazmin ettiği ölçüde sigortacıya intikal eder. Bu intikal, sigortalı aleyhine ileri sürülemez.

(2) Sigortalı, tazminat talep hakkını veya bu talep hakkının korunmasına olanak veren hakları, uygulanan şekil şartı ve sürelere uygun olarak korumalı ve bu hakların ileri sürülmesinde gerektiği zaman sigortacıya yardım etmelidir. Sigortalı, bu yükümünü kasten ihlal ettiği ve bu ihlal sonucunda sigortacının üçüncü kişilerden tazmin hakkı ortadan kalktığı ölçüde sigortacı ödeme yapmakla yükümlü olmaz. Ağır kusurla bu yükümlülüğün ihlali durumunda sigortacı, sigortalının kusurunun ağırlık derecesine göre tazminattan indirim yapmaya yetkilidir. Bu durumda, ağır kusurun bulunmadığını ispat yükü sigortalıya aittir.

---

[85] Alm.SSK'nın tam metni için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/BJNR263110007.html#BJNR263110007BJNG000600000 (e.t.: 12/05/2019); kanun metninin İngilizce tercümesi için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vvg/englisch_vvg.html#p0324 (e.t.: 12/05/2019).

[86] Birgül Sopacı Öztuna, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi, BATIDER, Cilt XXVIII, Yıl: 2012, Sayı: 3, s. 124; Atamer, TTK, s. 35; İlknur Uluğ Cicim/Yunus Alhan, Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 86.

[87] Sigortacının halefiyetine ilişkin düzenleme, E-Alm.SSK'nın 67. maddesinde yer almaktaydı. İlgili hükmün tam metni için bkz. https://dejure.org/gesetze/0VVG311207/67.html (e.t.: 12/05/2019).

[88] Bkz. Çeker, Rücu, s. 3709. (Bu kaynakta yer alan Türkçe tercüme kanun metninde yapılan son değişiklikleri yansıtmadığından, tercümede bazı değişiklikler yapılmak suretiyle Alman mevzuatındaki en güncel değişiklikler Türkçe tercümeye yansıtılmaya çalışılmıştır.)

(3) Birinci fıkra hükmünde düzenlenen intikal, sigortalının zararın meydana geldiği tarihte ortak ev paylaştığı kişilere karşı tazminat talebinde bulunması durumunda uygulama alanı bulmaz, meğerki bu kişiler kasten zarara sebebiyet vermiş olsun."

Öncelikle belirtmek gerekir ki; Türk hukukunda olduğu gibi Alman hukukunda da meblağ sigortaları bakımından sigortacının kanuni halefiyetin mevcut olmadığı kabul edilmektedir[89]. Zira bu sigorta türlerinde taraflar gerçek zarardan bağımsız olarak belirli bir tutarın ödenmesini kararlaştırmaktadırlar.

Alm.SSK madde 86'nın ilk fıkrasında sigortacının halefiyet uyarınca sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep veya dava hakkının sigortacıya geçeceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte söz konusu talep veya dava hakkının sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği kurala bağlanmıştır. Bu kural ileride de açıklayacağımız üzere[90], sigortalının zararlarının sigortacı tarafından kısmen tazmin edilmesi ihtimalinde hem sigortacının hem de sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkı doğacağından önem arz etmektedir.

Hükmün ikinci fıkrasında ise sigortalıya zarar sorumlusuna karşı talep hakkını koruması yönünde bir yükümlülük yüklenmiştir ve sigortalının bu yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi durumunda sigortacının hakları düzenlenmiştir. E-Alm.SSK'nın sigortacının halefiyetine ilişkin 67. maddesinde sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkından feragat etmiş olması durumunda sigortacının ödeme yapma yükümlülüğünden kurtulacağı öngörülmüştü. Ancak söz konusu düzenlemenin sigortacının rücu hakkı bakımından yeterli korumayı sağlamadığı gerekçesiyle sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkını koruma yükümlülükleri Alm.SSK'nın 86. maddesinde daha kapsamlı düzenlenmiştir[91]. Böylece sigortalının sigorta sözleşmesine güvenerek zarar sorumlusuna karşı talep hakkını zedeleyecek davranışlarda bulunması engellenmeye çalışılarak

[89] IBA Insurance Committee, Germany, s. 52, p. 14.
[90] Bkz. 2.2.2.
[91] Christian Drave, Der Übergang von Ersatzansprüchen: Regresswahrungs - und Mitwirkungsobliegenheiten des Versicherungsnehmers (§ 86 Absatz 2 VVG), 2012, s. 2.

sigortacının sigorta tazminatını ödemekle birlikte elde edeceği talep hakkının korunması amaçlanmıştır. Bu konu çalışmanın İkinci Bölümü'nde, sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkına sahip olması şartı altında incelenecektir[92].

Alm.SSK madde 86'nın son fıkrasında ise sigortacının rücu talebi yöneltebileceği kişiler bakımından bir sınırlama yoluna gidilmiştir. Benzer bir düzenleme Alman hukuku dışındaki yabancı hukuk düzenlemelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ancak sigortacının halefiyetine ilişkin Türk hukukundaki yasal düzenlemelerde sigortacının zarar sorumlusu üçüncü kişiye yönelteceği rücu talebine ilişkin herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Bu konu çalışmanın Üçüncü Bölümü'nde ayrıca ele alınacaktır[93].

Türk hukukunda olduğu gibi Alman hukukunda da sigortalının sorumlulara karşı dava hakkının dayandığı hukuki sebep bakımından herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir[94]. Bu bağlamda sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkının dayandığı hukuki sebebin haksız fiil, sözleşme ya da başkaca bir kanun hükmü olmasının sigortacının kanuni halefiyeti bakımından herhangi bir önemi yoktur.

1.2.2 İsviçre Hukuku

İsviçre hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin düzenleme Türk ve Alman hukukundaki düzenlemelere kıyasen farklılıklar içermektedir. Sigortacının halefiyeti, 1908 tarihli Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 72. maddesinde[95] düzenlenmiştir. Hükmün Türkçe tercümesi şu şekildedir[96]:

"(1) Üçüncü kişilere karşı haksız fiilden kaynaklanan tazminat talep yetkisi, zararı tazmin ettiği takdirde sigortacıya geçer.

[92] Detaylı açıklama için bkz. 2.3.3.
[93] Detaylı açıklama için bkz. 3.2.
[94] IBA Insurance Committee, Germany, s. 49, p. 2.1.
[95] 1908 tarihli İsviçre Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun tam metni için bkz. https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19080008/index.html (e.t.: 12/05/2019).
[96] Çeker, Rücu, s. 3709.

(2) Hak sahipleri, sigortacının bu hakkını daraltacak her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdürler.

(3) Birinci fıkra hükmü, hak sahibiyle aynı aile birliğinde yaşayan ve hafif kusurlu olarak zarara sebebiyet veren kişiler veya fiillerinden hak sahiplerinin sorumluluk taşıdığı kişiler açısından uygulama alanı bulmaz."

Görüldüğü üzere İsviçre hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin en önemli fark, sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkının sadece haksız fiilden kaynaklanan sorumluluk halleriyle sınırlandırılmış olmasıdır[97]. Bu itibarla İsviçre hukukunda sigortalının zarar sorumlusuna karşı sözleşme veya kanuna dayalı (kusursuz sorumluluk halleri gibi) talep hakları bakımından sigortacının rücu hakkı mevcut değildir.

İsviçre hukukunda halefiyet sadece sigortacı bakımından düzenlenmiştir; bunun dışında birden fazla kişinin farklı hukuki sebeplere dayalı olarak sorumluluğunun gündeme geldiği durumlarda genel bir düzenleme olarak rücu hakkına ("recourse") yer verilmiştir. Ancak rücu hakkının doğması için sorumluluğun dayandığı hukuki sebepler bakımından bir sıralama mevcuttur[98]. Buna göre, bir sözleşme uyarınca sorumlu olan kişi (sigortacının sorumluluğu bu kapsamda değerlendirilmektedir) sadece haksız fiil nedeniyle sorumlu olan kişiye karşı rücu edebilmektedir[99]. Sigortacının sözleşmesel sorumluluğu olan bir başka kişiye rücu edebilmesi ancak o kişinin kasten ya da ağır ihmali ile zarara neden olması durumunda mümkündür. Ancak sözleşmesel sorumluluğu olan sigortacının hiçbir durumda kanun uyarınca sorumluluğu olan kişiye (örneğin kusursuz sorumluluğu olan kişiye) rücu etmesi mümkün değildir[100]. İsviçre hukukunda özel sigortalar bakımından sigortacının rücu hakkını sınırlandıran bu düzenlemenin gerekçesi

[97] Bkz. Çeker, Rücu, s. 3709; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 404 vd.; Tekil, s. 127; IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 122, p. 1. İsviçre doktrininde yer alan tartışmalar için bkz. Buz, s. 18 vd.

[98] Söz konusu sıralama E-BK'daki eksik teselsül - tam teselsül ayrımına dayanmaktadır. Ancak bu ayrım TBK ile ortadan kaldırılmıştır.

[99] Buz, s. 18 vd.

[100] İsviçre hukukunda halefiyet ve rücu hakkı ayrımı ile ilgili açıklamalar için bkz. IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 122, p. 1.

olarak, sigortalının ödediği primlerle bir anlamda sonradan ödeyeceği sigorta tazminatını peşinen tahsil eden sigortacının yapmış olduğu ödemenin herhangi bir kusuru olmadığı hâlde kanunen sorumluluğu olan şahıslara yüklenmesinin adil olmadığı söylenmektedir[101].

İsviçre hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin bir diğer fark ise sigortacının rücu talebi yöneltebileceği kişiler bakımından mevcuttur. İsviçre hukukunda da sigortacının rücu hakkı kişi bakımından sınırlandırılmıştır. Ancak Alman hukukundan farklı olarak bu sınırlama sadece söz konusu kişilerin hafif kusurlu olarak zarara neden olması durumunda gündeme gelmektedir[102].

1.2.3 Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri

Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri[103] ("ASSHİ"), 1:102 maddede[104] de açıkça ifade edildiği üzere, tarafların sözleşmenin ASSHİ'ye tabi olması konusunda mutabık kalmaları hâlinde uygulanan kurallar dizinidir. Bu itibarla sigorta sözleşmesinin tarafları sözleşme serbestisi içerisinde sözleşmesinin ASSHİ hükümlerine tabi olmasını kararlaştırabilirler. Bu durumda taraflar arasındaki ilişkide ASSHİ tüm hükümleriyle uygulama alanı bulacaktır.

Sigortacının halefiyeti ASSHİ'nin 10. bölümü altında madde 10:101'de düzenlenmiştir. Hükmün Türkçe tercümesi şu şekildedir[105]:

---

[101] Buz, s. 20.
[102] Buna ilişkin Türk hukukunda ve yabancı hukukta yer verilen düzenlemelerin karşılaştırması için bkz. 3.2.
[103] Principles of Eureopean Insurance Contract Law (PEICL).
[104] ASSHİ'nin "İsteğe Bağlı Uygulama" kenar başlıklı 1:102. maddesinin Türkçe tercümesi şu şekildedir:
"ASSHİ, milletlerarası özel hukuktaki hukuk seçimine ilişkin sınırlamalar dikkate alınmaksızın, tarafların, yaptıkları sözleşmenin ASSHİ'ye tâbi olması konusunda anlaşmaları hâlinde uygulanır. Madde 1:103 hükmü saklı kalmak kaydıyla, ASSHİ, bazı hükümlerinin hariç bırakılmasına izin verilmeksizin, bütün olarak uygulanır." (bkz. Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 834, Tercüme Edenler: Samim Ünan, Serap Amasya). Hükmün kısmen farklılıklar içeren Türkçe tercümesi için bkz. A. Samim Ünan/Kerim Atamer, TURKISH INSURANCE LAW ASSOCIATION-TURKISH CHAPTER OF AIDA, SİGORTA HUKUKU TÜRK DERNEĞİ Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ), 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 7.
[105] Bkz. Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 848, Tercüme Edenler: Samim Ünan, Serap Amasya. Hükmün kısmen farklılıklar içeren tercümesi için bkz. Ünan/Atamer, s. 47, 49.

"(1) Fıkra 3 hükmü saklı kalmak kaydıyla, sigortacı, sigortalıyı tazmin etmiş olduğu ölçüde, zarardan sorumlu üçüncü kişiye karşı halefiyet hakkına sahiptir.

(2) Sigortalı, bu gibi bir üçüncü kişiye karşı, sigortacının halefiyet hakkını zedeleyecek biçimde herhangi bir hakkından vaz geçmiş bulunduğu ölçüde, söz konusu zarar için tazminat almak hakkından yoksun kalır.

(3) Sigortacı; sigorta ettirenin veya sigortalının aynı evde birlikte yaşadığı kişilere, sigorta ettirenle veya sigortalıyla eşit sosyal ilişki içinde olan kişilere ya da sigorta ettirenin veya sigortalının çalıştırdığı kişilere karşı, bunların zarara kasıtlı bir davranışla veya pervasızca ve zararın meydana gelebileceğinin bilincinde olarak sebep olduklarını kanıtlaması hâli dışında, halefiyet hakkını ileri süremez.

(4) Sigortacı, halefiyet hakkını sigortalıya zarar verecek şekilde ileri süremez."

Genel olarak ASSHİ'de yer verilen düzenlemenin Alman hukukundaki yasal düzenlemeye benzer nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkını zedeleyecek şekilde davranması durumunda karşılaşacağı yaptırım ve sigortacının rücu talebini yöneltebileceği kişiler bakımından öngörülen sınırlama ile ilgili bazı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklara daha sonra değinileceğinden[106], bu kısımda tekrardan kaçınılmıştır.

1.3 KANUNİ HALEFİYETE İLİŞKİN TÜRK HUKUKUNDAKİ YASAL DÜZENLEMELER

1.3.1 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Kanuni Halefiyet

Daha önce de belirttiğimiz üzere halefiyet esas itibariyle TBK'nın "Alacaklıya halef olma" kenar başlıklı 127. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir:

[106] Sigortalının sigortacının kanuni halefiyetini ihlal edecek nitelikte davranışlardan kaçınma yükümlülüğüne ilişkin detaylı açıklama için bkz. 2.3.3. Sigortacının rücu talebini yöneltebileceği kişiler bakımından detaylı açıklama için bkz. 3.2.

"(1) Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

(2) Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır."

Her ne kadar ana kural üçüncü kişi tarafından yapılan ifanın borcu sona erdirmesi olsa da kanunun öngördüğü belirli durumlarda üçüncü kişinin ifasıyla birlikte borç sona ermemekte; alacak hakkı halefiyet kuralı gereği ifayı gerçekleştiren üçüncü kişiye geçmektedir[107]. Halefiyetin temelinde üçüncü kişinin asıl borçlu yerine borcu ifa etmesi ya da ifa etmek mecburiyetinde kalması söz konusu olduğundan, halefiyet kural olarak üçlü hukuki ilişkilerin mevcut olduğu hallerde gündeme gelmektedir[108]. Üçüncü kişinin borçlu yerine alacaklı tarafa ifada bulunması genellikle taraflar arasındaki iç ilişkiye dayanır. Bu iç ilişkiye dayalı olarak ifada bulunan üçüncü kişi alacaklıya halef olarak borçluya rücu etme imkânına sahip olmaktadır[109].

Kanuni halefiyetten söz edebilmek için öncelikle belirli şartların mevcut olması gerekir. Bu şartlar şu şekilde sıralanabilir: başkasına ait geçerli bir borcun mevcut olması şartı, alacaklının üçüncü kişi tarafından borcun ifası vb. yollarla tatmin edilmiş olması şartı[110] ve halefiyetin kanunda düzenlenmiş olması şartı[111]. TBK'nın 127. maddesinin ilk fıkrasında, başkasına ait bir borcu ifa eden üçüncü

[107] M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ("Genel I"), Gözden Geçirilmiş 16. Bası, I. Cilt, İstanbul, 2018, s. 262.
[108] Tamer Bozkurt, Sigorta Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2018, s.189, 190.
[109] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 581.
[110] Alacaklının tatmin edilmesi şartı ile ilgili detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 26 vd.; Franko, Borçlar, s. 219 vd.
[111] Borçlu yerine alacaklıya ödeme yapan üçüncü kişi bunu borçluya bildirmez ve borçlu da alacaklıya ikinci bir ödeme yaparsa, bu durumda halefiyetten söz edilemeyecektir. Kanuni halefiyetin şartları ile ilgili detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 24 vd.; Franko, Borçlar, s. 206 vd.

kişinin alacaklının haklarına halef olmak suretiyle borçluya rücu etmesi imkânı iki hâlde tanınmıştır[112]. Bunlardan ilki rehinden kurtaran kişi lehine halefiyet halidir. Kanun koyucu bu düzenleme ile borçlunun borcu için malını rehneden üçüncü kişiye söz konusu borcu ifa etmek suretiyle malını kurtarma hakkı tanımaktadır[113]. TBK'da öngörülen halefiyet hallerinden ikincisi ise borçlunun alacaklıya ihbarı ile halefiyet halidir. Bu düzenlemeyle ise bir başkasının borcunu ifa eden üçüncü kişinin rücu hakkı halefiyet kurumu ile korunmaktadır. Böylece hâlihazırda ödeme yapamayan borçlu yerine ifada bulunan üçüncü kişinin durumu halefiyet ile güçlendirilmektedir[114]. Ancak bu durumda halefiyetin alacaklıya ihbarı borcun ifasından önce ya da en geç ifa ile aynı anda yapılmış olmalıdır; zira borç ifa ile son bulacağından, borcun ifasından sonra halefiyet ihbarı yapılmış olması son bulmuş olan borcu canlandırmamaktadır[115]. Belirtmek gerekir ki borcu ifa eden üçüncü kişinin alacaklıya yapacağı bu ihbar herhangi bir şekil kuralına tabii değildir[116].

Borçluyu tatmin eden üçüncü kişi halefiyet ile birlikte alacaklıdan onu tatmin ettiği oranda bir alacak hakkı elde etmektedir. Ancak borcu ifa eden kişinin alacak hakkı her hâlükârda esas alacak miktarı ile sınırlıdır. Dolayısıyla üçüncü kişi tarafından fazladan ödeme yapılması hâlinde fazla ödenen kısım bakımından halefiyet söz konusu olmayacaktır[117]. Bununla birlikte alacak hakkını elde eden halef, söz konusu alacakla birlikte ona bağlı tüm fer'i hakları ve alacaklının şahsına ait olmayan öncelik haklarını elde etmektedir[118].

[112] TBK madde 127 hükmü halefiyete ilişkin genel bir düzenleme mahiyetindedir. Bu düzenleme dışında gerek TBK'da, gerekse diğer kanunlarda düzenlenen başkaca halefiyet halleri de mevcuttur.
[113] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 582; Oğuzman/Öz, Genel I, s. 264; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 39 vd.
[114] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 582; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 56 vd.
[115] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 583; Oğuzman/Öz, Genel I, s. 262.
[116] Oğuzman/Öz, Genel I, s. 265.
[117] Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 95.
[118] Oğuzman/Öz, Genel I, s. 266.

1.3.2 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Sigortacının Kanuni Halefiyeti

1.3.2.1 Sigorta Türleri Bakımından Genel Açıklamalar

Sigorta hukukuna ilişkin özel düzenlemelere E-TTK'nın Beşinci Kitap'ında yer verilmiştir. Beşinci Kitap'ın Birinci Faslında sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlere, İkinci Faslında mal sigortalarına ilişkin özel hükümlere, Üçüncü Faslında can sigortalarına ilişkin özel hükümlere ve son olarak Dördüncü Faslında denizcilik rizikolarına karşı sigortalara ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Sigortacının kanuni halefiyeti E-TTK'da sadece mal sigortalarına ilişkin hükümler arasında (madde 1301) ve denizcilik rizikolarına karşı sigortalara ilişkin hükümler arasında (madde 1361) düzenlenmiştir.

Ancak kanunda sorumluluk sigortaları bakımından sigortacının halefiyetine ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığından, sigortacının kanuni halefiyetinin sorumluluk sigortalarında da mevcut olup olmadığı hususu doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bir kısım yazarlar sorumluluk sigortası ile sigortalının kendi kusurundan kaynaklı olarak kendi malvarlığında oluşması muhtemel zararlar teminat altına alındığından, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarara bizzat neden olan sigortalıya kural olarak rücu edemeyeceğini; aksinin kabul edilmesi ihtimalinde zarara sonuç olarak yine sigortalının katlanacağını ileri sürmüşlerdir[119]. Bu görüşü savunan yazarlar, sorumluluk sigortasında halefiyet kuralının uygulama alanı bulmamasının sigortalının gerçek zararının üzerinde bir tazminat alma tehlikesini yaratmadığını savunmaktadırlar. Zira sigortacının kanuni halefiyeti olmasa dahi sigorta ettirene karşı rücu hakkı olduğu söylenmektedir.

Buna karşılık, zararın oluşmasında sigorta ettirenle birlikte müteselsilen sorumlu olan üçüncü kişilere karşı onların payına düşen sorumluluk miktarı kadarıyla

[119] Ali Bozer, Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası, Sigorta Hukuku Türk Derneği III. Sigorta Semineri - Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları ("Sorumluluk"), Ankara, 1977, s. 311; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 424; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 86.

sigortacının rücu hakkı olduğunu ileri süren yazarlar olmuştur[120]. Bu görüşü savunan yazarlar, zarar sigortalarındaki zenginleşme yasağının bir gereği olarak mal sigortaları için öngörülen kanuni halefiyetin zarar sigortaları bakımından genel hüküm olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Konu ile ilgili olarak Yargıtay, belirli şartların mevcut olması durumunda sorumluluk sigortalarında da sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarardan sorumlu üçüncü kişiye karşı rücu davası açabileceğini kabul etmiştir. 1972 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı'nda[121], sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1301. madde hükmünün mal ve sorumluluk sigortalarında (yani tazminat sigortalarında) uygulanacağı karara bağlanmış; buna karşın meblağ sigortası niteliğindeki can sigortaları bakımından sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur.

Gerçekten de sorumluluk sigortalarında kanuni halefiyetin mevcut olmadığının kabul edilmesi durumunda sigortacı sigorta tazminatını ödemesine rağmen zarar sorumlusuna rücu edemeyecektir. Öte yandan sigortalı ise kendisiyle birlikte sorumluluğu mevcut olan üçüncü kişilere karşı başvurabilecektir. Ancak bu durum zarar sigortalarında kabul edilen zenginleşme yasağına aykırılık teşkil etmektedir; zira sigorta ettiren hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan tazminat alabilecektir. Nitekim bu çalışmanın ilerleyen kısımlarında detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere[122], bir zarar sigortası türü olan sorumluluk sigortaları bakımından da sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olduğu TTK'da açıkça düzenlenmiş ve buna ilişkin doktrindeki tartışmalar nihayete ermiştir.

[120] Omağ, Halefiyet, s. 100 vd.; Şenocak, s. 219; Hızır, s. 299, 300; İlknur Uluğ, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları ("Tasarı"), SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 212; Yaşar Karayalçın, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları ("İşletme Kazaları"), Ankara, 1960, s. 64; Çeker, Rücu, s. 3718.
[121] Y. İBK, E. 1970/2, K. 1972/1, T. 17.01.1972. Benzer yönde kararlar için bkz. Y. 11. HD., E. 1979/1051, K. 1979/1629, T. 29.03.1979; Y. 11. HD., E. 2001/3702, K. 2001/5993, T. 02.07.2001.
[122] Bkz. aş. 1.3.3.1.2.

1.3.2.2 Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme

Mal sigortaları bakımından sigortacının kanuni halefiyeti E-TTK madde 1301 hükmünde şu şekilde düzenlenmiştir:

"(1) Sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçer. Sigorta ettiren kimsenin vakı zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder.

(2) Sigorta ettiren kimse, 1 inci fıkra gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunursa sigortacıya karşı mesul olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmiş ise sigorta ettiren kimse kalan kısmından dolayı üçüncü şahıslara karşı haiz olduğu müracaat hakkını muhafaza eder."

E-TTK'nın 1301. maddesi E-TTK'dan önce yürürlükte olan ve 29 Mayıs 1926 yılında kabul edilmiş olan Ticaret Kanunu'nun 965. maddesinden aynen alınmıştır. Söz konusu kanun hükmünün mehazı ise 11 Haziran 1874 tarihli Kanun ile Belçika Ticaret Kanunu'na eklenen onuncu faslın 22. maddesidir[123]. E-TTK madde 1301 hükmü ile mehaz kanun arasındaki farklılıklar sadece madde hükmündeki sıralamanın değiştirilmiş olması ve ilk fıkranın ikinci cümlesinde dava hakkının sigortacıya intikal edeceğinin düzenlenmiş olmasıdır[124].

Hükmün ilk fıkrasında sigortacının kanuni halefiyet ile sigorta ettirenin yerine geçeceği ve sigorta ettirenin zarardan dolayı üçüncü kişilere karşı dava hakkının sigortacıya intikal edeceği düzenlenmiştir. Hâlbuki daha önce açıkladığımız üzere, sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi uyarınca üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta teminatı altına alması mümkündür[125]. Mal sigortalarında "menfaat", poliçede düzenlenen rizikonun gerçekleşmesi durumunda malvarlığının aktifinde meydana gelecek azalma sebebiyle zarar

[123] Kerim Atamer/Yalçın Tosun, "Sigorta Hukuku"na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları (Deniz Sigortaları Hariç), SHD, Yıl: 2005, Sayı: 1, s. 150.
[124] Atamer/Tosun, s. 150.
[125] Bkz. yuk. 1.1.2.3.

görme tehlikesi içerisinde bulunmak olarak tanımlanabilir[126]. Mal sigortası sözleşmesinin üçüncü bir şahıs lehine (menfaatine) düzenlenmiş olması durumunda "sigorta ettiren" sigortacıya karşı sigorta primini ödeme borcunu üstlenen ve sigortacı ile sigorta sözleşmesini akdeden kişiyi; "sigortalı" ise malvarlığının aktifindeki azalmaya karşı sigorta teminatı sağlanan kişiyi ifade etmektedir[127].

Bu itibarla E-TTK'nın madde 1301 hükmü, sigortacının sigorta ödemesini yapmakla birlikte halef olacağı kişi bakımından başkası lehine sigorta sözleşmesi yapılması ihtimali düşünülmeksizin kaleme alınmıştır. Madde hükmünde sigortacının halef olacağı kişi bakımından "sigorta ettiren" ibaresinin kullanılmış olması doktrinde de eleştirildiği üzere yerinde bir tercih değildir[128]. Sigorta ettirenin üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta teminatı altına alması durumunda, sigorta tazminatı sigorta ettirene değil sigortalıya ödenecektir. Buna dayalı olarak sigortacı sigortalının haklarına halef olacaktır. Bu itibarla, üçüncü şahıs lehine sigorta sözleşmeleri bakımından sigorta ettiren ve sigortalı farklı kişiler olduğundan, sigortacının haklarına halef olacağı kişinin madde hükmünde belirtildiği şekliyle sigorta ettiren olarak değil sigortalı olarak anlaşılması gerekmektedir.

Hükmün son fıkrasında ise yabancı hukuk kaynaklarındakine benzer bir düzenleme getirilerek sigortalıya zarar sorumlusuna karşı dava hakkını ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğü getirilmiştir[129].

[126] Atamer, TTK, s. 47, 48.
[127] Atamer, TTK, s. 48; Ülgen, s. 2832 vd.
[128] Çeker, Rücu, s. 3708; Çeker, Sigorta, s. 165; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 409; Atabek, s. 240; Bilge, s. 69, 72.
[129] Detaylı açıklama için bkz. 2.3.3.

1.3.2.3 Deniz Rizikolarına Karşı Sigortalarda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme

Deniz rizikolarına karşı sigortalar bakımından sigortacının kanuni halefiyeti ise E-TTK madde 1361 hükmünde ayrıca düzenlenmiştir. İlgili hüküm aynen şu şekildedir:

"(1) Borçlarını yerine getiren sigortacı, sigortalının üçüncü şahsa tazmin ettirebileceği bir zararı tazmin ettiği takdirde, 1256 ve 1258 inci maddelerin 2nci fıkralarının hükümlerine halel gelmeksizin, üçüncü şahsa karşı sigortalının haklarına halef olur.

(2) Sigortalı, istediği takdirde sigortacıya, masrafı ona ait olmak üzere, üçüncü şahsa karşı olan haklarına halef olduğunu gösteren ve noterlikçe imzası tasdik olunan bir senet vermeye mecburdur.

(3) Sigortalı, sigortacının yukarda yazılı haklarına halel verecek olan her türlü hareketinden mesuldür."

Söz konusu hüküm Alman Umumi Ticaret Kanunu'nun ("ADHGB") 808. maddesinden alınmıştır[130]. Ancak ADHGB'de yer verilen düzenlemede sigortacının halefiyeti düzenlenmemiş, bunun yerine sigortalının zarar sorumlusuna karşı alacak hakkını sigortacıya temlik etmesi zorunlu sayılmakla yetinilmiştir[131]. E-TTK madde 1381 hükmünde ise sigortacının sigortalının haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte "sigortalı alacağın devri" kenar başlıklı E-TTK madde 1382 hükmünde[132] deniz rizikolarına maruz olan bir

[130] Kerim Atamer, "Deniz Sigortaları"na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları ("Deniz"), Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007, s. 320.
[131] Atamer, Deniz, s. 320.
[132] E-TTK'nın "Sigortalı alacağın devri" kenar başlıklı 1382. maddesi şu şekildedir:
"(1) Ödetilmesi için deniz tehlikelerine maruz bir şeyin karşılık teşkil ettiği bir alacağın sigorta ettirilmiş ve zararın meydana gelmiş olması halinde, sigortacının sigortalıya karşı olan borçlarını yerine getirmiş olduğu nispette sigortalı, sigorta ettirilmiş alacağın borçlusuna karşı mevcut olan haklarını sigortacıya devretmeye mecburdur.
(2) Sigortalı sigortacıdan hakkını istemeden önce borçluya karşı mevcut olan haklarını ileri sürmeye mecbur değildir."

şey bir alacağı temin ediyor ise (örneğin gemi alacaklısı hakkının konusu gemi) ve bu alacak sigorta teminatı altına alınmış ise, bir zarar meydana geldiğinde sigortacının sigorta poliçesi uyarınca yaptığı ödeme oranında o alacağın da sigortacıya temlik edilmesi gerektiği düzenlenmiştir[133].

Görüldüğü üzere deniz rizikolarına karşı sigortalarda sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen madde 1361 hükmü mal sigortalarına ilişkin madde 1301 hükmüne oldukça benzerdir. Bu sebeple kanun koyucunun sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin iki ayrı hüküm düzenlemiş olmasının gereksiz olduğu ifade edilmiştir[134]. Bununla birlikte madde 1301 hükmünün aksine, 1361. maddede isabetli bir şekilde üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmeleri de dikkate alınarak, sigortacının halef olacağı kişi bakımından "sigortalı" ibaresi kullanılmıştır.

1.3.3 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Sigortacının Kanuni Halefiyeti

Sigorta hukukuna ilişkin özel düzenlemelere TTK'nın Altıncı Kitabında yer verilmiştir. Altıncı Kitabın Birinci Kısmında sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlere, İkinci Kısmında ise sigorta türlerine ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Sigortacının kanuni halefiyeti sigorta türlerine ilişkin özel hükümleri içeren İkinci Kısmın Birinci Bölümünde zarar sigortaları altında düzenlenmiştir.

1.3.3.1 Zarar Sigortaları

Zarar sigortalarında sigortacı sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınmış olan rizikonun meydana gelmesi sonucunda sigortalının uğramış olduğu zararları tazmin yükümlülüğü altına girmektedir[135]. Zarar sigortaları TTK'da iki başlık altında düzenlenmiştir ve E-TTK'dan farklı olarak sorumluluk sigortaları bakımından da kanunda özel düzenlemelere yer verilmiştir. Mal sigortalarına ilişkin hükümler 1453 ila 1472. maddeler arasında, sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümler 1473 ila 1483. maddeler arasında yer almaktadır.

[133] Atamer, Deniz, s. 320.
[134] Atamer, Deniz, s. 320.
[135] Hızır, s. 277.

1.3.3.1.1 Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme

Mal sigortalarında sigortacının kanuni halefiyeti, TTK'nın 1472. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

"(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

(2) Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur."

E-TTK'nın 1301. maddesinden farklı olarak TTK'nın 1472. maddesinde sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak "sigortalının" yerine geçeceği belirtilmiştir. Sigortacının halef olacağı kişi bakımından "sigorta ettiren" teriminin kullanılmamış olması, üçüncü şahıs lehine sigorta sözleşmeleri açısından yerinde olmuştur[136]. Bu noktada değinmek gerekir ki; TTK'nın sigorta kitabının mehazı olan Alman hukukunun sigortacının halefiyetine ilişkin yasal düzenlemesinde[137] sigortacının halef olacağı kişi bakımından "sigorta ettiren" terimi kullanılmıştır. Ancak ilgili kanunda başkası lehine sigorta sözleşmesi yapılması durumunda sigortalının hakları ayrıca ve özel olarak düzenlenmiş ve sigortacının sigorta tazminatını sigortalıya ödeyeceği ve onun haklarına halef olacağı açıklığa kavuşturulmuş olduğundan, TTK madde 1472 hükmünde sigortacının

[136] Konu ile ilgili detaylı açıklama için bkz. yuk. 1.1.2.3.
[137] Alman hukukunda sigortacının halefiyete dayalı talep hakkının muhatabı ile ilgili detaylı açıklamalar için bkz. aş. 3.1.2. ve 3.2.1.

"sigortalıya" halef olacağının düzenlenmiş olmasında terminolojik olarak bir sakınca yoktur[138].

TTK'nın 1472. maddesinin ilk fıkrasının ikinci cümlesinde sigortacının kanuni halefiyet uyarınca sorumlulara karşı başlatılmış olan dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebileceği düzenlenmiştir[139]. Bu düzenleme ile usul hukuku bakımından kolaylık sağlanmıştır ve hâlihazırda sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı dava veya takip açılmış olması durumunda sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak söz konusu dava veya takibe devam edebileceği öngörülmüştür.

Halefiyet yoluyla dava konusu hakkın yeni sahibi olan sigortacının yeni bir dava açmak yoluna gitmeksizin hâlihazırda açılmış olan davaya kendi adına devam edebilmesi usul ekonomisinin bir gereğidir. Dava takip yetkisi 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun[140] ("HMK") 53. maddesinde[141] düzenlenmiştir. Buna göre dava takip yetkisi dava konusu edilen talebe ilişkin davayı taraf sıfatıyla yürütebilme ehliyeti anlamına gelmektedir ve bu yetki maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre tayin edilmektedir. Sigortacı kanuni halefiyete dayalı olarak alacak hakkı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olacaktır ve dava takip yetkisini elde etmesiyle birlikte kanuni taraf değişikliği meydana gelmektedir[142]. Bununla birlikte HMK'nın madde 125/2 hükmünde[143] dava konusunun davacı tarafından

---

[138] Sopacı-Öztuna, s. 144.

[139] Benzer bir düzenleme sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1481. maddede de yer almaktadır. Bu sebeple sigortacıya dava takip yetkisinin tanınmış olmasına ilişkin yer verilen açıklamalar 1481. madde bakımından da geçerlidir.

[140] 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 4 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 1 Ekim 2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

[141] HMK'nın "Dava takip yetkisi" kenar başlıklı 53. maddesi şu şekildedir:
"*Dava takip yetkisi, talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisidir. Bu yetki, kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre tayin edilir."*

[142] Sopacı-Öztuna, s. 121.

[143] HMK'nın "Dava konusunun devri" kenar başlıklı 125. maddesi şu şekildedir:
"*(1) Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir:*
a) İsterse, devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde davacı davayı kazanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.
b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür.

üçüncü kişiye devredilmesi durumunda devralan kişinin görülmekte olan davada davacı yerine geçeceği düzenlenmiştir. Sigortacı bu hükme dayalı olarak üçüncü kişiye karşı talep hakkını devraldığından hâlihazırda sigortalı tarafından açılmış olan davaya devam edebilecektir. Burada iradi bir taraf değişikliğinden söz edilemeyeceğinden, sigortacının davayı takip yetkisi için karşı tarafın ya da mahkemenin rızası ya da onayı aranmamaktadır.

E-TTK'nın ilgili hükmünde bu yönde bir açık hüküm olmadığından uygulamada tereddütlerle karşılaşıldığı ve bu düzenleme ile tereddütlerin ortadan kaldırıldığı ifade edilmiştir[144]. Ancak bu düzenleme olmasaydı da sigortacı kanuni halefiyete dayalı olarak hâlihazırda başlatılmış olan dava veya takibi, herhangi bir kişinin onayına tabi olmaksızın usul kuralları uyarınca devam ettirebilecektir. Nitekim doktrinde de usul hukukunda hâlihazırda düzenlenmiş olan dava takip yetkisinin bir yansıması olan bu düzenlemeye ayrıca yer verilmiş olmasına gerek olmadığı, konunun usul hukukunu ilgilendirdiği belirtilmiştir[145].

1.3.3.1.2 Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenleme

1.3.3.1.2.1 İhtiyari Sorumluluk Sigortaları Bakımından Değerlendirme

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ile sigortalının malvarlığının pasifindeki artışa karşı sigorta teminatı sağlanmaktadır. Sigortacı, sigortalının üçüncü kişilerin zarara uğramasına neden olduğu durumda gündeme gelebilecek sorumluluğuna ilişkin olarak tazminat yükümlülüğü altına girmektedir[146]. Bir diğer ifadeyle, taraflar arasında sigortalının borç, yükümlülük veya sorumluluğunun meydana

---

(2) Davanın açılmasından sonra, dava konusu davacı tarafından devredilecek olursa, devralmış olan kişi, görülmekte olan davada davacı yerine geçer ve dava kaldığı yerden itibaren devam eder."

[144] Atamer, TTK, s. 73.

[145] Sopacı-Öztuna, s. 120; Merih Kemal Omağ, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirmesi ("Tasarı"), Türk Ticaret Kanunu Taslağı, SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 33; Ünan, Taslak, s. 158.

[146] Hızır, s. 270, 271; Kender, Hususi Sigorta, s. 374; Uluğ-Cicim/Alhan, s. 86; İsmail Fidan, Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2005/2, s. 35.

gelme rizikosuna[147] karşı sigorta sözleşmesi akdedilmektedir. Bu itibarla sorumluluk sigortasında sigortalı, malvarlığının pasifinde artış meydana gelme rizikosu bulunan kişiyi; yani kanun veya sözleşme uyarınca borçlarında, yükümlülüklerinde veya sorumluluklarında artış meydana gelebilecek olan kişiyi ifade etmektedir[148].

Daha önce de bahsettiğimiz üzere sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin E-TTK'da herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir[149]. Buna karşın TTK'nın 1481. maddesinde sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin şu şekilde bir özel düzenlemeye yer verilmiştir:

"(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.

(2) Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

(3) Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur."

Sorumluluk sigortasına uygulanacak hükümleri düzenleyen TTK'nın 1485. maddesinde mal sigortalarında üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi kurulabileceğine ilişkin TTK'nın madde 1454 hükmüne açık atıf yer almaktadır. Buna dayalı olarak, mal sigortalarında olduğu gibi sorumluluk sigortalarında da

[147] Sorumluluk sigortalarında sigorta teminatı altına alınan rizikoya ve sigorta himayesinin kapsamına ilişkin detaylı açıklama için bkz. Emine Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul 2018, s. 423-467; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2017; Ünan, Cilt II, s. 267, 268.

[148] Atamer, TTK, s. 53.

[149] Sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olup olmadığına ilişkin E-TTK döneminde doktrinde ileri sürülen tartışmalar için bkz. yuk. 1.3.2.1.

başkası lehine sorumluluk sigortası sözleşmesi kurulması mümkündür[150]. Bu doğrultuda, sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1481 hükmünde de isabetli bir şekilde başkası lehine sorumluluk sigortası sözleşmesi kurulma ihtimali göz önünde bulundurularak, sigortacının halef olacağı kişi bakımından "sigortalı" teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

TTK madde 1481 hükmünün içeriğine bakıldığı zaman iki husus dışında mal sigortalarında kanuni halefiyetini düzenleyen 1472 hükmünün tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir[151]. Bu farklardan ilki sorumluluk sigortalarında sigortalı dışında zarar görenin de sigortacının kanuni halefiyeti ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğü olmasıdır. Bir diğer fark ise sigortacının zararı kısmen tazmin etmesi durumunda sigortalının bakiye zararına ilişkin sorumlulara karşı sahip olduğu hakkını koruyacağına ilişkin düzenlemenin madde 1481'de yer almıyor olmasıdır[152].

Her ne kadar kanun maddesinde açıkça ifade edilmemiş ise de hükmün gerekçesinde[153] açıklığa kavuşturulduğu üzere; sorumluluk sigortasında sigortacının sigortalısına rücu etmesi mümkün olmamakla birlikte, bu sigorta

---

[150] Bkz. Hızır, s. 301. Üçüncü kişi lehine sorumluluk sigortası sözleşmelerine ilişkin detaylı açıklama ve örnekler için bkz. Atamer, TTK, s. 54, 55.

[151] Doktrinde mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları bakımından iki ayrı düzenlemeye gerek olmadığı, sigortacının halefiyetinin zarar sigortalarına uygulanacak genel hükümler arasında düzenlenmesinin daha isabetli olduğu ifade edilmiştir; bkz. Emine Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti ("Sorumluluk"), Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/ Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 471.

[152] Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 468, 469.

[153] TTK'nın 1481. maddesinin gerekçesi aynen şu şekildedir:
"Söz konusu madde ile sorumluluk sigortalarındaki halefiyet hali de açıkça hüküm altına alınmış ve özelliğinden dolayı da genel zarar sigortasındaki halefiyetten bağımsız olarak düzenlenmiştir. Bu konu doktrinde çok fazla tartışmaya neden olmuş ve bu tür sigortalarda sigortalı ile zarardan sorumlu olan aynı kişi olduğundan sigortacının zararın failine (borçluya) başvurması nedeni ile halefiyetinden bahsedilemeyeceği, aksi taktirde sigortacının sigortalısı için ödediği tazminatı geri sigortalısına rücu edeceği şeklinde bir sonuca varılacağı ve bu durumda da sigortalı için prim ödenmesinin bir anlamı olmadığı ileri sürülmüştür. Bu görüşte haklılık payı olmakla birlikte, sorumluluk sigortalarında hiçbir şekilde halefiyetin olamayacağını söylemek de doğru değildir. Şöyle ki, özellikle müteselsil sorumluluk halinde, zarar görenin müteselsil sorumlulardan birinden veya bunun sigortacısından zararın tamamını alması halinde sigortacı sigortalısına halef olarak fazla ödediği miktar için diğer sorumlulara rücu edebilir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası ise genel anlamdaki halefiyette olduğu gibi düzenlenmiştir." (Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 448).

türlerinde halefiyetin öngörülmüş olmasının amacı özellikle müşterek ve müteselsil sorumluluğun mevcut olduğu hallerde sigortacının zarardan sigortalıyla birlikte sorumluluğu olan diğer borçlulara rücu imkânının kanunda açıkça tanınmasıdır. Böylece E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde doktrinde yer verilen sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olup olmadığına yönelik tartışmalar son bulmuştur. Sorumluluk sigortasında sigortacının sigortalıyla birlikte sorumluluğu olan kişilere karşı, bu kişilerin kusuruna isabet eden tazminat miktarı ile sınırlı olarak rücu edebileceği açıkça hükme bağlanmıştır[154].

Buna göre sigortacı, TBK'nın 61. ve 62. hükümleri uyarınca sigortalıyla birlikte ortak kusurlu hareketi sonucunda zarara neden olan üçüncü kişiye veya sigortalı ile farklı bir hukuki sebebe dayalı olarak zarardan sorumlu olan üçüncü kişiye karşı onun sorumlu olduğu tutar bakımından rücu edebilecektir[155]. Zira sorumluluk sigortalarında sigortacı müteselsil sorumlulardan biri olan sigortalıya halef olmaktadır. Bu bağlamda sigortacının müteselsil sorumlular arasından çıkarılmak suretiyle zarar görenin halefi sayılması mümkün değildir[156]. TTK madde 1481 hükmünün gerekçesinde de açıkça sigortacının rücu taleplerinin sigortalıyla birlikte müteselsil sorumluluğu olan kişilere karşı mevcut olduğu ifade edilmiş ve sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetine TBK madde 62 hükmünün uygulanacağına işaret edilmiştir. Buna dayalı olarak, zararı tazmin eden sorumluluk sigortacısı müteselsil sorumluluğu olan sigortalının yerine geçerek diğer müteselsil sorumlulara zarardan sorumlu oldukları oranda rücu edebilecektir[157]. Aksinin kabul edilmesi durumunda (yani sigortacının zarar

[154] Ulaş, s. 790.

[155] Zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından TTK'nın 1484. maddesine dayalı olarak sigortacı ile sigortalının zarardan TBK madde 62 hükmü uyarınca müteselsil sorumlu oldukları yönündeki görüş için bkz.; Yeşilova-Aras, s. 108-110. Yazar zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının kanun gereği sorumlu olduğuna ve bu durumda sigortacı ile sigortalının zarar görene karşı aynı zarardan farklı sebeplerle sorumlu olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın zarar görenin doğrudan dava hakkını kullanarak talep ettiği sigorta tazminatının sigortacının sözleşmesel edim yükümlülüğü kapsamında olması hâlinde sigortacı ile sigortalının sorumluluğunun müteselsil sorumluluk olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmektedir.

[156] Şahin-Caner, s. 133.

[157] Şahin-Caner, s. 134; Işıklar, s. 260 vd.; Acar, s. 51 vd.; Can, s. 43. Sigortacının müteselsil sorumluluk rejimine tabi olmasının bir diğer sonucu ise zamanaşımı süresinin kesilmesi

görene halef olduğunun kabul edilmesi durumunda) diğer müteselsil sorumlular sigortacıya karşı borcun tamamından sorumlu olacaktır. Bu durumda sigortacıya müteselsil sorumlu olan sigortalının sahip olduğu haklardan daha fazlası tanınmış olur ancak bu hem kanuni halefiyetin prensiplerine hem de müteselsil borçlulukta zararın iç ilişkide paylaştırılmasına ilişkin kurallara aykırılık teşkil etmektedir[158].

1.3.3.1.2.2 Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Bakımından Değerlendirme

TTK madde 1481 hükmünün TTK'nın hazırlık aşamalarındaki taslak hâlinde sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı veya zarar gören yerine geçeceği öngörülmüş idi. Ancak yukarıda da açıkladığımız üzere sorumluluk sigortası ile esasen sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişilere karşı sorumluluğu teminat altına alınmaktadır. Dolayısıyla bu sigorta türlerinde sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelebilecek pasif artışına ilişkin olarak sigorta teminatı sağlanmaktadır. Bu itibarla meydana gelen zarar için sigortalının başkasına karşı bir talep hakkı var ise ancak ve sadece bu hakkın sigortacıya intikal edeceğinden söz edilebilecektir; zarar gören üçüncü kişinin talep haklarının intikalinden söz edilemeyecektir[159]. Nitekim hükmün taslak hâlinde sigortacının halefiyet gereği zarar gören yerine geçeceğinin düzenlenmiş olması doktrinde de eleştirilmiş, bu eleştiriler doğrultusunda taslakta yer alan "zarar gören" ibaresi sonradan metinden çıkarılmıştır[160].

Sorumluluk sigortasında sigortacının zarar görene halef olamamasının tek istinası zorunlu sorumluluk sigortaları[161] bakımından mevcuttur. Zira zorunlu sorumluluk

---

meselesidir (bkz. yuk. 1.1.1.3). Buna ilişkin olarak Ünan, sorumluluk sigortalarında zarar görene doğrudan dava hakkının tanındığı bir sistemde zamanaşımı süresinin zarardan sorumlu sigortalıya karşı kesilmesi durumunda zamanaşımı süresinin sorumluluk sigortacısına karşı da kesilmiş sayılmasının kabul edilebilir olduğunu ancak bunun sadece zorunlu sigortalar bakımından öngörülmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir; bkz. Samim Ünan, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi) ("ZHSS"), İstanbul, 2012, s. 47.

[158] Şahin-Caner, s. 134.

[159] Rayegân Kender, Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler ("Taslak"), SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 26, 27.

[160] Ünan, Taslak, s. 167, 168; ULUĞ, Tasarı, s. 212.

[161] Yargıtay, zorunlu sorumluluk sigortasını, "*sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdiği zararları, onun adına karşılamak üzere hem üçüncü kişilere hem de sigorta ettireni koruma amacıyla*

sigortalarına ilişkin TTK'nın 1484. maddesi[162] uyarınca, sigortacının, sigortalıya karşı ifa borcundan kısmen ya da tamamen kurtulmuş olması[163] durumunda bunu zarar görene karşı savunma olarak ileri sürmesi mümkün değildir. Bir başka ifadeyle zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacı, sigorta ettiren ile ilişkisinde bir şekilde edim yükümlülüğünden kurtulmuş olsa dahi minimum sigorta teminatı tutarını zarar görene ödemekle yükümlüdür. Bu sebeple sigortacının sigorta ettirene karşı ileri sürebilme hakkına sahip olduğu savunmaları zarar görene karşı ileri süremediği hallerde, sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğü olmamasına rağmen zarar görene ödeme yapmış olan sigortacının zarar görene halef olmak suretiyle sigorta ettirene rücu imkânı olması gerekmektedir[164]. Ancak TTK madde 1481 hükmünün taslak hâlinden sigortacının zarar görenin yerine geçeceği ibaresi çıkarılmıştır ve zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından buna ilişkin ayrıca bir düzenleme öngörülmemiştir. Dolayısıyla zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının istisnai olarak da olsa zarar görene halef olarak sigorta ettirene rücu edebileceği haller düzenleme dışında bırakılmış ve kanunda buna ilişkin herhangi bir açık hüküm getirilmemiştir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun[165] ("KTK") 91. maddesi uyarınca motorlu araç işletenlerin aracın işletilmesi sırasında bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğraması nedeniyle doğan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunlulukları

---

oluşturulmuş bir zarar sigortası türü" olarak tanımlamıştır; bkz. Y.11. HD., E. 1990/825, K. 1990/963, T. 16.02.1990.

[162] TTK'nın "Zarar görenle ilişkide ifa yükümlülüğü" kenar başlıklı 1484. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.
(2) Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.
(3) Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer."

[163] Sigortacının sigortalıya karşı ifa borcundan kısmen ya da tamamen kurtulduğu hallere örnek olarak; sigortalının sigorta teminatından yararlanma hakkını kendi kusurlu davranışı nedeniyle yitirmesi ya da sigorta sözleşmesinin haklı nedenle feshedilmiş olması verilebilir.

[164] Sopacı-Öztuna, s. 141; Ünan, Cilt II, s. 376, 377, 378; Uluğ, Tasarı, s. 212; Uluğ-Cicim, Sorumluluk, s. 21; Can, s. 42.

[165] 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 18 Ekim 1983 tarihli ve 18195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 18 Ekim 1984 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

vardır. KTK madde 95 hükmü[166] uyarınca, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortacısı kanun gereğince zarar görene tazminat ödemek zorundadır. Ancak sigorta sözleşmesine ve ilgili kanun hükümlerine göre sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün tamamen veya kısmen ortadan kalktığı hallerde, sigortacının zarar görene yapmış olduğu ödemeye ilişkin olarak sigorta ettirene rücu etme imkânı vardır[167]. Üstelik KTK'nın 100. maddesi uyarınca bu düzenleme ihtiyari trafik sorumluluğu sigortalarında da aynen uygulanmaktadır.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları[168] madde B.4.'te sigortacının sigortalıya (başkası lehine sigorta sözleşmesinde sigorta ettirene) rücu edebileceği başlıca haller sıralanmıştır[169]. Buna göre örneğin; tazminatı gerektiren olay sigortalının veya sigortalının eylemlerinden sorumluğu olduğu kişilerin kastı ya da ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise ya da sigorta konusu araç ilgili mevzuat hükümlerine göre gerekli olan ehliyete sahip olmayan kişiler tarafından kullanılmış ise, bu durumun tazminatın tamamen veya kısmen ortadan kalkmasına neden olduğu oranda sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmektedir[170].

---

[166] KTK'nın "Tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğuran haller" kenar başlıklı 95. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez.
(2) Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir."

[167] Alman hukukunda KTK'daki sistem tüm zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından benimsenmiş ve sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulmuş olmasına rağmen bunu zarar görene karşı ileri süremediği durumlarda zarar görene halef olduğu kabul edilmiştir; bkz. Uluğ-Cicim, Sorumluluk, s. 21.

[168] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/EditHtmlModule.aspx?pageID=1080&mid=3084 (e.t.: 12/05/2019).

[169] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda sayılan haller sınırlı sayıda değildir. Bunların dışındaki bir sebebe dayalı olarak da sigortacının sigorta ettirene rücu etme imkânı vardır; bkz. Yılmaz, s. 1128.

[170] Ünan, genel şartlarda sigortacının sigortalıya rücu hakkının KTK'ya aykırı bir şekilde düzenlendiğini belirtmiştir. Genel şartlarda sigortacının sigortalısına rücu edebileceği haller arasında, sigorta sözleşmesi uyarınca sigorta koruması kapsamında olan ve sigortacının sigorta ettirene karşı edim yükümlülüğünden kurtulmadığı durumların da dâhil edildiğini ifade etmiştir;

Ancak KTK'da yer alan düzenleme sadece trafik sorumluluk sigortaları bakımından uygulama alanı bulmaktadır. KTK'da sigortacının sigorta ettirene rücu hakkına ilişkin yer verilen düzenleme kaynağını genel halefiyet ilkesinden değil, sözleşmeden ve kanundan almaktadır[171]. TTK madde 1481 hükmünde sigortacının sigortalıya halef olacağının açıkça düzenlenmiş olması karşısında KTK'da yer verilen sigortacının sigorta ettirene karşı rücu isteminin yasal halefiyetin dışında bir istem olduğunun kabul edilmesi gerekir[172].

Doktrinde KTK'da yer verilen düzenlemeden yola çıkılarak, zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının sigorta ettirene karşı edim yükümlülüğünden kurtulduğu ancak bu durumu zarar görene ileri süremediği hallerde zarar görene karşı sorumluluğu devam eden sigortacının zarar görene ödediği tazminat oranında ona halef olarak sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmektedir[173]. Nitekim zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel şartlarda sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı ayrıca düzenlenmiştir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın yanı sıra Deniz Araçları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda[174], Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda[175], Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda[176], ve Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda[177] da sigortacının belirli hallerde sigorta ettirene rücu edebileceği öngörülmüştür. Bu

---

bkz. Samim Ünan, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri ("Zorunlu Sorumluluk"), Zorunlu Sigortalar Paneli, 1994, s. 65.

[171] Yılmaz, s. 1315.

[172] Ünan, Cilt II, s. 243.

[173] Sopacı-Öztuna, s. 136; Ünan, Cilt II, s. 376, 377, 378; Ünan, Taslak, s. 166, 167; Uluğ, Tasarı, s. 212; Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 475.

[174] Deniz Araçları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/deniz-yolu-yolcu-tasimaciligi-zorunlu-mali-sorumluluk-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=473 (e.t.: 12/05/2019).

[175] Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/kiyi-tesisleri-deniz-kirliligi-zorunlu-mali-sorumluluk-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=504 (e.t.: 12/05/2019).

[176] Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/tehlikeli-maddeler-ve-tehlikeli-atik-zorunlu-mali-sorumluluk-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=518 (e.t.: 12/05/2019).

[177] Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/tupgaz-zorunlu-sorumluluk-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=522 (e.t.: 12/05/2019).

bağlamda her ne kadar TTK'da zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından bu yönde bir hükme yer verilmemiş ise de ilgili sigorta genel şartlarındaki hükümler uyarınca sigortacı belirli hallerde sigorta ettirene rücu edebilmektedir. Fakat hiçbir koşulda sigortacının sigorta ettirene rücu imkânı zarar görenin haklarını zedelememelidir.

Dolayısıyla esas prensip sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu hakkını sigortalısına karşı ileri sürememesi ise de zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının zarar gören üçüncü kişiyi tazmin ettikten sonra ona halef olarak sigortalısına rücu etme imkânının olması gerektiği söylenmektedir. Zira burada sorumluluk sigortası sözleşmesinin kurulması bakımından gerek sigortalının gerekse sigortacının kanuni bir yükümlülüğü vardır[178] ve sigortacı sigortalısına karşı ileri sürebileceği savunmaları zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri süremediğinden hakkaniyete aykırı bir durum oluşmaktadır.

1.3.3.2 Can Sigortaları

Daha önce de belirttiğimiz üzere sigortacının kanuni halefiyeti TTK'da sadece zarar (tazminat) sigortaları bakımından öngörülmüştür. Diğer taraftan, meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilemez[179]. Zira hayat sigortası veya kaza sigortası gibi meblağ sigortası türü olan sigortalarda gerçek zararın tazmininden ziyade, sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinin ödenmesi kararlaştırılmaktadır. Sigorta sözleşmesi uyarınca ödenecek sigorta bedelinin tutarını taraflar gerçek zarardan bağımsız olarak sözleşme serbestisi içerisinde kararlaştırabilmektedirler[180].

---

[178] Uluğ-Cicim/Alhan, s. 89.

[179] TTK yürürlüğe girmeden önceki dönemde de meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olmadığı tartışmasız bir şekilde kabul edilmiştir; bkz. Bozer, Sigorta, s. 213; Omağ, Halefiyet, s. 107, 108; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 424, 425; Doğanay, s. 336; Çeker, Rücu, s. 3714; Bilge, s. 68; Tekil, s. 126; Atabek, s. 256; Çağrı Bağatur, Can Sigortalarında Sigortacının Yasal Ardıllığı, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s. 68; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 84. Bu yönde Yargıtay kararlar için bkz. Y. 11. HD., E. 1979/1051, K. 179/1629, T. 29.03.1979; Y. 11 HD., E. 1979/5647, K. 1980/545, T. 07.02.1980; Y. 11. HD., E. 1980/652, K. 1980/1203, T. 13.03.1980.

[180] Hızır, s. 277; Şaban Kayıhan, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, MÜHF-HAD, 2016, Sayı: 22/3, s. 1600.

Buna dayalı olarak, meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında sigortalının (can sigortaları bakımından doğru terim "lehdar"dır) sigortacıdan sigorta bedelini aldıktan sonra zarara neden olan üçüncü kişiden ayrıca tazminat talep etmesine hukuken bir engel yoktur[181]. Benzer şekilde, gerçek zararın karşılanmasının söz konusu olduğu zarar sigortalarında mevcut olan zenginleşme yasağı prensibi meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında bulunmadığından[182], TTK'nın 1491. maddesi[183] uyarınca kişinin farklı sigorta teminat bedelleri üzerinden bir ya da birden çok sigortacı ile kendi hayatı üzerinde sigorta sözleşmesi yapmasına bir engel de bulunmamaktadır.

Meblağ sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olmadığı hususu nihayet TTK madde 1491/3 hükmünde açıkça kurala bağlanmıştır. İlgili hükümde ayrıca sigortalının üçüncü kişilere karşı alacağının sigortacıya temlik yoluyla devredilmesinin de önüne geçilmiştir. Her ne kadar bu hüküm can sigortalarına ilişkin koruyucu hükümleri düzenleyen TTK'nın 1520. maddesinde yer almıyor ise de madde hükmünün kendisinde bu kurala aykırı düzenlemelerin geçersiz olduğu ifade edilmiştir.

Bununla birlikte, can sigortaları kapsamında olan kaza sigortalarına ilişkin TTK madde 1510/3 hükmü ile hastalık ve sağlık sigortalarına ilişkin TTK madde 1519/2 hükmünde, sigorta sözleşmesinde sigortacı tarafından gerçek zararların karşılanacağının öngörüldüğü durumlarda genel hükümler dışında zarar sigortalarına ilişkin hükümlerin de uygulanacağı öngörülmüştür[184]. Dolayısıyla,

---

[181] Çeker, Rücu, s. 3714; Kayıhan, s. 1600.
[182] Uluğ, Tasarı, s. 207; Sopacı-Öztuna, s. 142.
[183] TTK'nın "Sigorta değeri" kenar başlıklı 1491. maddesi şu şekildedir:
"(1) Bir kimsenin hayatı bir veya birkaç sigortacı tarafından çeşitli bedeller üzerine sigorta ettirilebilir.
(2) Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla olduğu durumlarda, aşan kısım sigortalının lehine yapılmış sayılır.
(3) 1472nci madde hükmü hayat sigortalarında uygulanmaz. Hayat sigortası sözleşmesi gereği, sigorta şirketinden kararlaştırılan sigorta bedelini tahsil eden sigorta ettiren ve mirasçıları ile rizikoya muhatap olan kişilerin mirasçılarının, rizikonun gerçekleşmesine neden olan üçüncü kişiye karşı sahip olduğu tazminat alacağını sigorta şirketine temlik etmeleri geçersizdir."
[184] Ünan, zarar sigortası niteliğindeki bu sigorta türlerinde, sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin TTK madde 1472 hükmünün uygulanacağı hususunun daha açık bir şekilde yasada düzenlenmesinin uygun olacağını ifade etmiştir; bkz. Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi

örneğin; tedavi giderlerinin de sigorta teminatı altına alındığı durumlarda zarar sigortası hükümlerine yapılan atıf doğrultusunda sigortacının kanuni halefiyeti mevcuttur. Buna dayalı olarak sigortacının niteliği itibariyle zarar sigortası türü olan tedavi giderleri bakımından zarar sorumlusuna rücu etmesi mümkündür[185].

Yukarıda zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından sigortacının belirli hallerde sigortalısına rücu imkânı olması gerektiğinden söz etmiştik. Can sigortası türü olan bazı zorunlu ferdi kaza sigortalarının genel şartlarında da KTK'da trafik sigortaları bakımından yer verilen düzenlemeye benzer bir düzenleme yer almaktadır. Şöyle ki; sigorta ettirenin sigorta teminatından yararlanma hakkını kendi kusurlu davranışı nedeniyle yitirmesi durumunda sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmiştir[186]. Ancak bu düzenlemenin sigortacının kanuni halefiyeti dışında değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Zira yukarıda da açıklandığı üzere meblağ sigortalarında sigorta bedeli gerçek zarardan bağımsız olarak belirlenmektedir. Dolayısıyla burada sigortacı zarar görene halef olmamaktadır. Sigorta sözleşmesinin kurulması bakımından tarafların kanuni bir yükümlülüğü olması karşısında, sigortacı kanunun (ya da sigorta genel şartlarının) kendisine tanımış olduğu rücu hakkından faydalanarak ödemiş olduğu sigorta bedeline ilişkin olarak belirli durumlarda sigortalısına rücu edebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİNİN ŞARTLARI

Sigortacının kanuni halefiyetinden söz edebilmek için öncelikle geçerli bir sigorta sözleşmesi olması, sigortacının bu sigorta sözleşmesine dayalı bir sigorta

---

Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487 - 1520) ("Cilt III"), İstanbul, 2017, s. 463.

[185] Bkz. Ulaş, s. 225, 226; Ünan, Cilt II, s. 236. TTK yürürlüğe girmeden önceki dönemde de tedavi giderleri bakımından sigortacının zarar sorumlusuna rücu imkânı olduğu doktrinde ve Yargıtay kararlarında açıkça kabul edilmekteydi. Doktrin görüşleri için bkz. Çeker, Rücu, s. 3715; Can, s. 211; Omağ, Halefiyet, s. 110 vd.; Bağatur, s. 70. Buna ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 2005/7553, K. 2006/8327, T. 13.07.2006.

[186] Bkz. Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları: https://www.tsb.org.tr/karayolu-yolcu-tasimaciligi-zorunlu-koltuk-ferdi-kaza-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=503 (e.t.: 12/05/2019); Maden Çalışanları Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları: https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Maden%20FKS%20G%C5%9E.pdf (e.t.: 12/05/2019).

tazminatı ödemesi yapmış olması ve ödeme yaptığı sigortalının zarar verene karşı bir talep ve dava hakkının olması gerekir[187]. Bu üç şartın birlikte gerçekleşmiş olması durumunda sigortacının halefiyeti kanun gereği kendiliğinden doğar. Bu bölümde sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin şartlar ve bunlara ilişkin uygulamada karşılaşılan bazı sorunlara değinilecektir.

2.1 GEÇERLİ BİR SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN MEVCUT OLMASI ŞARTI

2.1.1 Sigorta Sözleşmesinin Sigortacının Ödeme Borcunun Hukuki Sebebini Teşkil Etmesi

Her ne kadar TTK madde 1472 hükmünde açık bir şekilde ifade edilmemiş ise de sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilebilmesi için her şeyden önce geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olması ve zarar konusu olayın sigorta teminatı kapsamında olması gerekir. Kanuni halefiyetin bu şartı E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde tartışmasız bir şekilde kabul edilmiş iken, TTK'nın 1472. maddesinde bu şarta açıkça yer verilmemiş olması doktrinde bir eksiklik olarak nitelendirilmiştir[188]. Madde 1472 hükmünde kanuni halefiyetin "sigorta tazminatı" ödendiğinde doğacağının ifade edilmiş olmasına istinaden, sigortacının geçerli bir sigorta sözleşmesine dayalı olarak sigortalının uğradığı zararı tazmin etmiş olmasının, sigortacının kanuni halefiyetinin şartlarından biri olduğu anlaşılmalıdır[189].

---

[187] Şenocak, s. 218; Omağ, Halefiyet, s. 70 vd.; Ulaş, s. 226; Hızır, s. 299; Bilge, s. 70 vd.; Yılmaz, s. 1112; Aral-Eldeleklioğlu, s. 988; Cebe, s. 348; Çeker, Sigorta, s. 169; Zehra Şeker Öğüz, Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temliki Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi?, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, Cilt: 2, s. 1645. Sigortacının kanuni halefiyetinin yasal şartları ve bu şartların hepsinin birlikte mevcut olması gerektiği ile ilgili olarak ayrıca bkz. Y. 11. HD., E. 2001/4171, K. 2001/6862, T. 17.09.2001; Y. 11. HD., E. 2003/5045, K. 2004/271, T. 15.01.2004.

[188] Emine Yazıcıoğlu, Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar ("Mal Sigortaları"), Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 485; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 209.

[189] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 339; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 485.

Geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olması sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunun hukuki sebebini teşkil etmektedir[190]. Dolayısıyla sigorta tazminatı ödemesinin geçersiz ve yürürlükte olmayan bir sigorta sözleşmesine dayalı olarak yapılmış olması durumunda sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilemeyeceği ortadadır[191]. Bu doğrultuda sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınmamış bir rizikoya ilişkin olarak sigortalısına ödeme yapmış olması durumunda sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilemeyecektir[192]. Benzer şekilde, sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü konusunda hataya düşmek suretiyle bir ödeme yapmış olması ya da sigorta tazminatının miktarında hataya düşerek fazla ödeme yapmış olması ihtimallerinde de sigortacının sigorta ödemesi yapma iradesinde olması kanuni halefiyetin doğmasına yeterli olmayacaktır[193].

Ancak sigortalısına ödeme yapan sigortacının TBK madde 77 ve devamında düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayalı olarak sigortalısına yapmış olduğu ödemenin iadesini talep etmesi mümkündür[194]. Sebepsiz zenginleşme şartlarının oluşmadığı bir durumda ise sigortacının yapmış olduğu ödemeye ilişkin olarak zarar sorumlusuna talep yöneltebilmesinin yegâne yolu, TBK madde 183 vd. hükümleri uyarınca sigortalının alacak ve dava hakkını devralması olacaktır[195].

---

[190] Omağ, Halefiyet, s. 71.

[191] Kender, Hususi Sigorta, s. 373, 374; Ulaş, s. 226, 227; Çeker, Rücu, s. 3711; Bilge, s. 70; Nisim İ. Franko, Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Karşı Rücu Hakkı ("Sigorta"), Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu V, Bildiriler-Tartışmalar, 25 – 26 Mart 1988, Ankara, s. 55; Aral-Eldeleklioğlu, s. 988. Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. Y. 11. HD., E. 2002/1329, K. 2002/4876, T. 20.05.2002; Y. 11. HD., E. 2004/9990, K. 2005/6900, T. 28.06.2005.

[192] Bozkurt, s. 193; Çeker, Sigorta, s. 169. Buna ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 2003/9176, K. 2004/3392, T. 01.04.2004.

[193] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 340.

[194] Omağ, Halefiyet, s. 73; Ünan, Deniz, s. 230; Yılmaz, s. 1114, 1115.

[195] Sigortacının alacağın devri yoluyla zarar sorumlusuna karşı talep hakkını devralabileceği durumlara ilişkin bkz. aş. 2.4.

2.1.2 Sigortacının Sigortalısına Yaptığı Hatır Ödemeleri

Sigortacı tarafından sigortalısına hatır ödemesi yapılması, ya da bir başka ifadeyle lütuf ödemesi ("*ex gratia"* ödeme) yapılması, uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Sigortacılık uygulamasında hatır ödemesi; "*gerek sözleşmenin yazılış tarzı, gerekse hasarın oluş şekli itibariyle, hasarın, sigorta teminatı dışında kalmasından dolayı sigortalıların, poliçe özel ve genel şartlarına ters düşen tazminat talepleriyle, ekspertiz sonuçlarına vaki itirazlarının değerlendirilerek yapılan fazla ödemeler*" olarak tanımlanmıştır[196]. Geçerli bir sigorta sözleşmesi mevcut olmaksızın ya da geçerli bir sözleşme mevcut olmakla birlikte sigortacının yükümlülüğü olmamasına rağmen yapılan bu tip ödemeler, genellikle sigortacının sigorta tazminatı ödemekle yükümlü olmadığının bilincinde olarak sigortalısı ile ilişkilerini iyi tutması amacıyla yaptığı ödemelerdir[197].

Hatır ödemeleri sigorta sözleşmesinden doğan tazminat borcunun ifası olarak yapılmadığından genel görüş sigortacının hatır ödemesine dayalı olarak kanuni halefiyetinden söz edilemeyeceği yönündedir[198]. Buna karşı görüş olarak, geçerli bir sigorta sözleşmesi olmakla birlikte sigortacının ödeme yapma yükümlülüğü olmamasına rağmen yanılgı sonucu, hatır için sigortalısına ödeme yapmış olduğu hallerde kanuni halefiyetin gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[199]. Bu görüşün gerekçesi olarak sigortacının hukuken sorumlu olmamasına rağmen sigortalısına ödeme yapmış olması sonucunda zarar gören sigortalının zenginleşmesini ve zarar verenin de sorumluluktan kurtulmasını

[196] Omağ, Halefiyet, s. 85.
[197] Örneğin rizikonun sigorta poliçesinde düzenlenen teminata dâhil olmaması ya da zarar miktarının sigorta poliçesinde belirtilen muafiyet bedelinin altında kalması vb. durumlarda sigorta sözleşmesi geçerli olmakla birlikte sigortacının ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır.
[198] Atabek, s. 243; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 209; Aral-Eldeleklioğlu, s. 997; Yılmaz, s. 1113; Ulaş, s. 229; Omağ, Halefiyet, s. 85 vd.; Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 340; Şeker-Öğüz, s. 1646. Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. Y. 11. HD., E. 2001/8843, K. 2002/1173, T. 12.02.2002; Y. 11. HD., E. 2004/224, K. 2004/9359, T. 05.10.2004; Y. 11. HD., E. 2010/12664, K. 2012/17709, T. 08.11.2012.
[199] Ünan, Cilt II, s. 244, 245.

engellemek gerektiği belirtilmiştir ve böyle bir ihtimalde sigortacının kanuni halefiyetten yararlanabilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[200].

Ancak sigorta sözleşmesine dayalı olmaksızın hatır için yapılan ödemelerde kanuni halefiyetin şartları oluşmamış olduğundan bu görüşe katılmak mümkün gözükmemektedir. Her hâlükârda sigortacının sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemesi karşılığında sigortalının TBK madde 183 vd. hükümleri uyarınca alacak ve dava hakkını sigortacıya devredebileceği kabul edilmektedir[201]. Sigortacının yapmış olduğu hatır ödemesine ilişkin olarak zarar sorumlusuna talep yöneltebilmesinin mümkün olduğu bir diğer ihtimal ise TBK madde 127 hükmünde düzenlenen halefiyet şartlarının yerine getirilmesi suretiyle sigortacının genel halefiyet kuralından yararlanılmasıdır[202].

2.2 SİGORTA TAZMİNATININ SİGORTACI TARAFINDAN ÖDENMİŞ OLMASI ŞARTI

TTK madde 1472 hükmünden de açıkça anlaşıldığı üzere sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilebilmesi için sigorta tazminatının gerçek hak sahibi sıfatını haiz sigortalıya ödenmiş olması gerekir[203]. Bu itibarla, sigortacının sigorta tazminatını ödemeksizin, salt sigorta sözleşmesinin mevcut olduğu gerekçesiyle zarar veren üçüncü kişiye rücu etmesi mümkün değildir[204]. Benzer şekilde,

[200] İngiliz hukukunda sigortacının ödeme yapma yükümlülüğünün (rizikonun teminata dâhil olup olmadığının) muğlak olduğu ancak sigortacının buna rağmen ödeme yaptığı durumlarda sigortalının çifte tazminat alma riski mevcut olduğundan sigortacının halefiyet hakkına sahip olması gerektiği söylenmektedir. Ancak sigortacının halefiyet hakkını elde edebilmesi için ödemenin makul ve dürüstçe yapılmış olması gerektiği kabul edilmektedir. Uygulamada ise sigorta poliçelerinde sigortacının ödeme yaptığı anda halefiyet hakkına sahip olacağı yönünde bir kayıt konularak, sigortacının ödeme yapma yükümlülüğünün muğlak olduğu durumlarda sigortacının halefiyet hakkının mevcut olup olmayacağına ilişkin tartışmanın önüne geçilmeye çalışılmaktadır; bkz. Malcolm A. Clarke, The Law of Liability Insurance ("Liability"), Second Edition, London, 2017, s. 855, 856; John Lowry/Philip Rawlings/Robert Merkin, Insurance Law Doctrines and Principles, Third Edition, Oxford and Portland, Oregon, 2011, s. 353.

[201] Sigortacının alacağın devri yoluyla zarar sorumlusuna karşı talep hakkını devralabileceği durumlara ilişkin bkz. aş. 2.4.

[202] Aral-Eldeleklioğlu, s. 998; Atabek, s. 244; Kender, Hususi Sigorta, s. 374; Omağ, Halefiyet, s.73.

[203] Çeker, Rücu, s. 3713; Bilge, s. 70; Kender, Hususi Sigorta, s. 373; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 208.

[204] Örneğin sigorta teminatı kapsamındaki zarar üçüncü bir kişi tarafından tazmin edilirse sigortacının halefiyetinden söz edilmesi mümkün değildir. Zira bu durumda zarar sorumlusuna

sigortacının sigorta teminatı altına alınan riziko gerçekleştiği takdirde sigorta tazminatını ödeyeceğini kabul ya da taahhüt etmesi de kanuni halefiyet için yeterli değildir; bunun için sigorta tazminatının fiilen ödenmiş olması gerekir[205]. Sigortacının kanuni halefiyeti, sigorta tazminatının ödendiği anda başkaca herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın kendiliğinden doğar[206]. Kanuni halefiyetin doğabilmesi için sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca üstlenmiş olduğu tazminat ödeme borcunu tamamen yerine getirmiş olması gerekmektedir[207].

2.2.1 Sigorta Tazminatı Ödemesinin Sigortalıdan Kaynaklı Nedenlerle Yapılamaması Durumunda Sigortacının Hakları

Bazı hallerde sigortalının kendisine usulüne uygun olarak yapılan sigorta tazminatı ödenmesi teklifini kabul etmemesi söz konusu olabilir. Bu gibi bir durumda sigortacı kendi kusuru olmaksızın kanuni halefiyetin doğmaması tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehlikeyi bertaraf etmek adına sigortalının kendisine usulüne uygun olarak yapılan sigorta tazminatı ödenmesi teklifini kabul etmemesi durumunda TBK madde 106 vd. hükümlerinde düzenlenen alacaklı temerrüdüne ilişkin kuralların uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu şekilde sigortacı sigorta tazminatını hâkimin tayin edeceği şekilde ödeyerek kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna rücu edebilecektir[208].

Benzer bir durum sigortalının sigorta tazminatı alacağı üzerinde tasarruf yetkisinin hiç olmaması ya da kısıtlı olması durumunda karşımıza çıkmaktadır. Bu ihtimalde sigortacı sigorta tazminatı ödemesini 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun[209] ("İİK") 192. maddesi uyarınca iflas masasına ya da İİK'nın 89.

---

karşı talep hakkı zararı tazmin eden kişiye geçmiş olur; bkz. Christian Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 35.

[205] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 335.

[206] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 412, 413; Aral-Eldeleklioğlu, s. 988.

[207] Clarke, Liability, s. 853; Lowry/Rawlings/Merkin, s. 353.

[208] Omağ, Halefiyet, s. 81; Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 337; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 208.

[209] 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 19 Haziran 1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 4 Eylül 1932 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

maddesi uyarınca icra müdürlüğüne yaptığı takdirde kanuni halefiyetin "sigorta tazminatının ödenmiş olması" şartı gerçekleşmiş sayılmaktadır[210].

2.2.2 Halefiyetin Sigortalı Aleyhine Kullanılamaması İlkesi

Sigortacı tarafından sigorta tazminatı ödenmesine rağmen sigortalının uğramış olduğu zararın tamamı karşılanmamış olabilir. Sigortalının zararının kısmen tazmin edilmesi[211] durumunda, TTK'nın 1472. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca sigortalının bakiye zararından dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını koruyacağı düzenlenmiştir. Zira sigortacı yapmış olduğu sigorta tazminatı ödemesi tutarıyla sınırlı olmak üzere kanuni halefiyete dayanabilir. Sigorta ödemesini aşan tutara ilişkin zarar sorumlusuna karşı talep hakkı ise sigortalıda kalacağından, sigortalı sigorta teminatı dışında kalan zararının giderilmesini zarar sorumlusundan talep edebilecektir[212].

Sigortalının zararının sigorta sözleşmesi uyarınca kısmen tazmin edilmesi durumunda iki farklı ihtimal gündeme gelmektedir. Bunlar; zarar sorumlusunun malvarlığının sigortalının tüm zararını karşılamaya yeterli olmaması ve zarar sorumlusunun sorumlu olduğu toplam tazminat tutarının sigortalının tüm zararını karşılamaya yeterli olmaması ihtimalleridir. Bu iki ihtimal aşağıda ayrı başlıklar altında değerlendirilecektir.

2.2.2.1 Zarar Sorumlusunun Malvarlığının Zararın Tamamını Karşılamaya Yetersiz Olması İhtimalinde

Belirttiğimiz üzere sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalının tüm zararının karşılanmaması durumunda hem sigortalının (tazmin edilmeyen bakiye zararı bakımından) hem de sigortacının (halefiyete dayalı rücu hakkı bakımından) zarar

[210] Omağ, Halefiyet, s. 81; Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 337.
[211] Kısmi ödeme şu hallerde söz konusu olabilir; sermaye yetersizliği, sigorta ettirenin rizikoyu belirli bir oranda üzerinde taşıması, sigortacının belirli bir miktara kadar olan tazminat tutarından sorumlu olmayacağının kararlaştırılmış olması, eksik sigorta, sigortalının müterafik kusuru vb. (bkz. Omağ, Halefiyet, s. 129).
[212] Doğanay, s. 338, 339; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s.413; Bilge, s. 70; Omağ, Halefiyet, s. 129.

sorumlusuna karşı talep ileri sürme hakkı mevcut olacaktır. Zarar sorumlusunun bu talepleri karşılayabilecek yeterlilikte bir malvarlığının bulunması durumunda herhangi bir sorun ile karşılaşılmayacaktır. Ancak zarar sorumlusunun malvarlığının hem sigortacının hem de sigortalının zararını tazmin etmeye yeterli olmadığı durumda kimin öncelik hakkını haiz olduğu sorusu gündeme gelmektedir.

Mehaz kanun Alm.SSK.'nın 86. maddesinde halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği kuralı açıkça kurala bağlanmıştır. Buna dayalı olarak gerek mahkeme kararlarında gerekse doktrinde zarar verenin malvarlığının hem sigortacının rücu talebini hem de sigortalının bakiye zararını karşılamaya yetmediği durumlarda öncelikle sigortalının alacağının ödenmesi gerektiği prensibi benimsenmiştir[213]. Bir diğer ifadeyle, sigortalının sigortacı tarafından karşılanmayan zararını zarar sorumlusundan tahsil etmesi noktasında sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu alacağına kıyasen öncelik hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla zarar gören sigortalı alacağının tamamına kavuşmadıkça sigortacının halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı bir rücu talebinde bulunması mümkün olamayacaktır[214]. Sigortacı sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalının zararını kısmen ödemiş ve ödediği sigorta tazminatı tutarında halefiyetin sonuçları oluşmuş olmasına rağmen zarar verenin malvarlığının sigortalının kalan zararını aşan kısmını tazmin etmeye yeterli olmaması durumunda sigortacı sigorta tazminatını rücu edemeyecektir.

Sigortacının halefiyetinin sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği kuralına ASSHİ'nin 10:101. maddesinin son fıkrasında da açıkça yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle sigortalının haksız zenginleşmesinin önüne geçilirken, aynı zamanda zarar sorumlusundan zararın tazmini noktasında sigortalıya öncelik

[213] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s.415; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 21. Alman hukukunda bu prensip "sigorta ettirenin ödemede öncelik hakkı" (Befriedigungsvorrecht des Versicherungsnehmers) olarak isimlendirilmiştir; bkz. Sopacı-Öztuna, s. 126.

[214] Langheid in Theo Langheid/Roland Rixecker/Jens Gal/Joachim Grote/Jens Muschner, Versicherungsvertragsgesetz mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar, 6. Auflage, 2019, § 86, Rn 33; Möller/Segger in Theo Langheid/Manfred Wandt, Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, 2. Auflage, 2016, § 86, Rn 163.

hakkı tanınarak sigortacıya kıyasen daha zayıf konumda bulunan sigortalı koruma altına alınmaya çalışılmıştır[215].

Her ne kadar İsviçre hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin kanun hükmünde sigortalının öncelik hakkı açık bir şekilde düzenlenmemiş ise de Alman hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da zarar sorumlusuna karşı talep hakkı bakımından sigortalının sigortacıya göre öncelik hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir[216]. Buna dayalı olarak, hem sigortalı hem de sigortacının zarar sorumlusuna karşı tazminat yöneltme hakkına sahip olması durumunda öncelikle sigortalının zararının tazmin edilmesi gerektiği söylenmektedir.

Ancak yabancı hukuk sistemlerinde benimsenen "halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülememesi ilkesi"[217] gereğince sigortalı ve sigortacının zarar sorumlusuna karşı talep hakları bakımından sigortalıya öncelik tanınması kuralı TTK'da açık bir şekilde düzenlenmiş değildir[218]. Bununla birlikte, zarar sorumlusuna karşı talep hakkı bakımından sigortalının öncelik hakkına sahip olduğu Türk doktrininde de açıkça kabul edilmektedir[219].

Gerçekten de sigortacıya kanuni halefiyet tanınmış olmasının amacı sigortacıya ödediği sigorta tazminatını her hâlükârda zarar verenden tahsil etme imkânını sağlamak değildir. Kanuni halefiyetin amacı sigortalının zenginleşmesini ve zarar verenin sorumluluktan kurtulmasını önlemektir. Bu bağlamda sigortacının zarar sorumlusuna karşı bir talep hakkının mevcut olması, sigortalının tüm zararını

---

[215] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 263.
[216] IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 123, p. 3.
[217] Halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülememesi ilkesi Fransız hukukunda ve İsviçre hukukunda da benimsenmiştir. Bu prensibe dayalı olarak, zarar sorumlusuna karşı hem sigortacının hem de sigortalının tazminat talep hakkının olduğu durumlarda sigortalının alacağına öncelik tanınmaktadır; Fransız hukuku için bkz. IBA Insurance Committee, France, s. 47, p. 11.2; İsviçre hukuku için bkz. IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 123, p. 3.
[218] Bkz. Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 471. Konu ile ilgili olarak OMAĞ, halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülememesi kuralı her ne kadar kanuni halefiyete ilişkin TTK hükmünde düzenlenmemiş ise de, E-TTK'nın 907. (TTK madde 1028), 915. (TTK madde 1036) ve 920. (TTK'da karşılığı bulunmamaktadır) maddelerinde bu ilkenin açıkça yer aldığına dayalı olarak bu düzenlemelerin sigortacının halefiyetinde de kıyasen uygulanmasında bir engel olmadığını ifade etmiştir; bkz. OMAĞ, Halefiyet, s. 166.
[219] Bozer, Sigorta, s. 214; Omağ, Tasarı, 33; Ünan, Taslak, s. 158, 159; Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 357; Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 475; Ünan, Cilt II, s. 259; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s.415; Atabek, s. 245, 246; Sopacı-Öztuna, s. 130; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 218.

tazmin edebilmesi noktasında sigortalı aleyhine bir sonuç doğurmamalıdır. Sigortacı öncelikle sigortalının zararının tam olarak tazmin edilmesini beklemeli ve ancak bundan sonra kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı talep yöneltebilmelidir.

2.2.2.2 Zarar Sorumlusunun Sorumlu Olduğu Tazminat Tutarının Tüm Zararı Karşılamaya Yetersiz Olması İhtimalinde

Sigortacının sigorta tazminatını ödemiş olmasına rağmen zarar sorumlusuna karşı yönelteceği rücu talebine ilişkin bir başka sınırlama daha söz konusu olabilir. Bu ihtimal, zarar sorumlusunun sorumluluk miktarının sigortalının birlikte kusuru ya da müteselsil sorumluluğu nedeniyle tüm zararı karşılayamayacak olması ve aynı zamanda sigortacının da sigorta sözleşmesinden kaynaklı bir sebepten ötürü (eksik sigorta[220] söz konusu ise ya da muafiyet[221] kararlaştırılmışsa) sigortalının zararını kısmen karşılamış olması durumunda karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda, ne zarar verenin sorumlu olduğu toplam tazminat tutarı, ne de sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca sorumlu olduğu tazminat tutarı sigortalının zararının tamamını karşılamaya yetmemektedir.

Bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse; sigortalının maliki olduğu 10.000.000 TL değerindeki gemiye ilişkin olarak tekne sigortası yaptırdığını ve sigortalıya ait geminin başka bir gemi ile çarpışması sonucunda sigortalının 5.000.000 TL zarara uğradığını düşünelim. Sigorta sözleşmesinin geminin gerçek değerinin altında, 5.000.000 TL sigorta bedeli üzerinden kurulduğu bir durumda, sigortacı madde 1462 hükmü gereği sigorta bedelinin sigorta değerine olan oranına göre 2.500.000 TL sigorta tazminatı ödemekle yükümlü olacaktır. Ancak söz konusu zararın

[220] Eksik sigorta TTK'nın 1462. maddesinde düzenlenmiştir. Sigorta bedelinin sigorta değerinden az olduğu ve sigorta edilen menfaatin bir kısmının zarara uğradığı hallerde eksik sigorta mevcuttur; bkz. Aslıhan Sevinç Kuyucu, Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 62.

[221] Muafiyet, sigorta sözleşmesi uyarınca tarafların sigortacının ödeme yükümlülüğüne ilişkin sınırlama getirilmesi yönünde anlaşmış olmasıdır. Örneğin; taraflar sigortacının belirli bir tutara kadar ödeme yapacağını ya da sigorta bedelinin belirli bir oranına kadarki kısmını ödemeyeceğini kararlaştırabilirler; bkz. Sevinç-Kuyucu, s. 66.

meydana gelmesinde sigortalının %50 kusurlu olması ihtimalinde diğer geminin maliki sigortalının uğradığı zararın sadece 2.500.000 TL'lik kısmı için sorumludur. Sigortacı ise sigorta tazminatını ödedikten sonra diğer geminin malikine karşı 2.500.000 TL tutarında alacak hakkına sahip olacaktır. Ancak sigortalının da sigorta sözleşmesi uyarınca tazmin edilmeyen 2.500.000 TL tutarında bir bakiye zararı mevcuttur. Bu ihtimalde, diğer geminin malikinin sorumlu olduğu toplam tazminat tutarı hem sigortacının hem de sigortalının taleplerini karşılamaya yeterli değildir.

Alm.SSK'nın sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 86. maddesinde bu ihtimalde sigortalının sigortacı tarafından karşılanmayan zararı bakımından zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu talep hakkını koruyacağı açık bir şekilde hükme bağlanmamıştır. Bununla birlikte, gerek Alman doktrininde[222] gerekse Alman mahkeme kararlarında[223] böyle bir durumda sigortacının sigortalısına ödeme yapmış olmasının halefiyetin şartlarının oluşmasını sağlamadığı, sigortalının zarar verene karşı talep hakkına ihtiyacı olduğu sürece zarar verene karşı talepte bulunma hakkının kısmen ödeme yapmış olan sigortacıya geçmeyeceği kabul edilmektedir[224]. Sigortalının bakiye bir zararı mevcut olduğu ve zararı sigortacı tarafından tamamen karşılanmadığı sürece zarar sorumlusuna talep yöneltme hakkının sigortacıya intikal etmeyeceği söylenmektedir[225].

Alman doktrininde ve mahkeme kararlarında benimsenen bu ilke halefiyetin amacına aykırılık teşkil etmemektedir; zira ne sigortalı gerçek zararının üzerinde bir tazminat elde ederek zenginleşme imkânına sahip olacaktır ne de zarar sorumlusu sorumluluğundan kurtulmaktadır. Alman hukukundaki bu uygulama Alm.SSK'nın 86. maddesinde açıkça hükme bağlanan halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği ilkesine ve Alman doktrinindeki "fark teorisi"ne

[222] Langheid in Langheid/Rixecker/Gal/Grote/Muschner, § 86, Rn. 40; Möller/Segger in Langheid/Wandt, § 86, Rn 132.
[223] BGHZ 13, 28 = VersR 1954, 211; BGHZ 47, 196 = VersR 1967, 505.
[224] Alman hukukunda bu prensip "sigorta ettirenin payına ilişkin öncelik hakkı" (Quotenvorrecht des Versicherungsnehmers) olarak adlandırılmaktadır; bkz. Sopacı-Öztuna, s. 127.
[225] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 354, 355.

(Differenztheorie) dayandırılmaktadır[226]. Fark teorisine göre sigortalının sigortacıdan aldığı sigorta tazminatı miktarı ile uğradığı toplam zarar arasındaki fark miktarınca, sigortalı zarar verenin sorumluluk tazminatı üzerinde alacak hakkının sahibi olarak kalır ve sorumluluk tazminatının ancak sigortalının bakiye zararını aşan kısmı sigortacıya intikal eder[227].

Burada, bir önceki kısımda açıklanan durumdan farklı olarak sigortacının halefiyeti mevcut değildir; sigortalının zarar verene karşı talep hakkı, sigortalı bu talep hakkına ihtiyaç duyduğu sürece sigortacıya geçmemektedir. Bir önceki başlıkta değinilen ihtimalde ise sigortacı sigortalısına yapmış olduğu ödeme ile sigortacının halefiyeti doğmaktadır ve fakat sigortalının bakiye zararının zarar veren tarafından tazmin edilmesine öncelik tanınmaktadır.

Türk hukukundaki yasal düzenlemelere baktığımız zaman, TTK'nın sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1472. maddesinde sigortalının sigorta sözleşmesi uyarınca karşılanmamış bir zararı olduğu takdirde zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu talep hakkını koruyacağı ifade edilmiştir. Doktrinde bu düzenlemelerin dolaylı da olsa sigortalının payının önceliği olduğunu ifade ettiği belirtilmektedir. Buna dayalı olarak sigortalının zararının sigortacı tarafından kısmen tazmin edilmesi ve zarar sorumlusunun sorumluluk miktarının tüm zararı karşılamaya yeterli olmaması durumunda sigortacının kanuni halefiyetten faydalanamayacağının kabul edilmesi gerektiği söylenmektedir[228].

2.3 SİGORTALININ ZARAR SORUMLUSUNA KARŞI DAVA HAKKINA SAHİP OLMASI ŞARTI

TTK madde 1472 hükmünün lafzından da anlaşılacağı üzere sigortacının kanuni halefiyetinin bir diğer şartı sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara[229] karşı dava hakkının mevcut olması gerektiğidir. Zira sigortalı sigorta konusu

[226] Möller/Segger in Langheid/Wandt, § 86, Rn 132, Ünan, Cilt II, s. 246 vd.
[227] Sopacı-Öztuna, s. 128, 129.
[228] Sopacı-Öztuna, s. 130; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 216.
[229] Kanun hükmünde yer verilen "sorumlular" ibaresine kimlerin dâhil olduğu Üçüncü Bölümde detaylı bir şekilde incelenmiştir.

teminata ilişkin olarak zarar verenden tazminat talep etme hakkını haiz değilse (örneğin; zararın meydana gelmesine sigortalı kendi kusuruyla neden olmuşsa ya da zarar sorumlusuna karşı talep hakkına ilişkin hak düşürücü süre dolmuşsa), sigortacının da zarar veren kişiye rücu etmesi mümkün olmayacaktır.

TTK madde 1472 hükmünde "gerçekleşen zarardan" dolayı bir dava hakkının mevcut olması gerektiğinden bahsediliyor ise de bu ibare sigortalının sigorta teminatı kapsamında olmayan zararlarını da kapsayacak derecede geniştir. Bu sebeple "gerçekleşen zarar" ibaresinin sigortalının söz konusu riziko nedeniyle uğradığı tüm zararlar bakımından değil, sigorta tazminatı ödemesini gerektiren zararlar bakımından anlaşılması gerekir[230].

2.3.1 Sigortacıya Halefiyet Yoluyla Geçen Dava Hakkının Kapsamı

2.3.1.1 Sigortacının Rücu Davasının Hukuki Sebebi, Tarafların Hakları ve Görevli Mahkeme

Sigortalının sorumlulara karşı dava hakkının dayandığı hukuki sebep bakımından kanunda herhangi bir sınırlama getirilmemiştir[231]. Dolayısıyla sigortalıya ait talep hakkının dayandığı hukuki sebebin haksız fiil, sözleşme, haksız zenginleşme ya da başkaca bir kanun hükmü olmasının sigortacının kanuni halefiyeti bakımından herhangi bir önemi yoktur. Sigortalının sorumlulara karşı dava hakkının hukuki sebebi ne olursa olsun, kanuni halefiyet şartlarının oluşmasıyla birlikte sigortacının halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna rücu etmesi mümkündür.

Sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu davası esas itibariyle sigortalının zarar sorumlusuna karşı tazminat talep hakkına dayandığından, sigortacının rücu davası, sigortalı ile zarar sorumlusu arasında uygulanan yasal hükümler doğrultusunda çözüme bağlanacaktır[232]. Dolayısıyla sigortacı halefiyet kuralı gereği sigortalının

---

[230] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 341.
[231] Bilge, s. 71; Çeker, Rücu, s. 3712; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 487; Ünan, Cilt II, s. 238, 239; Kender, Hususi Sigorta, s. 372; Yılmaz, s. 1117, 1118; Aral-Eldeleklioğlu, s. 999; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 210.
[232] Yılmaz, s. 1119; Can, s. 46. Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 2006/13341, K. 2006/12234, T. 24.11.2006.

zarar sorumlusuna karşı tüm hak ve def'ilerinden yararlanabilecektir[233]. Kural olarak sigortacının kanuni halefiyetinin zarar sorumlusu üçüncü kişinin durumunu ağırlaştırmaması gerektiğinden, zarar sorumlusu da sigortacının açmış olduğu rücu davasında sigortalıya karşı mevcut olan tüm hak ve def'ilerinden (zamanaşımı, müterafik kusur vb.) yararlanabilecektir[234].

Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davası, sigortacının sigorta sözleşmesine dayalı olarak sigortalısına yapmış olduğu sigorta tazminatı ödemesine dayandığından rücu davasının ticari nitelikte olduğu ve bu davayı görmeye Ticaret Mahkemeleri'nin görevli olduğu düşünebilir. Ancak halefiyette halef olan sigortacı yeni bir alacak hakkına sahip olmamaktadır; sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkını devralmaktadır. Nitekim Yargıtay 1944 tarihinde vermiş olduğu bir İBK'da[235] sigortacının rücu davasında görevli mahkemenin tespitini incelemiştir. Söz konusu kararda sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalısına ödeme yapan sigortacının kanuni halefiyet gereği sigortalısının yerine geçtiği vurgulanmış ve sigortacının rücu davasında görevli mahkemenin sigortalıdan halefiyet yoluyla sigortacıya geçen talep bakımından görevli mahkeme hangisi ise aynı mahkeme olduğu kurala bağlanmıştır. Buna istinaden sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında görevli mahkemenin tespitinde sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkinin göz önünde bulundurulması gerekir[236]. Zira sigortacının zarar sorumlusu aleyhine açacağı rücu davası sigorta poliçesinden doğan bir uyuşmazlığa ilişkin değildir. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki iç ilişkiye göre uyuşmazlık ticari nitelikte değilse sigortacının rücu davasında görevli mahkeme de Ticaret Mahkemesi olmayacaktır.

---

[233] Mehmet Somer, Sigorta Ettirenin Zararını Tazmin Eden Sigortacının Zarar Sorumlusundan Temerrüt Faizi Talep Hakkı, SHD, 1998, Sayı: 1, s. 140; Franko, Borçlar, s. 204.

[234] Omağ, Halefiyet, s. 173 vd.; Yılmaz, s. 1120; Aral-Eldeleklioğlu, s. 1015; Can, s. 46; Cebe, s. 349; Bozkurt, s. 194. Bu yönde Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 2003/3736, K. 2003/10567, T. 10.11.2003; Y. 11. HD., E. 2003/4227, K. 2003/11328, T. 01.12.2003; Y. 17. HD., E. 2007/1450, K. 2007/2115, T. 19.06.2007.

[235] Y. İBK, E. 1939/37, K. 1944/9, T. 22.03.1944.

[236] Omağ, Halefiyet, s. 209 vd.; Ulaş, s. 255. Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. Y. 17. HD., E. 2013/1879, K. 2013/9876, T. 24.06.2013; Y. 17. HD., E. 2013/12719, K. 2013/13397, T. 04.10.2013; Y. 17. HD., E. 2014/1448, K. 2014/5692, T. 11.04.2014; İstanbul BAM 17. HD., E. 2018/1153, K. 2018/1039, T. 06.06.2018; İstanbul BAM 9. HD., E. 2018/2946, K. 2018/1355, T. 11.10.2018.

2.3.1.2 Sigortacının Rücu Davasında Talep Edebileceği Tazminatın Kapsamı

Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açtığı rücu davasındaki tazminat talebinin miktarı, sigortalının uğradığı gerçek zarar nedeniyle zarar sorumlusundan isteyebileceği tazminat tutarı ile sınırlıdır[237]. Dolayısıyla sigortacı sigortalısına gerçek zararın üzerinde bir ödeme yapmış olsa dahi sigortacıya geçecek olan dava hakkı sigortalının sigorta teminatı altına alınan rizikonun meydana gelmesi nedeniyle uğramış olduğu gerçek zarar miktarı ile sınırlıdır.

Bu bağlamda sigortacı tarafından sigorta sözleşmesine dayalı olarak sigortalıya yapılan bazı ödemelerin sigortacının rücu davasında talep edilip edilemeyeceği tartışması gündeme gelebilir. TTK'nın 1448. maddesi[238] uyarınca sigortalı ve sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya rücu hakkının korunması için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü vardır. Hükmün üçüncü fıkrasında sigortalı veya sigorta ettirenin bu yükümlülüğü gereğince yapmış oldukları makul giderlerin, bu giderler faydasız dahi olsa, sigortacı tarafından ödeneceği düzenlenmiştir.

Doktrinde söz konusu giderlerin sigorta teminatı altına alınan rizikonun gerçekleşmesinden ya da gerçekleşmesinin kaçınılmaz olmasından kaynaklanması nedeniyle, bu giderlerin sigortalının uğradığı zararlar bakımından sahip olduğu

---

[237] Aral-Eldeleklioğlu, s. 1016; Cebe, s. 349; Çeker, Sigorta, s. 174.

[238] TTK'nın "Zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü" kenar başlıklı 1448. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır.
(2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.
(3) Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır.
(4) Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır."

talep hakkı kapsamı içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir[239]. Zira madde 1448 hükmü uyarınca sigortalının yapmakla yükümlü olduğu bu giderler, sigortalının uğradığı zararın kapsamı dâhilindedir ve sigortacı bu giderleri sigorta tazminatından ayrı olarak sigortalısına ödemekle yükümlüdür. Bu itibarla sigortacının, delil tespiti ve zararın zarar sorumlusuna bildirimi için yapılan masraf vb. giderlere ilişkin olarak ödemiş olduğu tazminat tutarı bakımından da kanuni halefiyete dayalı olarak zarardan sorumlu kişiye rücu imkânı mevcuttur[240].

Buna karşın, doktrinde çoğunluk görüş TTK'nın 1426. maddesi[241] uyarınca rizikonun, tazminatın veya bedel borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılmış olan ve sigortacı tarafından ödenen makul giderler[242] bakımından (ekspertiz ve uzman desteği için yapılan masraflar vb.) sigortacının zarar sorumlusuna rücu hakkının olmadığını kabul etmektedir[243]. Zira bu tip masraflar sigortalının uğradığı zararın giderilmesine yönelik değildir. Nitekim sigortacının kanuni halefiyeti sebebiyle zarar sorumlusu üçüncü kişinin durumunun sigortalı kişiye karşı olan sorumluluğuna kıyasen ağırlaşmamış olması gerektiğinden, zararın giderilmesine yönelik olmayan masrafların sigortacının rücu talebine dâhil edilmesi de yerinde olmayacaktır[244]. Ancak doktrinde aksi yönde bir görüşü savunan yazarlar da vardır. Buna göre, sigorta sözleşmesinin varlığından bağımsız olarak zarar sorumlusunun sigortalı zarar görene ödeme yapma yükümlülüğü olması karşısında, sigortacının zararın tespiti için yapmak zorunda kaldığı bu

---

[239] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 487; Ünan, Cilt II, s. 239, 240; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 210, 211.
[240] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 487.
[241] TTK'nın "Giderleri ödeme borcu" kenar başlıklı 1426. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, ödemek zorundadır.
(2) Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462nci madde hükmü kıyas yolu ile uygulanır."
[242] TTK'nın 1426. maddesi kapsamında yapılan giderlere ilişkin örnekler ve sigortacının bu giderleri ödeme yükümlülüğüne ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. Sevinç-Kuyucu, s. 32-42; Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt I Genel Hükümler (Madde 1401-1452) ("Cilt I"), İstanbul, 2016, s. 258 vd.
[243] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 488; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 211; Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn.34.
[244] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 416; Doğanay, s. 343.

masrafların da zarar sorumlusuna yönelteceği rücu talebine dâhil olması gerektiği ileri sürülmektedir[245].

Mal sigortalarında sigorta değeri sigorta teminatı altına alınan menfaatin değeri üzerinden belirlenmektedir. Ancak bu değer hesaplanırken malın hasara uğraması sonucunda uğranılan kazanç kaybı dikkate alınmamaktadır[246]. TTK'nın madde 1453/2 hükmünde ise rizikonun meydana gelmesi sonucunda doğan kazanç kaybının, aksi yönde bir sözleşme olmadığı takdirde, sigorta teminatı kapsamında olmadığı düzenlenmiştir. Ancak yük sigortaları bakımından uygulama alanı bulan Emtia Nakliyat Sigortası Genel Şartları'nın[247] 25. maddesinde mamul ve yarı mamul maddeler için sigorta değerinin; malların bedeline, masraflar, navlun, sigorta ücreti ve %10 kâr payı ilave edildikten sonra tespit edilen bedel olduğu öngörülmüştür. Uygulamada ise taşınan malların mamul veya yarı mamul olduğuna bakılmaksızın kazanç kaybının da teminat altına alınabilmesi adına yük sigortası poliçelerinde sigorta bedeli olarak fatura tutarına ek olarak bu bedelin %10'u dâhil edilmektedir[248]. Bu noktada sigortacı tarafından sigortalısına ödenen %10 ek tutarın sigortacının taşıyana karşı açacağı rücu davasında talep edilip edilmeyeceği sorunu gündeme gelmektedir.

Konu ile ilgili olarak Yargıtay'ın genel görüşü sözleşmenin nisbiliği prensibi gereğince sigorta sözleşmesindeki %10 ek sigorta bedelinin sigorta sözleşmesine taraf olmayan davalı taşıyana karşı ileri sürülemeyeceği yönündedir[249]. Ancak doktrinde sigortalının kazanç kaybı zararını zarar sorumlusundan talep etme hakkı olduğu sürece sigortacının kanuni halefiyet gereği sigortalısına ödemiş olduğu

[245] Bkz. Ünan, Cilt II, s. 240. Alman doktrininde bu yöndeki görüş için bkz. Langheid in Langheid/Rixecker/Gal/Grote/Muschner, § 86, Rn. 30.
[246] Sami Aksoy, Yük Sigortalarında %10 İlave ve Taşıyana Rücu, BATIDER, Mart 2019, Cilt: 35, Sayı: 1, s. 98.
[247] Emtia Nakliyat Sigortası Genel Şartları'nın tam metni için bkz. https://www.tsb.org.tr/emtea-nakliyat-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=481 (e.t.: 12/05/2019).
[248] Aksoy, s.99.
[249] Bkz. Y. 11. HD., E. 2016/6542, K. 2017/5459, T. 18.10.2017; İstanbul BAM 13. HD., E. 2018/38, K. 2018/617, T. 27.6.2018.

%10'luk ek tutarı da zarar sorumlusundan talep edebilmesi gerektiği söylenmektedir[250].

2.3.1.3 Sigortacının Rücu Davasında Faiz Talep Etme Hakkı

Sigortacıya geçen dava hakkına dair incelenmesi gereken bir diğer husus ise sigortacının zarar sorumlusu üçüncü kişiye yönelteceği tazminat alacağına ilişkin olarak sigortacının faiz talep etme hakkı olup olmadığı; böyle bir hakkı var ise faizin hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı sorusudur. Zira TTK'nın kanuni halefiyetini düzenleyen hükümlerinde sigortacının faiz alacağına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Doktrinde çoğunluk görüş, sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu talebi bakımından sigorta tazminatının ödendiği tarihten itibaren faiz işletilmesi gerektiğini ileri sürmektedir[251]. Nitekim Yargıtay'ın içtihatları da bu yöndedir[252] ve sigortacının açtığı rücu davası bakımından zarar sorumlusunun faiz ödeme yükümlülüğünün, zararın vuku bulduğu tarihten itibaren değil, sigorta tazminatı ödemesinin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir[253]. Bununla birlikte sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşmüş olması durumunda, sigortalının sigorta tazminatının ödendiği tarihe kadar işlemiş olan faiz tutarını zarar sorumlusundan ayrıca talep edilebileceği belirtilmektedir[254].

Belirtmek gerekir ki sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı açtığı rücu davasında faiz talebine hak kazanabilmesi için ayrıca ihtarname göndermesine gerek yoktur. Ancak sigortacının zarar sorumlusunun sorumluluk sigortacısına karşı açacağı rücu davasında faiz talebine

---

[250] Aksoy, s. 109-111.
[251] Franko, Sigorta, s. 61; Çeker, Rücu, s. 3714; Omağ, Halefiyet, s. 163; Çeker, Sigorta, s. 177; Somer, s. 140.
[252] Bkz. Y. 11. HD., E. 1997/3062, K. 1997/3494, T. 12.05.1997; Y. 11. HD., E. 2003/9307, K. 2004/3507, T. 05.04.2004; Y. 11. HD., E. 2004/570, K. 2004/9618, T. 11.10.2004; Y. 11. HD., E. 2004/431, K. 2004/10485, T. 28.10.2004; Y. 11. HD., E. 2005/206, K. 2006/267, T. 19.01.2006; Y. 11. HD., E. 2005/13424, K. 2007/181, T. 15.01.2007.
[253] Aksi yönde görüş için bkz. Kender, Hususi Sigorta, s. 380.
[254] Somer, s. 142, 143.

hak kazanabilmesi için usulüne uygun şekilde ihtarname göndermiş olması gerekir. Aksi takdirde, zarar sorumlusunun sorumluluk sigortacısı rücu davasının açıldığı tarihte temerrüde düşmüş olacağından faiz hesaplaması da davanın açıldığı tarihten itibaren yapılacaktır[255].

2.3.2 Sigortacının Rücu Davasına Uygulanan Zamanaşımı Süresi

2.3.2.1 Zamanaşımı Süresinin Sigortacı Bakımından Ne Zaman İşlemeye Başlayacağı Meselesi

Sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı ileri süreceği talepler bakımından uygulanacak zamanaşımı süresinin, sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkına uygulanan zamanaşımı süresi ile aynı olduğu hususunda herhangi bir tartışma yoktur[256]. Zira sigortacı yapmış olduğu ödeme ile sigortalısına halef olduğundan, sigortalının talepleri bakımından uygulanacak olan zamanaşımı süresi aynı şekilde sigortacı açısından da geçerli olacaktır[257].

Esas sorun söz konusu zamanaşımı süresinin sigortacı bakımından ne zaman işlemeye başlayacağıdır. Uygulamada bazen, sigorta tazminatının ödenmesi gerekip gerekmediği veya miktarının ne olduğu konusunda uyuşmazlık olması, rizikonun geç ihbar edilmesi ya da sigortacının ekspertiz incelemelerinin uzun sürmesi gibi nedenlerden dolayı sigorta tazminatının sigortacı tarafından geç ödenmesi söz konusu olabilmektedir[258]. Bu sırada sigortalının talep hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı kabul edilecek olur ise; zamanaşımı süresi içerisinde, meydana gelen rizikonun poliçe teminatı kapsamında olduğunun ve sigorta tazminatının miktarının tespit edilmiş olması ve

---

[255] Çeker, Sigorta, s. 178; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 135. Bu yönde Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 2001/9788, K. 2002/2180, T. 11.03.2002.

[256] Bozer, Sigorta, s. 215; Kender, Hususi Sigorta, s. 376. Buna ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Y. 11. HD., E. 1998/2684, K. 1998/4373, T. 11.06.1998.

[257] Sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkına ceza zamanaşımı süresinin uygulandığı ihtimalinde, ceza zamanaşımı süresinin sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu talebi bakımından da uygulanıp uygulanmayacağı sorusu gündeme gelebilir. YHGK bir kararında sigortalı için ceza zamanaşımı süresi uygulanıyor ise sigortacının da bu zamanaşımı süresine tabi olduğu yönünde karar vermiştir; bkz. YHGK, E. 2011/17-569, K. 2011/710, T. 30.11.2011.29ç

[258] Sopacı-Öztuna, s. 122, 123.

bu tespite dayalı olarak sigorta tazminatının ödenmiş olması gerekir ki sigortacı zarar veren üçüncü kişiye zamanaşımı süresi içerisinde rücu edebilsin. Ancak kısıtlı olan zamanaşımı süresi içerisinde bu işlemlerin tamamlanması mümkün olmayabilir. Bu nedenle sigortacının rücu hakkını kullanma imkânı bakımından, zamanaşımı süresinin sigortalı açısından geçerli olan tarihte mi yoksa sigorta tazminatının ödendiği tarihte mi işlemeye başlaması gerektiği doktrinde tartışma konusu olmuştur.

Konu ile ilgili olarak Yargıtay 1972 tarihli İBK[259] ile zamanaşımı süresinin sigortacı tarafından sigorta poliçesi uyarınca ödeme yapıldığı tarihte değil, sigortalının zarar verene karşı açabileceği davanın zamanaşımı süresi ne zaman işlemeye başladıysa o tarihte işlemeye başlaması gerektiği yönünde hüküm kurmuştur. Kararın gerekçesinde, sigortacının rücu davasının kanundan doğan halefiyete dayandığına ve halefiyette rücu hakkın mevcut haliyle iktisap edildiğine dayalı olarak, mevcut ve muaccel bir alacağın tekrar muaccel hale gelmesi mümkün olmadığından sigortacının dava hakkını hâlihazırda işlemeye başlamış zamanaşımıyla birlikte sigortalıdan devraldığı belirtilmiştir. Buna dayalı olarak Yargıtay zarar sorumlusu aleyhine aynı olay nedeniyle zarar gören sigortalı ve onun halefi sigortacı yönünden başlangıç ve sona erme tarihleri farklı olan iki ayrı zamanaşımı süresinin kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır[260].

Doktrinde çoğunluklu olarak üçüncü kişi aleyhine açılacak tazminat davasında zamanaşımı süresinin sigortacı lehine uzatılamayacağı ve kanuni halefiyet gereği sigortacının sigortalının hukuken yerine geçtiği gerekçeleriyle söz konusu içtihadı

[259] Y. İBK, E. 1970/2, K. 1972/1, T. 17.01.1972.

[260] Kanuni halefiyette zamanaşımı meselesi 1972 tarihli İBK'dan önce Yargıtay tarafından Sosyal Sigortalar Hukuku alanında verilmiş olan bir başka İBK'da da incelenmiştir. Söz konusu kararda Yargıtay, sigortacının ödediği sigorta tazminatı tutarında sigortalısının yerine geçtiğini ve onun kanuni halefi olduğunu ifade etmiştir. Buna dayalı olarak sigortalının kendisine halef olan sigortacıya sahip bulunduğu hak ve yetkilerden daha fazlasını devredemeyeceği ve bunun yanı sıra zarardan sorumlu kişilerin hukuki durumlarının halefiyet nedeniyle ağırlaşmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bu gerekçelere istinaden Yargıtay, sigortacının rücu davasının sigortalısının açabileceği tazminat davasının zamanaşımı süresine tabi olduğu yönünde karar vermiştir; bkz. Y. İBK, E. 1953/18, K. 1954/11, T. 31.03.1954.

birleştirme kararının hukuka uygun olduğu görüşü benimsenmiştir[261]. Ancak bununla birlikte zamanaşımı süresinin olay tarihinden itibaren işlemeye başladığı durumda sigorta tazminatının ödendiği tarihte yüksek olasılıkla zamanaşımı süresinin dolacağı endişesini gündeme getirenler yazarlar da olmuştur[262].

Nitekim bazı yazarlar tarafından sigortacının rücu talebi bakımından zamanaşımı süresinin sigortacı tarafından ödeme yapıldığı ve kanuni halefiyetin doğduğu tarihte başlaması gerektiği savunulmuştur[263]. Ancak hukuki sebebi aynı olan bir talep hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin sigorta ettiren ve sigortacı bakımından farklı tarihlerde işlemeye başlamasının hukuken mümkün olmadığı, sigortacının ödeme yapmakla yeni bir alacak hakkına kavuşmayıp, sigortalının mevcut hakkını aynen devraldığı gerekçesiyle bu görüşe iştirak edilmemiştir[264]. Aksi yönde bir uygulama zarar sorumlusunun durumunu ağırlaştıracaktır ki bu durum halefiyet ilkesine ters düşmektedir. Gerçekten de halefiyette talep hakkını devralan kişi yeni bir hak sahibi olmayıp mevcut talep hakkını aynen devraldığından, söz konusu talep hakkına ilişkin hâlihazırda işlemeye başlamış olan zamanaşımı süresinin kaldığı yerden işlemeye devam etmesi gerekir[265].

2.3.2.2 Zamanaşımı Süresinin Dolması Tehlikesine Karşı Çözüm Önerileri

Yukarıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında zamanaşımı süresi ödeme tarihinden itibaren değil, sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkına uygulanan zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı tarihten itibaren işleyecektir. Ancak bu durumda

[261] İngiliz hukukunda da zamanaşımı süresinin sigortacının ödeme yaptığı tarihten itibaren değil, zamanaşımı süresi sigortalı bakımından ne zaman işlemeye başlıyor ise sigortacı için de zamanaşımı süresinin aynı tarihte işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir; bkz. Clarke, Liability, s. 865.
[262] Konu ile ilgili tartışmalar için bkz. Franko, Sigorta, s. 62-72.
[263] Ali Bozer, Sigortacının Rücu'unda Zamanaşımı ("Zamanaşımı"), BATIDER, 1962, Cilt: II, Sayı: 3, s. 475, 476.
[264] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 422; Kender, Hususi Sigorta, s. 376, 377, 378; Omağ, Halefiyet, s. 203, 204.
[265] Yılmaz, s. 1107; Cebe, s. 351; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 138. Buna karşın Kılıçoğlu, TBK madde 127/1 hükmünde sıralanan kanuni halefiyet hallerinin ikincisinde kanuni halefiyetin doğmasının borçlunun alacaklıya ihbarda bulunmasına bağlı olduğu gerekçesiyle, bu durumda zamanaşımı süresinin halefiyetin doğumu anında yeniden işlemeye başlayacağını ileri sürmektedir; bkz. Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 138, 139.

yukarıda da bahsedildiği üzere, sigorta teminatının kapsamı ve sigorta tazminatı ödemesinin miktarı ile ilgili inceleme devam ettiği sırada sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişilere karşı talep ve dava hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin dolması riski mevcuttur.

Doktrinde TTK madde 1472 hükmünde usul hukukunda hâlihazırda mevcut olan dava takip yetkisi yerine bu soruna ilişkin bir düzenlemeye yer verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda henüz kanuni halefiyet şartlarının oluşmamış olması nedeniyle sigortacının üçüncü kişilere karşı talep hakkı üzerinde tasarruf yetkisinin olmadığı süre zarfı bakımından sigortacıya zamanaşımını kesebilecek işlemleri yapma yetkisinin tanınabileceği ileri sürülmüştür[266]. Bu konuda Alman doktrininde sigortacının halefiyetinden henüz söz edilemediği ve talep hakkının sigortacıya devredilemediği durumda sigortacıya davacı sıfatının iradi dava yetkinliği[267] yoluyla sağlanabileceğini savunan yazarlar olduğu ifade edilmiştir. Bu çözümün sigortacının rücu hakkını koruyabilmek adına Türk hukukunda uygulanabileceği önerilmiştir[268].

Konu ile ilgili olarak Yargıtay 4. HD. bir kararında[269] zamanaşımı süresinin dolması riskine karşı sigortacının yegâne çözüm yolunun ödemeyi rızaen yapması olduğunu ifade etmiştir. Konu uyuşmazlıkta, henüz sigorta ödemesinin kapsamı belirlenmemiş olduğundan ve bu süre içerisinde zamanaşımı süresinin dolması riski mevcut olduğundan sigortacı poliçe uyarınca herhangi bir ödeme yapmaksızın zarar verene karşı rücu talebiyle dava açmıştır. Yerel Mahkeme tarafından sigortacının sigorta bedelini ödememiş olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay ise verilen kararın hukuka uygun olduğu sonucuna varmış ve bu gibi bir durumda sigortacının kanuni halefiyetinin doğabilmesi için tek çözüm yolunun sigortacının rızaen ödeme yapması olduğu

[266] Sopacı-Öztuna, s. 123, 124.
[267] Sigortacının kanuni halefiyetinin henüz doğmadığı süre zarfında sigortacıya tanınan davacı olma yetkisine Alman doktrininde "iradi dava yetkinliği" (gewillkürten Prozessstandschaft) denilmektedir. Konu ile ilgili Alman doktrin görüşlerine ilişkin olarak bkz. Sopacı-Öztuna, s. 123, 124.
[268] Sopacı-Öztuna, s. 124.
[269] Y. 4. HD., E. 1990/3730, K. 1990/5124, T. 11.06.1990.

belirtilmiştir. Ancak sigortacıyı ödeme yapmaya zorlayan bu çözüm önerisine katılmak mümkün gözükmemektedir.

Sigortacının kanuni halefiyetine uygulanacak zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı tarihe ilişkin soruna yönelik doktrinde de çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Bu önerilerden biri sigortalının TTK'nın 1448. maddesi gereği rücu hakkını korumak için her türlü tedbiri alma yükümlülüğü olduğuna dayandırılmaktadır. Buna göre, masrafları sigortacı tarafından karşılanmak şartıyla, sigortalının sigorta tazminatına kavuşmasını beklemeksizin zamanaşımı süresini kesmek adına zarar sorumlusuna karşı dava açması önerilmektedir[270]. Ancak sigortalının dava açmak zorunda bırakılması sebebiyle olsa gerek, bu çözüm önerisi doktrinde genel kabul görmemiştir.

Bununla birlikte bir alt başlıkta inceleneceği üzere, TTK'nın 1472/2 hükmünde sigortalının sigortacıya geçen hakları ihlal edici şekilde davranması durumunda sigortacıya karşı sorumlu olacağı öngörülmüştür. Doktrinde bu hükme dayalı olarak sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişiye karşı talep hakkına ilişkin zamanaşımı süresini koruma yükümlülüğü altında sayılması gerektiği, bu yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda sigortacıya karşı tazmin borcu altında olacağı söylenmektedir[271]. Sigortalının sigortacının dava hakkını ihlal etmeme yükümlülüğünün kanunda açıkça düzenlenmiş olması karşısında, zarar sorumlusuna karşı dava hakkına uygulanan zamanaşımı süresi içerisinde gerekli korumayı sağlamayan sigortalının madde 1472/2 hükmü gereği sorumlu tutulması yerinde bir çözüm gibi gözükmektedir.

Buna göre, sigortalının sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu hakkını kusurlu olarak ihlal etmesi durumunda sigortacının uğramış olduğu zararı genel hükümler uyarınca sigortalısından tazmin etme hakkı olacaktır. Sigortacının zararı rücu hakkından mahrum kalmış olması ile sınırlıdır. Dolayısıyla sigortacı sigortalıdan,

[270] Bu konuda Rayegân Kender'in görüşü için bkz. Franko, Sigorta, s. 64, 65.
[271] Omağ, Halefiyet, s. 204. Sigortalının sigortacıya geçen hakları ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğüne ilişkin detaylı açıklama için bkz. yuk. 2.3.3.

rücu hakkını koruma yükümlülüğü ihlal edilmemiş olsa idi zarar sorumlusuna rücu edebileceği tazminat tutarını talep edebilecektir[272].

2.3.3 Sigortalının Sigortacının Dava Hakkını İhlal Edecek Nitelikte Davranışlardan Kaçınma Yükümlülüğü

Sigortacıya geçen dava hakkı bakımından gündeme gelebilecek bir sorun da sigortalının[273] sigortacının kanuni halefiyetini ihlal edecek şekilde davranması neticesinde sigortacının zarar sorumlusuna karşı talep hakkını kullanamaması ihtimalidir. Sigortalının kanuni halefiyeti ihlali; yapmaması gerekeni yapmak dolayısıyla icrai mahiyette bir davranışla olabileceği gibi, yapılması gerekeni yapmaktan kaçınmak veya hareketsiz kalmak suretiyle de gerçekleşebilir[274].

Sigortalının, zarar sorumlusuna karşı kendisinden hiçbir tazminat talebinde bulunmayacağını taahhüt etmesi, zarar sorumlusunu ibra etmesi, tazminat alacağını başka birine devretmesi veya sigorta tazminatı aldıktan sonra zarar sorumlusundan ya da onun sorumluluk sigortacısından tazminat elde etmesi sigortalının icrai mahiyette bir davranışla sigortacının kanuni halefiyetini ihlal etmesine örnek teşkil edebilir. Diğer taraftan, sigortalının zamanaşımı süresi içerisinde zarar sorumlusuna karşı talep yöneltmemesi, ilgili kanun düzenlemeleri uyarınca öngörülen süreler içerisinde gerekli ihbarı yapmaması (örneğin; deniz taşımalarında zıya veya hasarın TTK madde 1185 hükmü doğrultusunda üç gün içerisinde ihbar edilmemesi veya ticari satış ve mal değişiminde ayıbın satıcıya TTK'nın 23. maddesinde belirtilen süreler içerisinde bildirilmemiş olması) veya elindeki delilleri sigortacıya vermemesi sigortalının hareketsiz kalmak suretiyle sigortacının kanuni halefiyetini ihlal etmesine örnek olarak verilebilir.

Uygulamada en sık karşılaşılan durum, sigortalının zarar sorumlusunu ibra etmiş olması ya da sigortalının zarar sorumlusu ile yaptığı anlaşma sonucunda

[272] Ünan, Cilt II, s. 257.
[273] TTK madde 1472 hükmünde sigortacının halefiyetini ihlal edecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün sigorta ettirene ait olduğu belirtilmiş ise de başkası lehine sigorta sözleşmelerinde bu yükümlülüğün sigortalı bakımından da mevcut olduğu söylenmektedir; Ölmez, s. 40.
[274] Omağ, Karar, s. 486.

sigortacının rücu hakkının engellenmiş olmasıdır[275]. Aşağıda detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere[276], mal sigortası sözleşmelerinde sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1472 hükmü, TTK'nın 1486. maddesinin birinci fıkrasında sıralanmış olan mutlak emredici hükümler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla TTK'nın 1472. maddesine aykırı sigorta sözleşmeleri geçersizdir. Ancak TTK'nın 1472. maddesi sigortacı ve sigortalı arasındaki sözleşmelere ilişkin emredici düzenleme mahiyetindedir. Dolayısıyla hükmün emredici niteliği sigortalı ile muhtemel zarar sorumlusu arasındaki sözleşmeler bakımından söz konusu değildir[277]. Bir diğer ifadeyle; TTK madde 1472 hükmünün emredici nitelikte olması sigortacı ile sigortalı arasında kurulan sigorta sözleşmesine ilişkindir; sigortalı ile muhtemel zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki bu düzenlemeye tabi değildir. Bu itibarla sigortalı ile zarar sorumlusu arasında sigortacının kanuni halefiyetini ihlal edecek nitelikte bir sözleşme yapılmasına hukuki bir engel yoktur[278] ve sözleşme serbestisi içerisinde bu mümkün gözükmektedir.

[275] Konu ile ilgili olarak Yargıtay 11. HD. eski tarihli bir kararında (bkz. Y. 11. HD., E. 1979/1393, K. 1979/1954, T. 12.04.1979), sigortalının sigorta tazminatını aldıktan sonra zarar sorumlusuna karşı dava açmış olmasının, zarar sorumlusunu ibra etmesi ile aynı şey olduğunu belirterek açılan davayı sigortacının kanuni halefiyetinin ihlali olarak nitelendirmiştir. Sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı açılan davanın bir sonucu olarak sigortalının haksız zenginleşme ihtimalinin doğduğu gerekçesiyle, sigortacı tarafından sigortalı aleyhine açılan tazminat davasının reddi yönündeki ilk derece Mahkemesi'nin kararını bozmuştur. Yargıtay'ın bu kararı doktrinde eleştirilmiştir. Sigortalının zarar sorumlusuna karşı açtığı davanın sigortacının zarar sorumlusuna karşı dava açmasını engellemediği ve sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı açılan davanın neticelenmemiş olması karşısında sigortalının haksız zenginleşmiş olmasından da söz edilemeyeceği belirtilmiştir (bkz. Omağ, Karar, s. 490 vd.). Konu Yargıtay kararı ile ilgili olarak, Karasu, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi uyarınca tazmin edilmeyen zararı bakımından zarar sorumlusuna karşı dava hakkı olduğuna özellikle dikkat çekmiş ve sigortalının zarar sorumlusuna dava açmış olmasının sigortacının kanuni halefiyetinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir (bkz. Karasu, s. 701). Gerçekten de sigorta tazminatını alan sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı dava açılmış olmasına dayalı olarak sigortalının sigortacının kanuni halefiyetini ihlal etmiş olduğundan söz edilemez. Zira bu ihtimalde sigortacı zarar sorumlusuna karşı talep hakkından mahrum kalmamıştır.

[276] Bkz. aş. 3.3.1.

[277] Omağ, Halefiyet, s. 116, 138; Ali Bozer, Sigortacının Rücu Hakkı ("Rücu"), BATIDER, 1964, Cilt II, Sayı 3, s. 480; Ünan, Cilt II, s. 255; Ölmez, s. 24, 25.

[278] Sorumluluk sigortalarında TTK madde 1476/4 hükmü uyarınca sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren 15 gün içinde onay verilmediği takdirde sigortacıya karşı geçersizdir. Dolayısıyla sorumluluk sigortalarında sigortalının zarar görenle yaptığı sulh sözleşmeler bakımından kanunda bir sınırlama getirilmiştir.

TTK'nın 1472. maddesinin ikinci fıkrasında[279] sigortalının sigortacıya geçen hakları ihlal edici şekilde davranması durumunda sigortacıya karşı sorumlu[280] olacağı ifade edilmiştir. Ancak bu hükme göre sigortalının henüz dava hakkı sigortacıya geçmeden önceki bir aşamada bu hakkı ihlal etmesi durumunda sigortacının yapabileceği bir şey gözükmemektedir; zira madde hükmünün lafzından bu yükümlülüğün ancak halefiyet gerçekleştikten sonra mevcut olacağı anlaşılmaktadır[281]. Kanun maddesine, sigortalının "sigortacıya intikal eden veya edecek olan hakları" ihlal etmeme yükümlülüğü olduğunun belirtilmesi önerilmiş ise de TTK'da bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir[282].

Sigortalının sigorta tazminatı ödendikten sonra üçüncü kişilere karşı talep hakkını ihlal etmesi ihtimalinde ise durum farklıdır. Bu hâlde, sigorta tazminatının ödenmesiyle birlikte mevcut hak üzerinde sigortalının herhangi bir tasarruf yetkisi olamayacaktır. Dolayısıyla sigortalının sigorta tazminatı aldıktan sonra zarar sorumlusu üçüncü kişiyi ibra etmesi sigortacıya karşı geçerli bir tasarruf işlemi olmayacaktır ve sigortacının rücu hakkını engellemeyecektir[283]. Ancak bu durumda sigortalıya ödeme yapan zarar sorumlusu üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmadığı ayrıca incelenmelidir. Zarar sorumlusunun iyiniyetli olarak ödeme yapması hâlinde TBK madde 186 hükmü[284] kıyasen uygulanmak suretiyle alacağın devrinden habersiz olarak önceki alacaklıya iyi niyetle ödeme yapmış

[279] Sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1481 hükmünde de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Ancak TTK'nın 1472. maddesinden farklı olarak sigortalı ile birlikte zarar görenin de kanuni halefiyeti ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğü öngörülmüştür; bkz. Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 468; Uluğ-Cicim, Sorumluluk, s. 22.
[280] Sigortalının sigortacıya karşı sorumlu olacağı ile sigortalının sözleşmeye aykırı davranması nedeniyle tazminat ödeme yükümlülüğünün doğacağı kastedilmektedir; bkz. Omağ, Karar, s. 487.
[281] Çeker, Rücu, s. 3716; Kender, Hususi Sigorta, s. 380; Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 477; Çeker, Sigorta, s. 172.
[282] Ünan, Taslak, s. 158.
[283] Çeker, Rücu, s. 3716; Bilge, s. 73; Kender, Hususi Sigorta, s. 381; Tekil, s. 130; Omağ, Halefiyet, s. 145; Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 477; Aral-Eldeleklioğlu, s. 1015; Cebe, s. 350; Çeker, Sigorta, s. 173; Ölmez, s. 31.
[284] TBK'nın "İyiniyetle yapılan ifa" kenar başlıklı 186. maddesi şu şekildedir:
"*Borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur*."

olan zarar sorumlusunun borçtan kurtulduğunun kabul edilmesi gerekir[285]. Her hâlükârda, sigortalısına hâlihazırda ödeme yapmış olan sigortacının TTK madde 1472/2 hükmü uyarınca sigortalısından bu sebeple uğradığı zararı talep etmesi mümkündür[286].

Sigorta tazminatı ödenmeden önceki süreçte sigortalının kanuni halefiyeti ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda sigortacının haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayalı olarak zararını sigortalıdan tahsil edebileceğini ileri sürmektedir[287]. Ancak bu ihtimalde de sigortalının kusurlu davranışının olduğu ya da kendisine menfaat sağlama amacının olduğu ispat edilmelidir.

Çözüm olarak doktrinde, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması aşamasındaki beyan yükümlülüğüne ilişkin yaptırımların uygulanması önerilmiştir[288]. Zira TTK'nın 1435. maddesi uyarınca[289], sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm hususları sigortacıya bildirme yükümlülüğü mevcuttur. Bununla birlikte, bildirilmeyen ya da eksik veya yanlış bildirilen hususların sözleşmenin kurulmasını veya şartlarını değiştirecek nitelikte olması durumunda, sigortacının TTK'nın 1439. maddesi[290] uyarınca sözleşmeden

---

[285] Çeker, Rücu, s. 3717; Bilge, s. 80; Omağ, Halefiyet, s. 173; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 418; Karasu, s. 702; Aral-Eldeleklioğlu, s. 1015; Çeker, Sigorta, s. 173; Kayıhan, s. 1606; Ölmez, s. 73 vd.

[286] Çeker, Sigorta, s. 173; Ölmez, s. 75. Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. Y. 11. HD., E. 1988/2312, K. 1988/5164, T. 22.09.1988; Y. 11. HD., E. 2000/2980, K. 2000/4071, T. 11.05.2000.

[287] Kender, Hususi Sigorta, s. 384.

[288] Kender, Hususi Sigorta, s. 383; Omağ, Halefiyet, s. 138; Bozer, Rücu, s. 478, 479.

[289] TTK'nın 1435. maddesi şu şekildedir:
"Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır."

[290] TTK'nın 1439. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı 1440ıncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez.
(2) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin

cayma ya da prim farkı isteme hakkı vardır[291]. Ancak bu çözüm önerisi sözleşmenin kurulması aşamasında sigortalının beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi durumuna ilişkin ve bu durumla sınırlıdır. Dolayısıyla sigortalının riziko gerçekleştikten sonra ve fakat sigortacının sigorta tazminatını ödemesinden önce kanuni halefiyeti ihlal edecek hareketlerde bulunması ihtimaline ilişkin bir çözüm getirmemektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere TTK'nın 1448. maddesinde sigortalıya zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanı sıra, sigortacının kanuni halefiyetinin doğmasından bağımsız olarak, sigortalının bu yükümlülüğüne aykırı davranması sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, sigortalının kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla sigortacının sigortalıya halef olmasından önceki bir aşamada kendisine geçecek haklar sigortalı tarafından korunmamış ise sigortacı bu hükme dayalı olarak tazminattan indirim yapabilecektir. Ancak rücu haklarının sigortalı tarafından korunmamış olduğu sigorta tazminatı ödendikten sonraki bir tarihte ortaya çıkarsa, sigorta tazminatından indirim yapılması mümkün olmayacaktır. Bu durumda sigortacı ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak tazminatı geri alabilecektir[292]. Buna ek olarak, sigortalının sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü sigorta ilişkisinin kurulmasından sonraki döneme ilişkindir[293] ve de riziko gerçekleştiğinde ya da gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda gündeme gelmektedir[294]. Dolayısıyla sigorta sözleşmesi kurulmadan önce ya da riziko meydana gelmeden önce sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkını ihlal etmiş olması durumunda sigortacı bu hükme de dayanamayacaktır.

---

kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder."

[291] Bununla birlikte, TTK'nın 1440. maddesi uyarınca sigortacının sözleşmeden caydığını 15 gün içerisinde sigorta ettirene bildirmesi gerekmektedir.

[292] Ünan, Cilt I, s. 519.

[293] Ünan, Cilt I, s. 514, 515.

[294] Ünan, Cilt II, s. 255, 256.

Yabancı hukuk kaynaklarına baktığımız zaman ise sigortalının halefiyeti ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğünün daha geniş kapsamlı olarak düzenlendiğini görüyoruz. Alm.SSK. madde 86 hükmü uyarınca sigortalının zarar sorumlusundan tazminat talep hakkını gerekli süre ve şekil kurallarını da gözeterek koruma yükümlülüğü mevcuttur[295]. ASSHİ'de ise sigortalının üçüncü kişiye karşı mevcut olan herhangi bir hakkından sigortacının halefiyetini zedeleyecek biçimde vazgeçmiş olduğu ölçüde söz konusu zarar için tazminat alma hakkından yoksun kalacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin amacı, sigorta sözleşmesi uyarınca menfaati teminat altına alının sigortalının, sigortacının halefiyetine halel getirecek davranışlarının önlenmesidir[296]. Görüldüğü üzere yabancı hukuk düzenlemelerinde sigortalının sigortacının halefiyetini koruma yükümlülüğü halefiyetin doğmasından sonraki aşama ile sınırlı değildir[297].

Türk doktrininde çözüm olarak sigorta sözleşmesinin kurulması ile rizikonun meydana gelmesi arasındaki zaman diliminde sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkını ihlal edecek şekilde davranması durumunda sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi süresi içindeki beyan yükümlülüğüne ilişkin TTK madde 1444 ve 1445 hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmektedir[298]. Bu hükümlere göre sigortacının rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrenmesi durumunda sözleşmeyi feshetme veya prim farkı isteme hakları vardır. Diğer taraftan sigortalının riziko meydana geldikten sonra zarar sorumlusuna karşı dava hakkını ihlal edecek şekilde davranması durumunda ise sigortalının zararı

[295] Alman hukukunda sigortalının bu yükümlülüğünü ihlal etmesinin hukuki sonuçları için bkz. aş. 3.1.2.
[296] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 263.
[297] İngiliz hukukunda da sigortalının halefiyet hakkını ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğünün sigortacı tarafından sigorta poliçesi uyarınca ödeme yapılmadan önceki aşamada da mevcut olduğu kabul edilmektedir. Sigortacı tarafından ödeme yapılmadan önce sigortalının halefiyet hakkını ihlal etmesi durumunda sigortacının bu ihlal nedeniyle doğan zararı tutarında sigorta tazminatından indirim yapması mümkündür; bkz. Lowry/Rawlings/Merkin, s. 358.
[298] Ünan, Cilt II, s. 256.

önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğüne ilişkin TTK madde 1448 hükmünün uygulanabileceği söylenmektedir[299].

Her ihtimalde, TTK'nın 1472. maddesinin ikinci fıkrasında sigortacıya geçen hakların ihlal edilmesinden söz ediliyor ise de söz konusu hükmün kanun koyucunun gerçek amacı doğrultusunda yorumlanması gerektiği söylenmektedir. Zira kanun koyucunun sadece sigorta tazminatı ödemesinden sonraki ihlallere ilişkin bir yaptırım düzenleme amacında olmadığı, aynı nitelikte bir işlemin sigorta tazminatı ödenmeden önce yapılması durumunda da sigortalının sigortacıya karşı sorumlu olması gerektiği belirtilmiştir[300]. Ancak sigorta sözleşmesi kurulmadan önce sigortalının bu yönde bir yükümlülüğünden söz edilemeyeceğinden sigortalının bu aşamada sigortacının rücu hakkını ihlal edecek şekilde davranması durumunda TTK'nın 1435. maddesinde düzenlenen beyan yükümlülüğüne aykırılık hükümlerinin uygulanması gerekir[301].

Sigortalının sigorta tazminatı ödendikten sonra zarar sorumlusunu ibra etmiş olması ya da zamanaşımı süresi içerisinde zarar sorumlusuna karşı talep yöneltmemesi veya zarar sorumlusuna karşı yöneltilecek talebe ilişkin belgeleri sigortacıya vermemesi durumunda madde 1472/2 uyarınca sigortacıya karşı sorumlu olacağı konusunda bir tartışma yoktur. Bununla birlikte gerek yabancı hukuk düzenlemeleri gerekse sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenme amacı doğrultusunda, TTK'nın madde 1472/2 hükmünün sigortalının sigorta tazminatı ödenmeden önce zarar sorumlusuna karşı rücu hakkını ihlal etmiş olması durumunda da uygulanması gerektiği yönündeki görüşe katılıyoruz. Örneğin; sigortalının riziko meydana gelmeden önce muhtemel zarar sorumlusu ile yapmış olduğu bir sorumsuzluk anlaşması ile sigortacının rücu hakkını ihlal etmesi durumunda ya da sigortalının ilgili kanun düzenlemeleri uyarınca öngörülen süreler içerisinde gerekli ihbarı yapmaması (örneğin; deniz taşımalarında zıya veya hasarın TTK madde 1185 hükmü doğrultusunda üç gün içerisinde ihbar

[299] Ünan, Cilt II, s. 256.
[300] Omağ, Halefiyet, s. 141, 142; Atabek, s. 251; Ulaş, s. 239; Ölmez, s. 43 vd.
[301] Ulaş, s. 239; Ölmez, s. 46, 61; Omağ, Halefiyet, s. 137, 138.

edilmemesi veya ticari satış ve mal değişiminde ayıbın satıcıya TTK'nın 23. maddesinde belirtilen süreler içerisinde bildirilmemiş olması) durumunda da TTK madde 1472 hükmü uyarınca sigortalının sigortacıya karşı sorumlu olması hükmün amacına uygun düşecektir.

Nitekim Yargıtay 11. HD. tarafından verilen bir kararda[302] da sigorta ettirenin sigortacının halefiyetini ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğünün sigorta sözleşmesinin kurulduğu andan itibaren mevcut olduğu ifade edilmiştir. Yargıtay, sigortalının gerek rizikonun gerçekleşmesinden önce gerekse daha sonra zarar sorumlusu ile yaptığı anlaşma ile sigortacının halefiyetini ihlal etmesi durumunda sigortacısına karşı sorumlu olacağını ve sigortacının yaptığı ödemeyi iade etmekle yükümlü olduğunu belirtmiştir.

Her hâlükârda, sigorta sözleşmesinin taraflarının sözleşmede sigortalının sigortacının zarar sorumlusu üçüncü kişilere karşı talep hakkını engelleyecek, zedeleyecek davranışlardan kaçınmasını öngören bir yükümlülük düzenlemeleri mümkündür. Taraflar arasında bu yönde bir anlaşma olması durumunda sigortalının bu yükümlülüğünü ihlal etmesi sözleşmeye aykırılık teşkil edecektir. Buna dayalı olarak TBK'nın ilgili hükümleri uyarınca sigortalı sigortacının uğramış olduğu zararı tazmin etmekle yükümlü olacaktır[303].

2.4 KANUNİ HALEFİYET ŞARTLARININ OLUŞMADIĞI DURUMDA SİGORTACININ ALACAĞIN DEVRİ YOLUYLA ZARAR SORUMLUSUNA RÜCU EDİP EDEMEYECEĞİ MESELESİ

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, sigortacının kanuni halefiyeti kanuni bir temlik niteliğinde olduğundan alacağın devrine ilişkin TBK'da yer alan düzenlemeler niteliğine aykırı düşmediği ölçüde sigortacının kanuni halefiyeti bakımından da uygulanabilmektedir[304]. Bunun yanı sıra, sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin şartların mevcut olmadığı bir durumda, sigortacının TBK'da düzenlenen alacağın

[302] Y. 11. HD., E. 2008/12848, K. 2010/7989, T. 08.07.2010.
[303] Çeker, Sigorta, s. 173.
[304] Bkz. yuk. 1.1.1.2.

devri hükümlerine dayalı olarak sigortalının zarar sorumlusuna karşı alacak hakkını devralması mümkündür. Nitekim uygulamada da sigorta şirketleri, kanuni halefiyet şartlarının oluşmaması ihtimaline karşı, ödeme yaptıktan sonra sigortalıya "Temlikname" adı altında bir belge imzalatmak suretiyle sigortalının zarar sorumlusuna karşı alacak hakkını devralmaktadırlar[305].

Sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının olmaması durumunda sigortacının sigortalıya ait alacak hakkını devralmasının bir anlamı olmayacaktır. Buna karşın, geçerli bir sigorta sözleşmesine dayanmaksızın ya da sigorta teminatı kapsamında olmayan bir rizikoya ilişkin olarak sigortalıya ödeme yapılmış olması durumunda sigortacının sigortalıya ait alacak hakkını devralarak zarar sorumlusuna rücu etmesi mümkündür. Aynı şekilde, geçerli bir sigorta sözleşmesi olmakla birlikte mevcut sigorta tazminatında yanılgıya düşerek bir "hatır ödemesi" yapması durumunda da sigortalının emredici hükümlere, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olmaması koşuluyla TBK madde 183 vd. hükümleri uyarınca alacak ve dava hakkını sigortacıya devredebileceği kabul edilmektedir[306]. Bu şekilde sigortacı kanuni halefiyetinden bağımsız olarak, alacağın devri hükümleri uyarınca ödemiş olduğu tazminat tutarını zarar sorumlusundan, onun sorumlu olduğu tutar oranında, talep edebilecektir.

Nitekim Yargıtay tarafından verilen kararlarda da halefiyet şartlarının oluşmadığı bir durumda sigortacının sigortalısının alacağını TBK hükümleri uyarınca devralabileceği kabul edilmektedir. Sigorta teminat tutarının üzerinde yapılan bir sigorta ödemesine ilişkin olarak Yargıtay 11. HD. 2004 tarihli bir kararında[307], sigorta teminatını aşan kısım bakımından sigortacının sigortalısının alacağını

[305] Doktrinde, sigorta şirketlerinin yaptığı ödeme tutarınca sigortalının talep haklarının TTK hükümleri uyarınca sigorta şirketine devredildiğine ilişkin ibranamelerin TBK madde 183 vd. hükümlerinde düzenlenen alacağın devrine ilişkin koşulları sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Şöyle ki; alacağın devri bir tasarruf işlemi olduğundan tarafların bu yönde iradeleri olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sigorta şirketinin imzalattığı belgelerde alacağın devrinin sebebi olarak TTK hükmüne atıf yapılması durumunda tarafların TBK hükümleri uyarınca alacağın devredilmesi yönünde bir iradeleri olduğundan söz edilemeyeceği ileri sürülmektedir. (Bkz. Şeker-Öğüz, s. 1648, 1649.)

[306] Ulaş, s. 230; Ünan, Cilt II, s. 245; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 413; Atabek, s. 244; Omağ, Halefiyet, s.73; Kender, Hususi Sigorta, s. 374; Aral-Eldeleklioğlu, s. 998; Çeker, Sigorta, s. 170.

[307] Y. 11. HD., E. 2004/728, K. 2004/2210, T. 08.03.2004.

devralıp almadığının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Sigortacının alacağı devralmış olduğu bir durumda davanın kanuni halefiyet ile ilgili sınırlamalara bağlı kalınmaksızın ele alınması gerekeceği yönünde hüküm kurmuştur.

Yargıtay 11. HD. 2011 tarihli bir kararında[308] da benzer yönde bir görüş benimsemiştir. Konu uyuşmazlıkta, Yerel Mahkeme sigortacı tarafından yapılan ödemenin sigorta teminatının kapsamı dışında olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay, sigortalının alacağını E-BK madde 162 vd. hükümleri uyarınca sigortacısına temlik ettiği gerekçesiyle sigortacının kanuni halefiyetten bağımsız olarak alacağın temliki hükümlerine göre talep hakkı bulunduğunu belirterek Yerel Mahkeme tarafından verilen kararın bozulmasına karar vermiştir.

Yargıtay konu ile ilgili bir diğer kararında[309] hatır ödemesi yapan sigortacının alacağın temliki hükümlerine dayalı olarak rücu davası açabileceğini teyit etmiştir. Söz konusu davada, Yerel Mahkeme davacı sigortacının poliçe hükümlerine ters düşecek nitelikte bir hatır ödemesi yapmış olması nedeniyle kanuni halefiyete dayalı olarak rücu davası açamayacağını belirtmiştir. Ancak E-BK madde 162 vd. hükümleri uyarınca sigortacı sigortalının alacağını temlik aldığından Yerel Mahkeme davanın kabulü yönünde karar vermiştir. Yerel Mahkeme'nin söz konusu kararı, kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle Yargıtay tarafından onanmıştır.

Yargıtay yakın tarihli kararlarında da aynı görüşü benimsemektedir. 2018 tarihli bir kararında[310], sigortacının açmış olduğu rücu davasına ilişkin olarak halefiyetin koşullarının mevcut olmadığı gerekçesiyle Yerel Mahkeme tarafından davanın reddedildiği bir uyuşmazlık incelenmiştir. Yargıtay, "İbraname, Mutabakatname

[308] Y. 11. HD., E. 2009/8767, K. 2011/1699, T. 15.02.2011. Benzer yönde kararlar için bkz. Y. 11. HD., E. 2005/12216, K. 2006/12909, T. 07.12.2006; Y. 11. HD., E. 2009/7001, K. 2011/6264, T. 24.05.2011; Y. 11. HD., E. 2010/6514, K. 2011/16961, T. 14.12.2011.
[309] Y. 11. HD., E. 2013/18455, K. 2014/7299, T. 14.04.2014. Benzer yönde kararlar için bkz. Y. 11. HD., E. 2004/9489, K. 2005/6188, T. 14.06.2005; Y. 11. HD., E. 2004/14337, K. 2005/11914, T. 05.12.2005; Y. 11. HD., E. 2006/265, K. 2007/3448, T. 26.02.2007.
[310] Y. 11. HD., E. 2017/2006, K. 2018/7657, T. 05.12.2018. Benzer yönde bir başka karar için bkz. Y. 11. HD., E. 2009/10375, K. 2011/2757, T. 15.03.2011.

ve Tazminat Makbuzu" başlıklı belgede, sigortacının sigortalısından zararla ilgili olarak üçüncü kişilere karşı talep ve dava haklarını temlik aldığı gerekçesiyle Yerel Mahkeme tarafından verilen kararın bozulmasına karar vermiştir. Söz konusu kararda ayrıca ilgili belgede sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin E-TTK'nın 1301. maddesine atıf yapılmış olmasının borçlar hukuku uyarınca alacağın temliki işleminin geçerliliğini etkilemeyeceği de belirtilmiştir.

Yargıtay içtihatlarında da istikrarlı bir şekilde kabul edildiği üzere, sigortacının kanuni halefiyetinin oluşmadığı bir durumda, sigortalısının alacak hakkını devralmak suretiyle zarar sorumlusuna talep yöneltmesi mümkündür. Buna istinaden sigorta şirketinin kanuni halefiyete dayalı olarak açmış olduğu rücu davasında ıslah yoluyla talebinin dayanağını alacağın devri olarak değiştirmesi de olanak dâhilindedir[311]. Bu noktada sigortacı tarafından kanuni halefiyete dayalı olarak açılan davada ıslah yolu kullanmamış ise Mahkemenin alacağın devri hükümlerine göre karar verip veremeyeceği tartışmasına da değinmek gerekir. Doktrinde usul ekonomisi ilkesi gereği sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak açtığı davada halefiyet koşullarının gerçekleşmediğinin anlaşılması durumunda, Mahkemenin davanın reddi yönünde karar vermeden önce, sigortacıya alacağın kendisine devredilmesi imkânı vermesi gerektiği önerilmiştir[312]. Buna karşı görüş olarak ise sigortacı tarafından kanuni halefiyete dayalı olarak açılan davada talep dayanağı ıslah edilmediği sürece, yargılamanın sonraki bir aşamasında sigortacının alacağı devralmış olmasına istinaden hüküm verilemeyeceği; zira bunun ancak yeni bir dava konusu olabileceği belirtilmektedir[313].

Bu hususta sigortacının kanuni halefiyet yoluyla değil de alacağın devri yoluyla sigortalısına ait talep hakkını devralmasının başka işle iştigal yasağı kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusu gündeme gelebilir. 5684 sayılı

[311] Şeker-Öğüz, s. 1650.
[312] Ölmez, s. 16.
[313] Şeker-Öğüz, s. 1652, 1653.

Sigortacılık Kanunu'nun[314] ("SK") 3. maddesinin ilk fıkrasında sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemeyeceği düzenlenmiştir. Ancak söz konusu kanun hükmünde yer verilen "sigortacılık işlemleri" ve "sigortacılık işlemleri ile doğrudan bağlantılı işler" ibarelerinin kapsamı muğlak bırakıldığından öncelikle hükmün düzenlenme amacının incelenmesi gerekir. SK madde 3 hükmünün gerekçesi[315] incelendiğinde, sigorta şirketlerinin faaliyet alanlarının sınırlanmasının amacının aksi bir uygulamada doğması muhtemel riskler sonucunda sigortalıların mağdur olmalarının önlenmesi olduğu ifade edilmiştir. Doktrinde de sigorta şirketlerinin mali gücünün sigortalıların alacaklarını karşılamaya yeterli olması gerektiği belirtilerek sigorta şirketinin mali olanaklarının başka işlerde kullanılmasının bu anlamda tehlike doğurabileceği söylenmektedir[316]. Dolayısıyla sigortacılık faaliyetlerinin sınırlandırılmasındaki temel amacın sigortalılarının hak ve menfaatlerinin korunması olduğu anlaşılmaktadır[317].

Sigortacının alacağın devri yoluyla sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkını devralmasının iştigal yasağına dâhil olmayan işler kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu tartışmaya açıktır. Bu noktada sigortacılık işlemleri ile bununla doğrudan bağlantılı işleri tanımlamak gerekir. Sigortacılık işlemlerini sigorta sözleşmeleri kurmak suretiyle sigortalıya ait risklerin üstlenilmesi ve üstlenilecek ya da üstlenilen risklerin yönetimi adına yapılması gereken tüm işlemler olarak tanımlamak mümkündür[318]. Sigortacılık işlemleri ile doğrudan bağlantılı işler ise sigortacılık işlemlerinin uzantısı ya da tamamlayıcısı niteliğinde olan ve bunların amacına uygun bir şekilde

[314] 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 14 Haziran 2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 14 Haziran 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.
[315] Bkz. TBMM Dönem: 22, Yasama Yılı: 5, SS. 1364.
[316] Kender, Hususi Sigorta, s. 40.
[317] Emine Yazıcıoğlu, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı) ("İştigal Yasağı"), Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, Cilt: 2, s. 1829.
[318] Yazıcıoğlu, İştigal Yasağı, s. 1840.

gerçekleştirilmesini sağlayan işler olarak nitelendirilebilir[319]. Sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu imkânı elde etmesi sigorta faaliyetinin konusu ile bağlantılı gözükmektedir; zira bu şekilde sigortacı üstlenmiş olduğu risklere ilişkin zarar sorumlusuna rücu ederek sigortacılık faaliyetlerini devam ettirebilmektedir. Bu bağlamda sigortacının alacağın devri yoluyla sigortalıya ait talep hakkını devralarak zarar sorumlusuna karşı rücu talebi yöneltmesinin iştigal yasağının düzenlenme amacına (yani sigortalıların mağdur olmalarının önlenmesi amacına) aykırı düştüğü de söylenemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SİGORTACININ RÜCU HAKKININ HAKKIN MUHATABI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETE DAYALI OLARAK SİGORTA ETTİRENE RÜCU EDİP EDEMEYECEĞİ SORUNU

Yukarıda da bahsedildiği üzere sigorta sözleşmelerinde sigortalı ve sigorta ettiren her zaman aynı kişi olmayabilir[320]. Zira başkası lehine yapılan sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren sigortacı ile sigorta sözleşmesi kurarak prim ödeme borcu altına giren kişi iken, menfaati sigorta teminatı altına alınan üçüncü kişi ise sigortalıdır. Başkası lehine sigorta sözleşmelerinde sigorta teminatı altına alınan rizikonun sigorta ettirenin kusurlu hareketi sonucunda meydana gelmesi ihtimalinde, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu etme imkânının mevcut olup olmadığı hususu uzun bir süre doktrinde tartışma konusu olmuştur.

E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde bu husus hâlihazırda tartışılmakta iken, TTK ile getirilen yeni düzenleme bu tartışmaları ortadan kaldırmaya yeterli olmamıştır. Bunun en önemli nedeni ilgili kanun hükümlerinde sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkının kişi bakımından kapsamını nitelendirmek için kullanılan terimlerin muğlak olmasıdır. Bu bölümde, E-TTK'da yer verilen

[319] Yazıcıoğlu, İştigal Yasağı, s. 1842.
[320] Bkz. yuk. 1.1.2.3.

düzenleme, konu ile ilgili Yargıtay içtihatları ve yabancı hukuk kaynaklarında konunun nasıl ele alındığı incelenmek suretiyle TTK'nın 1472. maddesinde düzenlenen sigortacının kanuni halefiyetine dayalı rücu hakkını sigorta sözleşmesinin taraflarından biri olan sigorta ettirene karşı kullanılıp kullanılamayacağı tartışılacaktır.

3.1.1 6762 Sayılı TTK'daki Düzenleme

3.1.1.1 Doktrindeki tartışmalar

Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin E-TTK'nın 1301. maddesinin birinci fıkrasında sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı bir dava hakkı var ise bu hakkın tazmin ettiği bedel oranında sigortacıya intikal edeceği düzenlenmiştir[321]. Ancak rizikonun sigorta ettirenin kusurlu hareketi sonucunda meydana gelmesi durumunda sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği, madde hükmünden açıkça anlaşılamamaktadır. Zira ilgili kanun maddesinde kanuni halefiyetin kapsamı bakımından sigorta ettirenin "üçüncü kişilere" karşı haklarının sigortacıya intikal edeceğinden söz edilmekle yetinilmiştir. Sigorta ettirenin sigorta ilişkisi bakımından üçüncü kişi sayılıp sayılamayacağı hususu ise tartışmaya açık bırakılmıştır.

E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde doktrinde çoğunluk görüş, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin bizzat tarafı olduğu gerekçesiyle üçüncü kişi sayılamayacağını belirtmiş ve kanun hükmünde yer verilen "üçüncü kişi" ibaresinin sigorta ilişkisine dâhil olmayan kişiler olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur[322]. Bu görüşü destekleyen yazarlar, sigortacı ile üçüncü kişi lehine mal sigortası sözleşmesi akdeden ve bu sözleşme uyarınca prim ödeme borcunu üstlenip yerine getiren sigorta ettirenin, sigorta ilişkisi içerisinde üçüncü kişi olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir.

---

[321] İlgili hüküm üçüncü şahıs lehine sigorta sözleşmesi yapılması ihtimali düşünülmeksizin kaleme alınmıştır. Üçüncü şahıs lehine sigorta sözleşmeleri bakımından E-TTK madde 1301'de yer verilen "sigorta ettiren" ibaresinin, sigortacının sigorta ödemesi yaptığı "sigortalısının" üçüncü kişilere karşı haklarına halef olacağı şeklinde anlaşılması gerekir.

[322] Franko, Sigorta, s. 53; Çeker, Rücu, s. 3715.

Doktrinde çoğunluk görüşün aksine sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu edebileceğini ileri süren yazarlar da olmuştur. Bir görüş, bu sorunun tespitinde sigortalının sigorta ettirene karşı yöneltebileceği bir talep hakkının olup olmadığına bakılması gerektiğini, böyle bir hak mevcut ise bu hakkın halefiyet kuralı gereği sigortacıya geçeceğini ileri sürmüştür[323]. Bir kısım yazarlar ise sigortalı ile sigorta ettirenin farklı kişiler olması hâlinde sigorta ettirenin üçüncü kişi olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve kanundaki ifade tarzının bu anlamda mutlak olduğunu ileri sürmüşlerdir[324]. Bu görüşü destekleyenler, sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkı bakımından kanunda açık bir sınırlamaya yer verilmediği gerekçesiyle, sigortacının sigorta ettirene karşı bu hakkı kullanmasına hukuki bir engel olmadığını ifade etmişlerdir.

Bununla birlikte, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene karşı talep ileri süremediği bir durumda menfaati sigorta teminatı altına alınan sigortalının, hem sigorta sözleşmesine dayalı olarak sigortacısından hem de zarara neden olan sigorta ettirenden tazminat talep etme imkânının doğacağı endişesini gündeme getiren yazarlar olmuştur[325]. Bu noktada belirmekte yarar vardır ki, sigortacının sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği hususu tartışılırken esas itibariyle sigortacının kanuni halefiyetinin hiç doğmadığı iddia edilmemektedir. Burada tartışılan husus, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak belirli kişilere karşı rücu edip edemeyeceğidir. Dolayısıyla şartları oluştuğu durumda sigortacının kanuni halefiyeti her hâlükârda kanun gereği doğar. Sigortacının sigorta ettirene rücu edemeyeceğinin kabul edildiği durumda sigortalının hem sigortacıdan hem de sigorta ettirenden tazminat talep etme imkânı da olmayacaktır. Zira zarar sorumlusundan tazminat talep hakkı hâlihazırda halefiyet yoluyla sigortacıya geçmiş bulunmaktadır.

[323] Bilge, s. 71, 72.
[324] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 409.
[325] Rayegân Kender'in konu ile ilgili görüşleri için bkz. Franko, Sigorta, s. 63.

3.1.1.2 Yargıtay İçtihatları

Görüldüğü üzere E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkını sigorta sözleşmesinin bizzat tarafı olan sigorta ettirene karşı kullanıp kullanamayacağı noktasında doktrinde herhangi bir görüş birliğine varılamamıştır. Bu husus E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde birçok Yargıtay kararına konu olmuş ise de Yargıtay tarafından verilen kararlarda da farklı görüşler benimsenmiş, yeknesak bir uygulama öngörülememiştir. Yargıtay 11. HD.'nin bu bölümde incelenecek yakın tarihli kararlarında genel eğilim sigortacının sigorta ilişkisi içerisindeki sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanılamayacağı yönünde olmuş ise de verilen kararların birçoğunda oybirliği sağlanamamıştır.

Yargıtay 11. HD. eski tarihli bir kararında[326] sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı olup olmadığını sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan menfaat üzerinden değerlendirmiştir. Konu kararda uyuşmazlık, ev eşyası taşıması sırasında taşıyıcının (sigorta ettiren) kusurlu hareketi neticesinde meydana gelen zarar sebebiyle eşya sahibine (sigortalı) sigorta tazminatı ödemesi yapan sigortacının sigorta ettiren taşıyıcıya rücu edip edemeyeceği üzerinde toplanmaktadır. Uyuşmazlık ile ilgili olarak Yargıtay, taraflar arasındaki sigorta poliçesinin mahiyetinin ne olduğunun (bir başka ifadeyle; kimlere sigorta teminatı sağlandığının) tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna ilişkin olarak sigorta tazminatının mal sahibine ödenmiş olması karşısında sigorta sözleşmesinde mallar üzerindeki menfaatin teminat altına alındığının altını çizmiştir. Buna karşın, sigorta priminin taşıyıcı tarafından ödenmiş olmasının sigorta teminatı altına alınan menfaat bakımından bir şey değiştirmediği gerekçesiyle sigortacının, menfaati sigorta teminatı altına alınmamış olan sigorta ettirene karşı rücu etme imkânı olduğu sonucuna varmıştır.

Yargıtay 11. HD.'nin bu kararı doktrinde uzun bir süre eleştirilmiştir. Somut olayda davalı sigorta ettirenin sadece sigorta primini ödemekle kalmadığı, aynı

[326] Y. 11. HD., E. 1987/6915, K. 1987/775, T. 13.02.1987.

zamanda nakliyata konu mal üzerinde sigorta sözleşmesi akdettiği vurgulanmıştır. Buna dayalı olarak, sigorta sözleşmesinin bizzat tarafı olan sigorta ettirene karşı sigortacının rücu imkânı olmaması gerektiği savunulmuştur[327].

Bu karardan seneler sonra Yargıtay 11. HD. içtihat değişikliğine giderek tamamen aksi yönde bir karar vermiştir. Sigortacı tarafından, başkası lehine tekne sigortası sözleşmesi yapan sigorta ettirene karşı rücu istemiyle açılan bir tazminat davasında, Yargıtay 11. HD. sigorta ettirenin bu sigorta ilişkisinde üçüncü kişi sayılıp sayılmayacağını incelemiştir. Yargıtay bu kez bizzat sigorta sözleşmesini yapan ve prim ödeme borcunu üstlenerek yerine getiren sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılamayacağı kanaatine varmıştır[328]. Söz konusu kararda E-TTK'nın 1301. maddesinde bahsi geçen üçüncü kişinin sigortalı ve sigorta ettiren dışındaki tüm kişileri kapsadığı ifade edilmiştir. Bu gerekçeye dayalı olarak Yargıtay, sigortacının sigorta ilişkisi içinde üçüncü kişi sayılmayan sigorta ettirene karşı rücu edemeyeceğini karara bağlamıştır.

Ancak ilgili kararın karşı oy yazısında salt sigorta ilişkisi içerisinde olduğu gerekçesiyle sigortacının sigorta ettirene karşı kanuni halefiyetini ileri süremeyeceği görüşünün yerinde olmadığı savunulmuştur. Sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılıp sayılamayacağı tespit edilirken, sigorta sözleşmesinde kimin menfaatinin sigorta teminatı altına alındığı incelenerek sigorta sözleşmesini akdetmiş olsa dahi kendi menfaatini sigorta teminatı altına almayan sigorta ettirenin sigorta ilişkisi bakımından üçüncü kişi sayılması gerektiği ifade edilmiştir. Böyle bir durumda sigortacının sigorta ettirene karşı rücu talebi yöneltmesine herhangi bir hukuki engel olmadığı vurgulanmıştır. Bu itibarla karşı oy yazısında, Yargıtay 11. HD.'nin önceki kararında benimsenen, sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı olup olmadığı tespit edilirken sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan menfaat üzerinden değerlendirme yapılması gerektiği yönündeki görüşün desteklendiği söylenebilir.

[327] Yargıtay'ın bu kararına ilişkin doktrindeki tartışmalar için bkz. Franko, Sigorta, s. 51 vd.
[328] Y. 11. HD., E. 2010/681, K. 2010/4021, T. 09.04.2010.

Yargıtay 11. HD. bir başka kararında[329], sigorta poliçesinde sigortalı veya sigorta ettiren olarak yer alan kişilerin üçüncü kişi sayılamayacağı ve sigortacının ancak bu kişiler dışındaki kişilere rücu edebileceği yönündeki görüşünü yinelemiştir. Söz konusu uyuşmazlık fabrika binasının kiracısı tarafından binanın maliki lehine kurulan yangın sigortası sözleşmesine ilişkindir. Fabrika binasında davalı kiracının kusurlu hareketi nedeniyle yangın çıkması sonucunda sigortalı bina malikine ödeme yapan sigortacı, sigorta sözleşmesini kuran kiracıya karşı rücu davası açmıştır. Ancak davalı kiracının aynı zamanda sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu gerekçesiyle Yerel Mahkeme tarafından sigortacının açmış olduğu rücu davasının reddine karar verilmiştir. Yargıtay, Yerel Mahkeme'nin bu kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığını belirtmiştir. Ancak Yargıtay, sigortalının üçüncü kişilere karşı tüm alacak ve dava haklarının kendisine ödenmiş olan sigorta tazminatı tutarındaki kısmını E-BK madde 162 vd. hükümleri uyarınca, yani sigorta ilişkisi dışında, alacağın temliki hükümlerine göre sigortacıya devrettiği gerekçesiyle Yerel Mahkeme kararını bozmuştur. Dolayısıyla Yerel Mahkeme kararının bozulma gerekçesi sigortacının kanuni halefiyetine değil, borçlar hukukundaki alacağın temliki hükümlerine dayandırılmıştır.

Buna karşın Yargıtay tarafından verilen bozma kararının karşı oy yazısında, E-TTK madde 1301 hükmünün sigorta sözleşmesinden zarar veren kişinin yararlanamayacağı esası üzerine kaleme alındığı gerekçesiyle çoğunluk görüşe katılmayanlar olmuştur. Karşı oy yazısında, sigortacının sigortalının sigorta ettirene karşı tazminat alacağına halef olamayacağı durumda, sigortalının meydana gelen zarar dolayısıyla çifte tazminat alma ihtimali doğacağı, bu durumun ise halefiyete ilişkin düzenlemenin amacına aykırı olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, E-TTK'nın madde 1301 hükmünde "sigorta ettiren" ifadesinin kullanılmış olmasının, kanun koyucunun sigorta ettirenin kendi menfaatleri için sigorta sözleşmesi kurduğunu kural kabul etmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Denizcilik rizikolarına karşı sigortalara ilişkin E-

[329] Y. 11. HD., E. 2009/3060, K. 2011/4079, T. 08.04.2011.

TTK'nın 1361. maddesinde açıkça "sigortalı" kavramına yer verildiği ve buna dayalı olarak kanuni halefiyetin sigorta sözleşmesinde menfaati teminat altına alınmayan (yani sigortalı dışındaki) kişilere karşı ileri sürülebileceği savunulmuştur. Bu gerekçe ile bir önceki Yargıtay kararının karşı oy yazısında olduğu gibi, E-TTK'nın madde 1301 hükmünde yer alan "üçüncü kişi" ibaresinin menfaati sigorta teminatına dâhil edilmeyen kişi olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür.

Yerel Mahkeme'nin Yargıtay tarafından verilen bozma kararına karşı direnmesi üzerine söz konusu uyuşmazlık Hukuk Genel Kurulu'na taşınmıştır. Dosyayı inceleyen Hukuk Genel Kurulu, Yargıtay 11. HD. tarafından verilen bozma kararına uyulması gerektiğine karar vermiştir[330]. Dolayısıyla sigorta ettirenin menfaatinin sigorta edilip edilmediğine bakılmaksızın sigorta ettirenin sigorta ilişkisi bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı yönündeki çoğunluk görüşü, Hukuk Genel Kurulu tarafından da benimsenmiştir.

Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen karar sonrasında konu ile ilgili Yargıtay 11. HD. bir başka kararında bu kez E-TTK'nın 1301. maddesinde açıkça sigorta bedelini ödeyen sigortacının "sigorta ettiren" kimse yerine geçeceğinin belirtilmiş olduğu gerekçesiyle sigorta ettirenin sigortacının rücu hakkı bakımından üçüncü kişi sayılma olanağı olmadığı yönünde karar vermiştir[331]. Yargıtay'ın bu yöndeki kararı, sigortacının menfaati sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınmamış olan sigorta ettirene rücu edemeyeceği yönündeki bir kabulün âdeta sigorta ettirenin kendi sorumluluğunun sigorta teminatı altına alınmış olduğu yönünde bir sonuca yol açtığı gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiştir[332].

Yargıtay tarafından benzer yönde verilen bir diğer kararda ise[333] deniz rizikolarına karşı sigortalara ilişkin E-TTK madde 1445 vd. hükümlerine dayalı olarak başkası lehine yapılan sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşmeye yabancı bir taraf

[330] YHGK E. 2012/11-490, K. 2012/764, T. 07.11.2012.
[331] Y. 11. HD., E. 2014/1878, K. 2014/12678, T. 02.07.2014.
[332] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 489; Ünan, Cilt II, s. 241, 242.
[333] Y. 11. HD., E. 2014/183 K. 2014/10951, T. 09.06.2014.

olmadığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda sigorta ilişkisinde sigorta ettirenin üçüncü kişi olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır. İlgili kararda E-TTK'nın 1445. maddesi uyarınca sigorta poliçesinin verilmesini ancak sigorta ettiren tarafından talep edilebileceği ve 1446. madde uyarınca sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden sigortalı lehine doğan haklar üzerinde kendi namına tasarruf edebileceğinden yola çıkılarak, sigorta ettirenin sigortacının halefiyeti bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı sonucuna varılmıştır. Ancak söz konusu kararın karşı oy yazısında da önceki kararlarda verilen karşı oylara benzer gerekçeler ile E-TTK madde 1301 hükmünde yer verilen üçüncü kişi kavramının sigorta sözleşmesini akdetme eyleminden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna dayalı olarak sigorta sözleşmesini kendisi akdetmiş olsa dahi kendi menfaatini sigortalatmamış olan sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılması gerektiği belirtilerek, bu durumda sigortacının sigorta ettirene karşı kanuni halefiyete dayalı talepte bulunabileceği ileri sürülmüştür.

Görüldüğü üzere konu ile ilgili olarak E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay tarafından verilen kararlarda herhangi bir görüş birliğine varılamamıştır. Bununla birlikte, E-TTK madde 1301 hükmünde düzenlenen kanuni halefiyet bakımından Yargıtay'ın genel yaklaşımı, sigorta ettirenin menfaatinin teminat altına alınıp alınmadığına bakılmaksızın sigorta ettirenin üçüncü kişi olarak değerlendirilemeyeceği ve sigortacının ona karşı halefiyete dayalı talep ileri süremeyeceği yönünde olmuştur.

3.1.2 Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki düzenleme

3.1.2.1 Sigortacının Rücu Hakkı Bakımından Üçüncü Şahıs Kavramı

Gerek E-Alm.SSK'nın gerekse Alm.SSK'nın ilgili hükümlerinde sigortacının halefiyete dayalı rücu talebinin muhatabı, E-TTK madde 1301 hükmünde olduğu gibi "üçüncü şahıslar" olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda sigortacının halefiyete dayalı olarak rücu edebileceği "üçüncü şahıslar", kural olarak, sigortalı (Versicherter) ve sigorta ettiren (Versicherungsnehmer) dışındaki tüm kişiler

olarak ifade edilmiştir[334]. Sigorta ettirenin (Versicherungsnehmer) kim olduğu ise Alm.SSK'nın 43. maddesinde[335] açıkça tanımlanmıştır. Bu hükümde sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesini kendi adına ancak başkası hesabına kuran kişi olduğu düzenlenmiştir.

Alman doktrininde kanunda bahsi geçen "üçüncü şahıs" ibaresine kimlerin dâhil olduğunun hükümden açıkça anlaşılamadığı ifade edilmektedir ve her ne kadar sigorta ettiren kural olarak üçüncü kişi sayılmasa da bunun istisnaları olduğu kabul edilmektedir. Zira Alman doktrininde sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılıp sayılmayacağı değerlendirilirken, sigorta sözleşmesi uyarınca sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı altına alınıp alınmadığı ölçüsünün dikkate alınması gerektiği ve sigorta teminatı altına alınan menfaatin sözleşme hükümlerinin yorumu yoluyla tespit edilebileceği söylenmektedir[336]. Bu doğrultuda, sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı kapsamında olduğu bir durumda sigortacının halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene karşı rücu talebinde bulunması mümkün olmayacaktır. Ancak sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı altına alınmadığı bir durumda, sigortacının, zarara neden olan sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmektedir; meğerki sigortacı sigorta sözleşmesi uyarınca sigorta ettirene karşı rücu etmeyeceğine dair bir taahhüt altına girsin[337].

---

[334] Jens Muschner in Wilfried Rüffer/Dirk Halbach/Peter Schimikowski, Versicherungsvertragsesetz Handkommentar, 3. Auflage, Köln, 2015, § 86, Rn. 14; Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 40; Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 22.

[335] Alm.SSK'nın madde 43 hükmünün İngilizce tercümesine şu şekilde yer verilmiştir:
"(1) The policyholder may make the contract of insurance in his own name for the account of another with or without naming the insured third party (insurance for the account of a third party).
(2) If the contract of insurance is made for another, it is assumed in cases of doubt, even if the third party is named, that the policyholder is not acting as his agent but in his own name for the account of a third party.
(3) If the circumstances do not indicate that the contract of insurance is to be concluded for another, it is deemed to have been made for the policyholder's own account.". Bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vvg/englisch_vvg.html#p0324 (e.t.: 12/05/2019)

[336] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 22; Möller/Segger in Langheid/Wandt, § 86, Rn 108.

[337] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 27. Sigorta sözleşmesine konulan bu tip özel kayıtların geçerliliği ile ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. aş. 3.3.1.

Örneğin Alman doktrininde konut kira sözleşmelerinde malikle birlikte kiracının da sigorta konusu mal üzerinde bir menfaati olduğu kabul edilmektedir[338]. Kiracının malik lehine bina veya yangın sigortası sözleşmesi kurması uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu ihtimalde kiracı sigorta ettiren sıfatını haiz iken malik sigortalıdır. Alman hukukunda kiraya veren mal sahibinin uzun süreli kira sözleşmesi içerisinde olduğu kiracısı ile çekişme içerisinde olmamak yönünde bir çıkarı olduğu ve kiracının da sigortanın kendisine yarar sağlamasını beklemekte haklı bir çıkarı olduğu gerekçeleriyle, kira konusu taşınmazın malik lehine sigortalandığı bir durumda sigortacının kiracı lehine rücu hakkından feragat etmiş sayılacağı kabul edilmektedir[339]. Dolayısıyla kiracının kusurlu hareketi sonucunda sigorta teminatı altına alınan bir zararın meydana gelmesi ihtimalinde, sigorta ettiren konumundaki kiracının da menfaatinin sigorta teminatı altına alındığı gerekçesiyle sigorta ettiren kiracı üçüncü kişi olarak kabul edilmemektedir[340]. Buna dayalı olarak sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, kusurlu hareketi nedeniyle rizikonun meydana gelmesine neden olan sigorta ettiren kiracıya karşı rücu etme imkânı bulunmamaktadır[341]. Ancak kiracının

[338] İngiliz hukukunda da kira sözleşmesinin düzenlenme şekline göre kiracının menfaatinin de sigorta teminatı altına alındığı sonucuna varılıyor ise, kiracı sigorta sözleşmesinde sigortalı olarak gösterilmemiş olsa dahi sigortacının kiracıya rücu edemeyeceği kabul edilmektedir; Lowry/Rawlings/Merkin, s. 361.

[339] Yargıtay buna benzer bir olayda sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılamayacağına karar vermiştir; ancak söz konusu kararda Yargıtay'ın gerekçesi farklıdır; bkz. Y. 11. HD., E. 2009/3060, K. 2011/4079, T. 08.04.2011 ve söz konusu kararı aynen benimseyen YHGK E. 2012/11-490, K. 2012/764, T. 07.11.2012 (her iki karar da yuk. 3.1.1.2'de incelenmiştir). Bu bağlamda Yargıtay'ın, sigorta ilişkisi içerisinde olduğu gerekçesiyle sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılamayacağı ve bu doğrultuda sigortacının sigorta ettirene rücu imkânı olmadığı yönündeki yaklaşımıyla, Alman hukukunda sigortacının sigorta ettirene rücu imkânı bakımından sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı altına alınıp alınmadığının değerlendirilmesi gerektiği yönündeki yaklaşım arasında temel bir fark olduğu söylenebilir; bkz. Ünan, Cilt II, s. 242.

[340] Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 45; Muschner in Rüffer/Halbach/Schimikowski, § 86, Rn. 76.

[341] BGH tarafından 2006 yılında verilen kararlarda bina sigortaları bakımından tamamlayıcı yorum getirilmiş ve zararın kiracının hafif kusuru sonucunda meydana gelmesi ihtimalinde, âdeta sigortacı kiracının sorumluluk sigortacısıymışçasına, sigorta sözleşmesinin sigortacının zarar sorumlusu kiracıya karşı rücu hakkından feragat ettiği şeklinde yorumlanması gerektiğine karar verilmiştir. Buna dayalı olarak da sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarardan sorumlu sigorta ettiren kiracıya karşı rücu talebinde bulunmasına izin verilmemektedir. BGH'nin bu yöndeki kararları ile ilgili detaylı açıklama için bkz. Möller/Segger in Langheid/Wandt, § 86, Rn. 207.

kasıtlı olarak ya da ağır ihmali ile zarara neden olması durumunda sigortacının halefiyete dayalı olarak kiracıya rücu edebileceği kabul edilmektedir[342].

Benzer bir örnek araba ve kasko sigortaları bakımından da verilebilir. Araba kiralayan kişinin arabanın maliki lehine kasko sigortası yaptırması ve arabaya zarar gelmesi durumunda sigorta ettiren kiralayanın sigortacının rücu hakkı bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı belirtilmektedir[343]. Burada da yine araba kiralayan sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edildiğinden, sigortacının kiralayana karşı rücu hakkını kullanamayacağı söylenmektedir.

Diğer taraftan, taşıma sigortası sözleşmelerinde (Transportversicherung), taşıyıcının taşınan malların maliki lehine sigorta sözleşmesi kurduğu ihtimalde söz konusu sigorta sözleşmesinde taşıyanın menfaatinin teminat altına alınmadığı kabul edilmektedir[344]. Zira taşıyanın yük zarar sigortası (Güterschadenhaftpflichtversicherung) uyarınca kendi sorumluluğunu sigorta teminatı altına alması gerektiğinden, taşıma sözleşmesi ile taşınan malların maliki lehine kurulan taşıma sigortası sözleşmesinde taşıyanın menfaati sigorta teminatı dâhilinde sayılmamaktadır. Taşıyanın tek bir sigorta sözleşmesi uyarınca hem kendi sorumluluğunu hem de malların maliki lehine mallar üzerindeki menfaati teminat altına alması, mal sigortası sözleşmesi ile aynı zamanda sorumluluk sigortası teminatı sağlanması sonucunu doğuracaktır. Bu sebeple sigorta sözleşmesini kuran taşıyan taşıma sigortası sözleşmesi bakımından üçüncü kişi olarak kabul edilmektedir. Sigortacının, yapmış olduğu sigorta tazminatı ödemesine ilişkin olarak kusurlu taşıyana, taşıyan sigorta ettiren sıfatını haiz dahi olsa, rücu imkânı vardır.

Dolayısıyla Alman doktrininde kimlerin "üçüncü şahıs" olduğu değerlendirilirken, söz konusu kişinin menfaatinin sigorta teminatı altına alınıp alınmadığına

[342] Klimke in Prölls/Martin, § 43, Rn. 25.
[343] Michael Burmann in Knut Höra, Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht, 4. Auflage, 2017, § 10, Rn. 377.
[344] Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 43.

bakılmaktadır. Nitekim örneğin; sigorta ettirenin temsilcisi, menfaati sigorta teminatı kapsamında korunmadığı ölçüde üçüncü kişi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sigorta ettirenin, temsilcisinin davranışlarından hukuken sorumlu olmasının sigortacının halefiyetini etkilemediğini ve sigortacının sigorta ettirenin temsilcisine rücu hakkına herhangi bir engel teşkil etmediğini belirtmekte fayda vardır[345].

Sigorta ettirenin çalışanları ve ifa yardımcıları bakımından ise bu kişilerin menfaatlerinin de sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Zararın bu kişilerin ihmali nedeniyle meydana gelmesi durumunda sigortacının zarar görene tazminat ödeme yükümlülüğü mevcuttur[346]. Ancak sigortalının çalışanları ve ifa yardımcılarının ağır kusur ya da kasıtlı hareketleri ile zarara neden olması durumunda, sigortacının zarara neden olan kişilerin hareketlerinden sorumlu olan sigortalıya rücu edebileceği belirtilmektedir[347].

Diğer taraftan sigorta ettirenin bir tüzel kişi olması ihtimalinde, tüzel kişiliğin bir organı ya da temsilcisinin kusuru nedeniyle sigorta teminatı altına alınan mala zarar gelmesi durumunda, bu kişinin kusuru belirli bir derecenin üzerinde olmadıkça[348] sigortacının bu kişilere rücu talebi yöneltemeyeceği kabul edilmektedir[349]. Burada da yine, sigorta ettiren tüzel kişiliğin organ ve yetkililerinin menfaatlerinin sigorta teminatına dâhil olduğu varsayılmaktadır.

Ancak Alman doktrininde sigortacının sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği tespit edilirken esas alınan bu kıstas, Türk doktrininde farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bir kısım yazarlar doğrudan sigorta ettiren ve sigortalı dışındaki

[345] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 23.
[346] Armbrüster in Langheid/Wandt, § 6, Rn 302.
[347] Christian Armbrüster in Langheid/Wandt, § 6, Rn 302.
[348] Kusurun derecesi bakımından somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Kiracı tarafından malik lehine yapılan sigorta sözleşmelerinde kiracının ağır ihmal ya da kasıtlı hareketiyle zarara neden olması durumunda sigortacının kiracıya rücu edebileceği kabul edilmektedir (bkz. yuk. dn. 342). Benzer şekilde sigorta ettirenin çalışanları ve ifa yardımcılarının kast ve ağır ihmal sonucu zarara neden olmaları ihtimalinde de sigortacı rücu hakkını kullanabilecektir (bkz. bir önceki dn. 347). Buna dayalı olarak tüzel kişilerin bir organı ya da temsilcisinin ağır ihmali ya da kastı sonucunda bir zarar meydana gelmişse sigortacının bu kişilere rücu edebileceği kabul edilmelidir.
[349] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 24.

herkesin "üçüncü kişi" olduğu tanımından yola çıkarak, sigorta ettirenin sigorta ilişkisi içerisinde bulunduğu gerekçesiyle sigortacının sigorta ettirene karşı rücu edemeyeceğini ileri sürmüştür[350]. Buna karşın Alman doktrininde "üçüncü şahıs" terimi ile sigorta sözleşmesinde menfaati sigortalanmamış kişilerin kastedildiği ve üçüncü şahsın tespitinde sigorta sözleşmesi uyarınca kimin menfaatinin sigorta teminatı altına alındığı kıstasının dikkate alındığını belirterek, Türk hukukunda da bu yönde bir değerlendirme yapılması gerektiğini vurgulayan yazarlar olmuştur[351].

Alman doktrininde sigorta ettiren ve sigortalı dışındaki kişilerin üçüncü kişi sayılacağı kuralının genel geçer bir kural olmadığının tekrar altını çizmekte fayda vardır. Zira yukarıda örneklerle açıklandığı üzere, sigorta ettirenin üçüncü kişi sayılıp sayılmadığının tespiti bakımından Alman doktrininde sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan menfaat dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerektiği kabul edilmektedir. Dolayısıyla menfaati (ya da daha açık bir ifadeyle olası sorumluluğu[352]) sigorta teminatı altına alınmamış olması durumunda, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini kurması ve primleri ödemesinden bağımsız olarak üçüncü kişi sayılmaktadır. Bu ihtimalde sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bakımından hukuken herhangi bir engel olmadığı kabul edilmektedir.

3.1.2.2 Sigortacının Sigorta Ettirene ya da Sigortalıya Rücu Edebileceğinin Kabul Edildiği Diğer İstisnai Haller

Sigortacının halefiyete dayalı rücu talebinin muhatabı bakımından yukarıda yer vermiş olduğumuz açıklamalardan bağımsız olarak, Alman doktrininde bazı durumlarda sigortacının sigorta ettiren ya da sigortalıya rücu edebileceği kabul edilmektedir. Öncelikle akla gelen ve belki de uygulamada en sık karşılaşılan durum, sigorta ettirenin prim ödeme borcunu yerine getirmemesi veya sigorta sözleşmesinin kurulma aşamasındaki ya da sonrasındaki sözleşmesel

[350] Bu yöndeki görüş için bkz. Atamer, TTK, s. 72.
[351] Bu yöndeki görüş için bkz. Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 345.
[352] Ünan, Cilt II, s. 379.

yükümlülüklerine aykırı davranması ihtimalidir. Bu durumda sigortacı yine de sigortalısına ödeme yapmakla yükümlüdür. Ancak sigorta ettirenin borcuna ya da yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle uğramış olduğu zarara ilişkin olarak sigortacının sigorta ettirene rücu imkânının mevcut olduğu kabul edilmektedir[353]. Bununla birlikte, Alm.SSK'nın 86. maddesinin ikinci fıkrasında da açıkça ifade edildiği üzere sigortalının üçüncü kişilere karşı mevcut tazminat talep hakkını koruma yükümlülüğü vardır. Buna dayalı olarak sigorta ettirenin sigorta konusu zarara ilişkin belgeleri zamanında sigortacıya temin etmemesi ya da ihbar yükümlülüğüne aykırı davranması sonucunda sigortacıya intikal eden dava ve talep hakkına halel gelmesi hâlinde, sigortalının ağır ihmali var ise, sigortacı sigortalıya ödeyeceği sigorta tazminatından sigortalının kusurunun ağırlık derecesine göre indirim yapabilecektir[354]. Bu yükümlülüğün sigortalı tarafından kasten ihlal edilmesi hâlinde sigortacının üçüncü kişilerden tazminat alma imkânı ortadan kalkmış ise sigortacı sigortalısına ödeme yapma yükümlülüğünden kurtulabilmektedir.

Sigortacı sigorta tazminatını ödedikten sonra ve fakat henüz zarar sorumlusu üçüncü kişiye karşı rücu talebinde bulunmadan önce zarar sorumlusu üçüncü kişi vefat etmiş olabilir. Bu durumda, az bir ihtimal de olsa, sigortalının vefat eden üçüncü kişinin halefi olması (miras ya da ortak mülkiyet nedeniyle) ihtimali gündeme gelebilmektedir. Böyle bir durumda Alman doktrininde sigortacının halefiyetinin ortadan kalkmadığı ve sigortacının sigortalıya rücu edebileceği kabul edilmektedir[355]. Zira bu ihtimalde sigortalı, sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınmış olan menfaatinden bağımsız olarak, vefat eden zarar sorumlusunun malvarlığındaki pasifi devralmaktadır[356]. Aksinin kabul edilmesi hâlinde, sigortalı hem sigorta sözleşmesinden kazanç elde edecektir hem de aynı zamanda zarar

[353] Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 44.
[354] Christian Drave, Der Übergang von Ersatzansprüchen: Regresswahrungs - und Mitwirkungsobliegenheiten des Versicherungsnehmers (§ 86 Absatz 2 VVG), 2012., s. 2.
[355] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 28.
[356] Ancak vefat eden zarar sorumlusu üçüncü kişinin, sigortalının ya da sigorta ettirenin aynı evde iktisadi birlik içerisinde yaşadığı kişiler arasında olması ihtimalinde bu durum geçerli değildir, zira bu ihtimalde sigortacının zarar sorumlusuna rücu edemeyeceği kabul edilmektedir. Detaylı açıklama için bkz. aş. 3.2.1.

sorumlusu üçüncü kişinin ölümü nedeniyle kendisine intikal eden malvarlığının pasifinden kurtulmuş olacaktır.

Diğer taraftan, sigortacının henüz sigorta tazminatını ödemediği bir aşamada zarar sorumlusu üçüncü kişinin vefat etmesi nedeniyle sigortalının vefat eden üçüncü kişinin halefi olması durumunda, sigortacının, sigortalıya yapacağı sigorta tazminatı ödemesinden üçüncü kişinin kusuru oranında indirim yapması gerektiği kabul edilmektedir[357]. Burada önemli olan kıstas, sigortalının haksız zenginleşmesinin önüne geçilmesidir.

3.1.3 Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'ndeki Düzenleme

Sigortacının halefiyetine ilişkin ASSHİ'nin madde 10:101 hükmünde E-TTK'da sigortacının rücu hakkının muhatabı bakımından kullanılan "üçüncü kişi" ibaresine yer verilmiştir. Doktrinde "üçüncü kişi" kavramının sigorta ettiren ve sigortalı kişileri kapsamadığı söylenmekle birlikte verilen örneklerde sigorta ettirenin hem kendi menfaatini hem de başkasının menfaatini sigortalatması durumunda sigortacının bu kişilere rücu edemeyeceği belirtilmiştir[358].

Buradan yola çıkarak ASSHİ uygulamasında da sigortacının rücu talebinin muhatabı olan "üçüncü kişi" kavramı incelenirken, zarar sorumlusu kişinin menfaatinin sigorta teminatı altına alınıp alınmadığının incelendiği kanaatindeyiz. Nitekim ilgili düzenlemede sigortacının kimlere karşı rücu hakkını kullanamayacağı açıkça ifade edilmiştir ve sigorta ettiren bu kişiler arasında sayılmamıştır. Doktrinde de sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkını sigortalısına yöneltemeyeceği açık bir şekilde ifade edilmiş ve bunun sebebinin sigorta sözleşmesi uyarınca menfaati teminat altına alınan kişiye karşı sigortacının rücu talebi yöneltmesinin sigorta sözleşmesinin amacına aykırı olacağı vurgulanmıştır[359]. Buna dayalı olarak sigorta ettirenin menfaatinin sigorta

[357] Ambrüster in Prölls/Martin, § 86, Rn. 30.
[358] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 264.
[359] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 265.

sözleşmesi uyarınca teminat altına alınmamış olması durumunda sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmelidir.

3.1.4 6102 sayılı TTK'daki düzenleme

Mal sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin TTK'nın 1472. maddesinde (sorumluluk sigortaları bakımından TTK'nın 1481. maddesi) düzenlendiğini belirtmiştik. Ancak yeni kanun ile getirilen düzenlemeler sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu hakkının muhatabı bakımından yukarıda yer vermiş olduğumuz tartışmaları ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bunun en önemli sebebi ise; gerek E-TTK'nın 1301. maddesinde gerekse mehaz kanun Alm.SSK'nın 86. maddesinde halefiyete dayalı rücu hakkının muhatabı bakımından "üçüncü şahıs" ibaresi kullanılmış olmasına rağmen, TTK'nın 1472. maddesinde daha geniş kapsamlı ve oldukça muğlak bir terim olan "sorumlular" ibaresinin kullanılmış olmasıdır. Bu kadar geniş bir ibarenin kullanılmış olması başkası lehine sigorta sözleşmelerinde sigortacının sigorta ettirene karşı kanuni halefiyete dayalı talep ileri sürüp süremeyeceğine yönelik tartışmaları daha da belirsiz bir noktaya taşımış ve hükmün yorumlanmasını zorlaştırmıştır. Nitekim madde hükmünde geçen "sorumlular" kavramına kimlerin dâhil olduğu ile ilgili doktrinde de fikir ayrılıkları olmuştur.

Bazı yazarlar E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay tarafından sigorta sözleşmesini yapan ve primleri ödeyen sigorta ettirenin sigortacının halefiyeti bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı yönünde içtihat oluşturulduğuna dikkat çekmiştir. Buna dayalı olarak TTK'nın 1472. maddesinde, mehaz kanunda ve E-TTK'da olduğu gibi "üçüncü kişi" ibaresinin tercih edilmemiş olmasını eleştirmişlerdir[360]. Bu eleştirinin gerekçesi olarak ise sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenmesindeki amacın halefiyetin sigorta ilişkisi dışındaki zarar sorumlularına karşı ileri sürülebilmesi olduğu belirtilmiştir. Aksi yönde bir kabulün, hükmün amacına ve sigorta hukukunun temel ilkelerine aykırılık teşkil edeceği ifade edilmiştir.

[360] Kender Hususi Sigorta, s. 372; Ulaş, s. 235, 236.

Aynı yönde bir başka görüş ise kanun maddesinin gerekçesinde sigorta ilişkisi dışında kalan kişilere karşı bir dava hakkından söz edildiğine dikkat çekmiştir. Buna dayalı olarak yasa koyucunun kanuni halefiyetin yalnızca sigorta ilişkisi dışında kalan kişilere karşı kullanılabileceği yönünde açık iradesi olduğu savunulmuştur[361]. Ancak iddia edildiği üzere kanun hükmünün gerekçesinden[362], "sorumlulara karşı dava hakkı" ibaresi ile sigorta ilişkisi dışında kalan kişilere karşı bir dava hakkının kastedildiği yönünde bir anlam çıkarılamamaktadır.

Diğer yandan bazı yazarlar, sigortalının veya sigorta ettirenin ya da onların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kasten zarara neden olması hâlinde sigortacının tazminat borcundan kurtulacağını düzenleyen TTK madde 1429 hükmünden[363] yola çıkarak sigortacının söz konusu hükümde bahsi geçen kişilere karşı rücu hakkını kullanamayacağını ileri sürmektedirler[364]. Ancak bahsi geçen hüküm sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin bir düzenleme değildir. Zira ilgili kanun hükmünde rizikonun gerçekleşmesinde kusur bakımından sigortacının hangi durumlarda tazminat ödeme borcundan kurtulacağı düzenlenmektedir. Sigortacının kanuni halefiyeti ise tazminat ödeme borcu yerine getirildikten sonra gündeme gelen bir konudur. TTK madde 1429 hükmünde bahsi geçen kişilere karşı sigortacının kanuni halefiyete dayalı talep ileri süremeyeceği sonucunun çıkarılması ne madde hükmünün kendisinde ne de gerekçesinde[365] bu yönde bir

---

[361] Atamer, TTK, s. 72; Ulaş, s. 235.

[362] Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 446. Hükmün gerekçesi için ayrıca bkz. yuk. dn. 65.

[363] TTK'nın "Rizikonun gerçekleşmesinde kusur" kenar başlıklı 1429. maddesi şu şekildedir:
"(1) Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.
(2) 1495, 1503 ve 1504 üncü maddenin ikinci fıkrası hükmü saklıdır."

[364] Sopacı-Öztuna, s. 137; Çeker, Sigorta, s. 175; Can, s. 49, 50; Cebe, s. 352.

[365] TTK madde 1429 hükmünün gerekçesi şu şekildedir:
"*Maddede, rizikonun gerçekleşmesine kasıt ve kusurla sebebiyet verilmesi hali, temelde 6762 sayılı Kanunun 1278 inci maddesi korunarak düzenlenmiştir. Maddenin gayesi, sigortadan para almak kastıyla rizikonun gerçekleştirilmesine engel olmaktır. Ancak, mevcut düzenlemede yer alan sigortadan yararlanan ifadesi, sigorta terminolojisine uygun olarak "sigortalı ve lehdar" olarak değiştirilmiş, kasıtla gerçekleşen riziko bakımından ise sigorta ettiren veya sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerindeki kast hali tazminat ödenmesi amacına bağlanmıştır. Zira, özellikle sorumluluk sigortalarında, eylemlerinden sorumlu olunanlar kişisel nedenlerinden*

yorum yapılmasını gerektiren herhangi bir dayanak olmadığından mümkün değildir[366].

E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde gerek doktrinde gerekse Yargıtay kararlarında genel kabul gören görüş, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi uyarınca üçüncü kişi sayılamayacağı ve bu sebeple de sigortacının sigorta ettirene rücu edemeyeceği yönündeydi. TTK madde 1472'nin uygulandığı uyuşmazlıklar bakımından sigortacının sigorta ilişkisi içerisindeki sigorta ettirene karşı rücu imkânı olup olmadığı yönündeki tartışma henüz herhangi bir Yargıtay kararına konu olmamıştır. Bu bağlamda E-TTK döneminde Yargıtay tarafından verilen kararlardan yola çıkarak bir yorum yapılması da mümkün gözükmemektedir. Zira TTK'nın madde 1472 hükmünde E-TTK'daki gibi rücu hakkının muhatabı bakımından "üçüncü kişi" terimine yer verilmemiştir.

TTK madde 1472 hükmünde bahsi geçen "sorumlular" ibaresi tek başına değerlendirildiğinde, E-TTK'da yer alan düzenlemenin aksine, halefiyete dayalı rücu hakkının muhatabı bakımından kanun koyucunun hiçbir sınırlama getirmediği anlaşılmaktadır. Sigorta ettirenin başkası lehine sigorta sözleşmesi kurduğu bir durumda sigorta sözleşmesinin tarafı olduğu ve sigortacı ile doğrudan bir akdi ilişki içerisine girdiği ortadadır. Ancak kanunda açık bir sınırlama getirilmediğinden, sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı bakımından zarardan sorumlu tutulabilecek olan tüm kişilere karşı kanuni halefiyete dayalı talep ileri sürebilmelidir; başkası lehine sigorta sözleşmelerinde zarardan sorumlu olması durumunda sigorta ettirenin de bu kişilere dâhildir[367]. Bu itibarla hükmün düzenlenme şekline dayalı olarak, kanunda aksine bir düzenleme ya da aksi yönde bir yorum yapılmasını gerektirecek herhangi bir dayanak bulunmadığından,

---

dolayı karşı tarafa zarar vermişlerse, bunlardan habersiz sigorta ettireni veya sigortalıyı sigorta korumasından çıkarmak maddenin amacına uygun düşmez." (Bkz. TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, SS. 96, s. 437).

[366] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 348; Karayalçın, İşletme Kazaları, s. 64, 65.

[367] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 488. Sorumluluk sigortaları bakımından aynı yönde açıklamalar için bkz. Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 473.

sigortacının zarardan sorumlu olması durumunda sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanılabileceği kabul edilmektedir[368].

Her hâlükârda sigorta ettirene rücu imkânı değerlendirilirken, Alman hukukunda olduğu gibi sigorta ettirenin menfaatinin sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınıp alınmadığına dikkat edilmesi gerekir. Salt sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren ile sigortacı arasında kurulmuş olmasına dayalı olarak sigorta ettirenin menfaatinin de sigorta teminatı altına alındığı varsayımına gidilmemelidir. Sigortacının rücu hakkının muhatabı olan "sorumlular" tespit edilirken, sigorta konusu menfaat incelenmeli ve menfaati sigorta teminatına alınmayan, sigorta ettiren dâhil, tüm sorumlu kişilere karşı sigortacının rücu imkânı olduğu kabul edilmelidir[369].

Bu doğrultuda sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu etme imkânı, sigorta ettirenin tazminat ödememekteki çıkarının açık veya örtülü biçimde sigorta teminatı altına alındığı bir durumda mümkün gözükmemektedir. Benzer şekilde, aynı sigorta sözleşmesindeki sigortalılardan birinin diğer sigortalının zarara uğramasına neden olması durumunda da sigortacının zarara neden olan sigortalıya rücu imkânı olup olmadığı değerlendirilirken zarara neden olan sigortalının tazminat ödememekteki menfaatinin sigorta teminatı altına alınıp alınmadığının incelenmesi gerekir[370]. Zarara neden olan sigortalının tazminat ödememekteki çıkarının teminat kapsamına dâhil edilmiş olması hâlinde sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak zarara neden olan sigortalıya rücu etmesi mümkün olmayacaktır.

Sorumluluk sigortaları bakımından örnek vermek gerekirse; uygulamada inşaat bütün riskler (all risks) sigortalarında sigorta poliçesine çapraz sorumluluk

[368] Bu görüşü destekleyenler için bkz. Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 348; Kayıhan, s. 1602; Ünan, Cilt II, s. 241, 242; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 211.
[369] Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 488; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 211; Ünan, Cilt II, s. 379.
[370] Ünan, Cilt II, s. 242.

klozu[371] eklendiği görülmektedir. Bunun sebebi inşaat faaliyetinde yer alan tüm kişilerin sözleşme ilişkisiyle birbirlerine bağlı olmaları nedeniyle aralarında çapraz sorumluluk ilişkisi olduğunun kabul ediliyor olmasıdır[372]. Çapraz sorumluluk klozu ile poliçenin "sigortalının adı" bölümünde isimleri yazılı gerçek veya tüzel kişiler birbirlerine karşı üçüncü kişi olarak kabul edilmektedir ve buna dayalı olarak birbirlerine verecekleri zararlar sigorta teminatı altına alınmaktadır[373]. Bir diğer ifadeyle sigorta sözleşmesine çapraz sorumluluk klozu eklenerek, inşaat faaliyetindeki yüklenicilerin ve taşeronların gerek birbirlerine gerekse üçüncü şahıslara verdikleri zararlardan sorumluluğu sigorta teminatı altına alınmaktadır[374]. İnşaat bütün riskler (all risks) sigortalarında çapraz sorumluluk teminatından yararlanacak olan inşaat sözleşmesinin taraflarının hepsi (iş sahibi, yüklenici, taşeron) sigortalı olarak belirtilmektedir. Böylece poliçede sigortalı olarak belirtilen tüm kişilere kendileri adına bağımsız birer sorumluluk sigortası yapılmış gibi teminat sağlanmaktadır[375]. Bu kişilerden birinin kusurlu hareketi sonucunda zarar meydana gelmesi durumunda sigortacı zararı karşılamakla yükümlüdür. Sigortacının sigorta sözleşmesinde sigortalı olarak gösterilen kişilere karşı, bu kişilerin menfaatleri de sigorta teminatı altına alınmış olduğundan, rücu imkânı yoktur. Zira sigortacının çapraz sorumluluk klozu uyarınca bu kişilere karşı rücu hakkından vazgeçmiş olduğu kabul edilmektedir[376].

Sigorta sözleşmesinde eğer ki sigorta ettiren (ya da diğer sigortalı) ile sigortalının menfaatleri ayrı sözleşmelerin konusunu teşkil ediyorsa ve prensipte bu teminatlar için ayrı ayrı sigorta primi alınması gerekiyorsa, bu durumda sigorta ettirenin menfaatinin (ya da diğer sigortalının) sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına

[371] Münih-Re Klozları (Munich-Re Clauses) 002: Çapraz Sorumluluk Teminatı (Cover for cross liability). Çapraz sorumluluk özel şartının Türkçe tercümesi için bkz. Ali Ayli, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, Ankara, 2012, s. 330.
[372] Fevzi Topsoy, İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı, TBBD, 2018, Sayı: 134, s. 530.
[373] Çapraz sorumluluk teminatının dışında kalan haller ile ilgili açıklamalar için bkz. Ayli, s. 182, 183.
[374] Ayli, s. 182.
[375] Topsoy, s. 546.
[376] Ayli, s. 182.

alındığının kabul edilemeyeceği belirtilmektedir[377]. Buna ilişkin bir örnek verilecek olursa; bir depo malikinin kiracı lehine paket poliçe yaptırdığını ve poliçede yangın ve hırsızlık sigortası teminatlarının yer aldığını düşünelim. Deponun yangın çıkması sonucunda zarar görmesi ihtimalinde yangının çıkmasına sigorta ettiren malik kusurlu hareketiyle neden olduysa, depo malikinin de menfaatinin teminat altına alınmış olduğu gerekçesiyle sigortacının sigorta ettirene rücu imkânı olmayacaktır. Ancak sigorta teminatı kapsamında olan bir hırsızlık vakıası gerçekleşir ise sigorta ettiren malikin depoda yer alan mallar üzerinde bir menfaati olmadığından, hırsızlık olayına ilişkin olarak sigorta ettiren malike kusur atfedilmesi ihtimalinde sigortacının sigorta ettirene rücu edebiliyor olması gerekir.

Dolayısıyla burada önemli olan kıstas, sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı kapsamına dâhil edilip edilmediğinin tespitidir. Menfaati teminat dâhilinde değil ise sigorta ettirenin kendisine rücu edilmesi mümkün olan başkaca kişilerden daha avantajlı bir konumda olması için geçerli ve haklı bir sebep bulunmamaktadır[378]. Aksinin kabulü, tek bir prim ödemesiyle birden çok sigorta teminatının sağlandığı anlamına gelecektir ki bu da sigorta uygulamasında kabul edilebilir bir durum değildir.

3.2 SİGORTACININ HALEFİYETE DAYALI RÜCU HAKKINA İLİŞKİN SİGORTALININ YAKINLARI BAKIMINDAN HERHANGİ BİR SINIRLAMA OLUP OLMADIĞI SORUNU

Sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan rizikoya ilişkin olarak, sigortalının eş, anne, baba, çocuk, kardeş gibi aile bağı içinde bulunduğu bir şahsın ya da sigortalının müşterek bütçe ile aynı çatı altında birlikte yaşadığı bir kişinin sorumluluğu söz konusu olabilir. Benzer şekilde, sigortalının kendi rızası ile sigorta teminatı altına alınan malı kullanan bir üçüncü kişinin meydana gelen riziko nedeniyle bir sorumluluğu gündeme gelebilir. Bu gibi durumlarda TTK'nın

[377] Ünan, Cilt II, s. 241, 242.
[378] Ünan, Cilt II, s. 379.

1472. maddesinde bahsi geçen "sorumlulara", bu kişilerin dâhil olup olmadığı; bir diğer ifadeyle sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak bu kişilere karşı rücu imkânı olup olmadığı, kanundan açıkça tespit edilememektedir. Bu bölümde öncelikle yabancı hukuktaki düzenlemelerden kısaca bahsedilecek ve sonrasında bu konu ile ilgili olarak Türk hukukundaki tartışmalara yer verilecektir.

3.2.1 Konu ile İlgili Yabancı Hukukta Yer Alan Düzenlemeler

E-Alm.SSK'nın 67. Maddesinde, kural olarak sigortalı ile aynı çatı altında yaşayan aile üyeleri arasında sıkı bir ekonomik birlikteliğin olduğu ve sigortacının bu kişilere rücu etmesi durumunda zarar gören sigortalının da bu durumun ekonomik sonuçlarına katlanmak zorunda olacağı gerekçesiyle, bu kişilere karşı rücu edilemeyeceği düzenlenmiştir. Kanun koyucu söz konusu düzenlemede sigortalının sigorta sözleşmesi kurmasaydı büyük ihtimalle zarara neden olan bu kişilere karşı herhangi bir talep yöneltmeyeceği varsayımına dayanmıştır[379]. Bu varsayım üzerinden sigortalının talep yöneltmeyeceği kişilere karşı sigortacının da rücu edememesi gerektiği görüşünü benimsemiştir.

Bununla birlikte aynı kanun maddesinde, söz konusu rücu yasağının kötüye kullanılmasının önüne geçmek adına, bahsi geçen kişilerin zarara kasten neden olması hâlinde sigortacının rücu edemeyeceği yönündeki istisnanın geçerli olmayacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla sigorta teminatı altına alınan zararın, sigortalı ile aynı çatı altında yaşayan aile üyelerinin kasıtlı hareketi sonucunda meydana gelmesi durumunda sigortacı bu kişilere rücu edebilecektir.

Alm.SSK'nın 86. maddesinde de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. İlgili hükümde sigortacının belirli kişilere karşı rücu edemeyeceği kurala bağlanmış ve yine bu kişilerin kasıtlı olarak zarara neden olması durumunda rücu yasağının uygulanmayacağı belirtilmiştir. Ancak E-Alm.SSK'dan farklı olarak, sigortalının aile üyesi olmasa dahi onunla aynı evde iktisadi birlik içerisinde yaşayan kişilere

[379] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 403; Atabek, s. 237.

karşı sigortacının rücu edemeyeceği öngörülmüştür[380]. Bu itibarla sigortacının rücu edemeyeceği kişiler bakımından sigortalının bu kişiler ile aile bağı olması gerektiği şartı ortadan kaldırılmıştır ve sigortacının rücu yasağının aynı ev içerisinde ekonomik birlik içinde yaşayan tüm kişiler bakımından mevcut olduğu kurala bağlanmıştır[381]. Dolayısıyla getirilen yeni düzenlemeyle birlikte, örneğin sigortalının evli olmadığı ancak birlikte yaşadığı hayat arkadaşına karşı sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı kabul edilmiştir.

Sigortacının rücu hakkına yönelik getirilen bu sınırlama Alman doktrininde, bu kişilerin menfaatinin de sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alındığı gerekçesine dayandırılmaktadır. Buna dayalı olarak sigortacının kanuni halefiyeti bakımından sigortalıyla birlikte yaşayan kişilerin sigortalı olarak kabul edilmesi gerektiği görüşü benimsenmiş ve bu kişilerin sigortacının rücu hakkı bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı belirtilmiştir[382].

Ancak burada sigortalı ile aynı evde yaşayan kişiler arasındaki iktisadi birliğin uzun süreli olması şartı mevcuttur[383]. Dolayısıyla sigorta ettiren veya sigortalı ile aynı evde yaşayan ve fakat herkesin kendi masraflarını karşıladığı kişiler bakımından sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak bu kişilere rücu etmesinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Benzer şekilde, sigortalının aile üyelerinin sigortalı ile aynı evde ekonomik birlik içinde yaşamıyor olması durumunda sigortacının zarardan sorumlu olmaları ihtimalinde bu kişilere rücu etmesi de mümkündür.

---

[380] Alman doktrininde E-Alm.SSK'da yer alan prensip "aile imtiyazı" (Familienprivileg) olarak isimlendirilmiştir. Alm.SSK ile birlikte aile bağı olması şartı ortadan kaldırılmış ve ekonomik bağ içerisinde aynı evde yaşayan kişilere karşı sigortacının rücu edemeyeceği öngörülmüştür. Bu prensip Alm.SSK ile birlikte "ev birliği imtiyazı" (Haushaltgemeinschaftsprivileg) ya da "ev birliği üyesi" (haushaltsangehörige Person) olarak isimlendirilmiştir; bkz. Sopacı-Öztuna, s. 137, 138.

[381] Bkz. Möller/Segger in Langheid/Wandt, § 86, Rn 175; Bkz. IBA Insurance Committee, Germany, s. 50, p. 5. BGH bir kararında bu hükmün amacının aynı evde ekonomik birlik içerisinde yaşayan insanlar arasında uyuşmazlık yaratmamak olduğunu ifade etmiştir; bkz. BGH VersR 1986, 333, 334.

[382] Hormuth in Beckmann/Matusche-Beckmann, § 22, Rn. 48.

[383] Oliver Brand, Schadensersatzrecht, 2. Auflage, 2015, Rn. 11.

Burada bir hususa daha dikkat çekmek gerekir. Alman mevzuatında bahsi geçen kişiler bakımından sigortalıya ait tazminatı talep hakkının sigortacıya intikal edeceği ve fakat sigortacının bu tazminat talep hakkını bu kişilere karşı kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır[384]. Bir diğer ifadeyle, kanuni halefiyet doğmakta ancak sigortacı halefiyete dayalı rücu hakkını belirli kişilere karşı kullanamamaktadır. Dolayısıyla zarar gören sigortalının tazminat hakkına dayalı olarak söz konusu kişilere karşı talep yöneltme ihtimalinin önüne geçilerek, sigortalının çifte tazminat almak suretiyle zenginleşmesi önlenmiştir[385].

İsviçre hukukunda da benzer bir düzenlemeye yer verilerek sigortacının rücu hakkını belirli kişilere karşı kullanamayacağı kabul edilmiştir. Şöyle ki; zararın sigortalı ile aynı aile birliği içerisinde yaşayan kişilerin[386] veya sigortalının fiillerinden dolayı sorumluluğunun olduğu kişilerin (örneğin çalışanının fiillerinden sorumlu olan işveren) hafif kusurları nedeniyle meydana gelmesi durumunda, sigortacı halefiyete dayalı olarak rücu hakkını bu kişilere karşı kullanamayacaktır[387]. Görüldüğü üzere İsviçre hukukunda sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı kişiler arasına sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişiler de dâhil edilmiştir ve bu itibarla Alman hukukuna kıyasen daha geniş kapsamlı bir sınırlama öngörülmüştür[388]. Bununla birlikte, İsviçre hukukundaki düzenleme kusurun derecesi bakımından da Alman hukukundan ayrılmaktadır. İsviçre hukukunda söz konusu kişilerin gerek ağır kusurlarıyla gerekse kasten zarara neden olmaları durumunda sigortacının rücu talebi yöneltmesine herhangi bir engel bulunmadığı kabul edilmektedir.

Benzer bir sınırlamaya ASSHİ'nin sigortacının halefiyetine ilişkin madde 10:101 hükmünde de yer verilmiştir. İlgili hükümde sigortacının halefiyete dayalı olarak rücu talebi yöneltemeyeceği kişiler belirtilmiştir. Buna göre sigorta ettiren ya da

[384] Alman hukukundaki düzenlemelere dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 350 vd.; Sopacı-Öztuna, s. 137 vd.
[385] Langheid in Langheid/Rixecker/Gal/Grote/Muschner, § 86, Rn 5.
[386] Sigortacının rücu hakkını kullanamıyor olması için sigortalı ile aile bağı olan kişilerin sigortalı ile aynı çatı altında yaşıyor olmaları gerektiği kabul edilmektedir; bkz. Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 405.
[387] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s 405; IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 123, p. 5.
[388] Çeker, Rücu, s. 3709.

sigortalının aynı evde birlikte yaşadığı kişilere, sigorta ettiren ya da sigortalı ile eşit sosyal ilişki içinde olan kişilere[389] ve sigorta ettiren ya da sigortalının çalıştırdığı kişilere karşı sigortacının rücu imkânı olmadığı hükme bağlanmıştır. Ancak ASSHİ'de de kişinin kasıtlı davranışıyla veya pervasızca ve zararın meydana gelebileceğinin bilincinde olarak sebep olduğu durumlar hariç bırakılmıştır. Bunun gerekçesi, bir kişinin kasıtlı davranışıyla veya pervasızca ve zararın meydana gelebileceğinin bilincinde olarak zarara neden olması durumunda bu kişinin sigorta sözleşmesi nezdinde sorumluluktan kurtulması için geçerli bir neden bulunmamasına dayandırılmıştır[390].

Görüldüğü üzere birçok yabancı hukuk düzenlemesinde neticede zarara yine sigortalının katlanacağı kişiler bakımından sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı kabul edilmiştir. Böylece sigortalı, yakını olduğu bir kişinin kusurlu hareketi sonucunda zararın meydana gelmesi durumunda, sigortacının rücu hakkını kullanmaması için sigorta tazminatını almaktan kaçınmayacaktır.

3.2.2 Türk Hukukundaki Uygulama

Yabancı hukuk düzenlemelerinde sigortacının rücu hakkı sigortalının (başkası lehine sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin) yakınları bakımından sınırlandırılmış olmasına rağmen E-TTK'da böyle bir istisnaya açık bir şekilde yer verilmemiştir. Bu yöndeki eksikliğin giderilmesi adına doktrinde sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu talebini sigortalı ile belirli ölçüde yakınlığı bulunan kişilere karşı yöneltemeyeceği yönünde kanunda açık istisnaların düzenlenmesi gerektiği önerilmiş ise de[391] TTK'da da bu yönde bir istisnaya yer verilmemiştir.

Hâlbuki söz konusu kişilerin zarardan sorumlu olması ve zararı tazmin etmesi durumunda bunun ekonomik sonuçlarına kısmen veya tamamen sigortalı (başkası

[389] Sigortalı veya sigorta ettiren ile eşit sosyal ilişki içinde olan kişilere, onlarla aynı çatı altında yaşamayan aile bireyleri, dostları ve komşuları dâhildir. Sigortacının bu kişilere karşı rücu talebi yöneltmesi durumunda bu kişilerin sigortalı veya sigorta ettiren ile ilişkilerinin zarar görebileceği gerekçesiyle bu kişiler de sigortacının rücu hakkının kapsamı dışında bırakılmıştır; bkz. Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 264.
[390] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 264.
[391] Ulaş, s. 235; Ünan, Taslak, s.158; Omağ, Tasarı, s. 33.

lehine sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren) katlanmak zorunda kalabilir. Zira sigortalının yakınlarının zarara neden olması ihtimalinde hayatın olağan akışına göre sigortalının söz konusu kişilere karşı herhangi bir tazminat talebi yöneltmeyeceği varsayılır. Burada esas alınması gereken ölçüt, sigorta sözleşmesi olmasaydı, rizikonun sigortalının bir yakının hareketi sonucunda meydana gelmesi durumunda sigortalının bu kişilere karşı talep yöneltip yöneltmeyeceğidir[392]. Zira sigortalının kendisinin tazminat talebi yöneltmeyeceği kişilere karşı sigortacının rücu talebinde bulunması halefiyet kuralının amacıyla örtüşmemektedir. Çünkü bu durumda sigorta teminatı altına alınan zarara nihayetinde yine sigortalı katlanacaktır.

TTK'daki kanun boşluğuna ilişkin olarak doktrinde sigortalının olağan şartlarda kendisinden talepte bulunması beklenmeyen kişilere karşı ya da sigortalının aleyhine sonuç doğuracak hallerde sigortacının kanuni halefiyetinin işlerlik kazanmaması önerilmektedir[393]. Bunun çerçevesi çizilirken genel geçer bir kural benimsemektense somut olayın koşullarına bakılması gerektiği söylenmektedir[394]. Örneğin; sigortalının prensip olarak kardeşinin neden olduğu bir zarardan ötürü ona rücu edemeyeceği kabul edilse dahi somut olayda sigortalı ile kardeşi arasında yakın bir ilişki bulunmaması durumunda sigortacının da sigortalının kardeşine rücu etmesine bir engel olmaması gerektiği söylenmektedir.

Doktrinde ayrıca, Alman hukukundaki düzenlemeye benzer şekilde sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkı kişi bakımından sınırlanırken, zarar sorumlusu ile sigortalı arasındaki yakın aile bağının değil, zarar sorumlusu ile sigortalının riziko gerçekleştiği sırada aynı çatı altında ortak bütçe ile birlikte yaşam sürüyor olması kriterinin esas alınması gerektiği önerilmektedir[395]. Böylece, sadece sigortalı ve sigorta ettirenin aile bağı olduğu kişiler değil, neticede zarara yine sigortalı veya

[392] Franko, s. 55; Ünan, Taslak, s.158.
[393] Benzer bir durum sorumluluk sigortaları bakımından da geçerlidir. Nitekim doktrinde de sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu hakkının hakkın muhatabı bakımından sorumluluk sigortalarında da sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir; bkz. Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 473.
[394] Ünan, Cilt II, s. 248, 249.
[395] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 350.

sigorta ettirenin kendisinin katlanmak durumunda kalacağı kişiler bakımından da rücu yasağı mevcut olacaktır.

Bununla birlikte bu kişilerin sorumluluğunun başka bir sorumluluk sigortası sözleşmesi uyarınca teminat altına alındığı bir durumda, sigortacının zarar veren kişinin sorumluluk sigortacısına rücu edebilmesi gerektiği söylenmektedir. Zira rücu hakkının belirli kişilere karşı kullanılamaması, bu kişileri ekonomik açıdan sıkıntıya sokmamak kaygısından kaynaklanmaktadır[396]. Buna dayalı olarak sigortacının bahsi geçen kişilerin sorumluluk sigortacılarına karşı rücu talebi yöneltmekte serbest olduğu kabul edilmektedir.

Doktrinde bu görüşe katılmayan yazarlar da vardır. TTK'nın 1429. maddesinde (E-TTK madde 1278) bahsi geçen kişiler (sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın hukuken fillerinden sorumlu bulundukları kişiler) dışındaki, sigortalının aile dostu veya akrabası veya yakın arkadaşının kusurlu hareketiyle zararın meydana gelmesi durumunda sigortacının bu kişilere rücu edebileceği ileri sürülmektedir[397]. Bu durumda sigortalının bunu engellemek istemesi hâlinde yegâne seçeneğinin sigorta tazminatını talep etmekten vazgeçmesi olduğu söylenmektedir. YHGK tarafından 2008 yılında verilen bir kararda benzer bir görüş benimsenmiştir[398]. YHGK kasko sigortasında sigortacının rücu hakkını değerlendirirken, E-TTK madde 1278 hükmünde (TTK madde 1429) bahsi geçen kişilere karşı, zarara kasten neden olmadıkları sürece, rücu imkânı olmadığı yönünde hüküm kurmuştur. Ancak yukarıda da değindiğimiz üzere TTK'nın 1429. maddesi sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin bir düzenleme olmayıp, rizikonun gerçekleşmesinde kusur bakımından sigortacının hangi durumlarda tazminat ödeme borcundan kurtulduğunu düzenlemektedir[399]. Bu sebeple sigortacı

[396] Ünan, Cilt II, s. 251. Ayrıca, sigortacının belirli kişilere karşı rücu etmeyeceğine ilişkin verdiği taahhüdün şahsiliği dikkate alındığında, bu kişilerin sorumluluk sigortacısının bu taahhütten faydalanarak sorumluluktan kurtulmasının mümkün olmaması gerektiği belirtilmektedir; bkz. Omağ, Halefiyet, s. 124, 125.
[397] Can, s. 50.
[398] YHGK, E. 2008/17-299, K. 2008/302, T. 09.04.2008.
[399] Bkz. yuk. 3.1.4.

sigorta tazminatını ödedikten sonraki bir aşamada doğan kanuni halefiyete ilişkin olarak söz konusu kanun hükmüne dayalı olarak yorum yapılamayacaktır.

Sigortalı ile aynı çatı altında ortak bütçeyle birlikte yaşam sürdüğü kişilere karşı sigortacının rücu talebi yöneltemeyeceği yönündeki görüş, sigortalının rızası ile sigorta teminatı altına alınan malı kullanan kişiler bakımından da benimsenmelidir. Burada kastedilen sigortalının herhangi bir karşılık beklemeksizin kendi rızasıyla malı kullanmasına izin verdiği kişilerdir. Nitekim doktrinde sigortalının rızası ile malı kullanan kişilerin zarara neden olması ihtimalinde, bu kişilerin sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalı gibi kabul edilmeleri gerektiği ifade edilmektedir[400].

Yargıtay 11. HD. eski tarihli bir kararında bu konuya değinmiştir[401]. Söz konusu kararda Yargıtay sigortalının sigorta teminatı altına alınan aracın üçüncü bir kişi tarafından kullanılmasına rıza göstermiş olduğu durumda, aracı sigortalının rızası ile kullanan üçüncü kişiye sigortacının rücu imkânı olup olmadığını incelemiştir. Kararda sigorta poliçesinin genel şartlarında sigortalının ya da aracı kullananın iradesi dışında sigortalı araçta meydana gelen kazalardan dolayı ortaya çıkan zıya ve hasarın sigorta teminatı kapsamında olduğu belirtilmiştir. Buna dayalı olarak sigorta teminatı altına alınan aracın sigortalı ya da bir başkası tarafından kullanılması arasında sigorta teminatının kapsamı bakımından bir fark olmadığın ifade edilmiştir. Bununla birlikte poliçede aracın başkası tarafından kullanıldığı hallerin teminat kapsamı dışında bırakılmadığını ifade eden Yargıtay, sigorta teminatı altına alınan aracı sigortalının rızası ile kullanan kişinin, sigortacının kanuni halefiyeti bakımından üçüncü kişi sayılamayacağı sonucuna varmıştır[402].

Sigorta ettirene (başkası lehine sigortada sigortalıya) bağlı çalışan kişilerin "yakınları" kavramına dâhil olmaması gerekir. Yargıtay 11. HD. bir kararında[403], kasko poliçesinin sigorta ettireni tarafından çalıştırılan sürücünün zarara

[400] Sopacı-Öztuna, s. 136; Çeker, Rücu s. 3715; Franko, Sigorta s. 55.
[401] Y. 11. HD., E. 1985/3689 K. 1985/3361, T. 29.05.1985.
[402] Doktrinde Yargıtay'ın bu yöndeki kararının isabetli olduğu belirtilmiştir; bkz. Franko, Sigorta, s. 55.
[403] Y. 11. HD., E. 2005/12444, K. 2006/12592, T. 30.11.2006.

kusuruyla neden olması durumunda dahi üçüncü kişi sayılamayacağı gerekçesiyle sigortacının bu kişiye rücu edemeyeceği yönünde karar vermiştir. Sigorta ettirenin çalışanı yakını sayılamayacağından, Yargıtay kararının gerekçesinin kanuni halefiyetin sigorta ettirenin yakınlarına karşı ileri sürülememesi prensibine dayalı olduğu düşünülememektedir. Söz konusu kararın sigorta ettirenin çalışanının sorumluluğunun da örtülü olarak sigorta teminatı kapsamına dâhil edildiği gerekçesine dayalı olarak verildiği yönündeki bir yorum daha uygun olacaktır[404]. Her hâlükârda, sigorta ettirenin çalışanının ağır kusuruyla zarara neden olması durumunda sigortacının ona karşı da rücu edebilmesi gerektiği ileri sürülmektedir[405].

Sorumluluk sigortalarında ise sigorta ettirenin çalışanları bakımından durum farklıdır. TTK'nın 1473. maddesinin ikinci fıkrasında sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için kurulmuş olması durumunda, sözleşmede aksine hüküm yoksa söz konusu sigorta teminatının sigortalının temsilcisi ile işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da kapsadığı belirtilmiştir. Bu durumda sigorta sözleşmesi bu kişilerin lehine yapılmış sayıldığından zararın bu kişilerin kusurlu hareketi neticesinde meydana gelmesi durumunda sigortacının bu kişilere rücu etmesi mümkün olmayacaktır. Ancak aksine sözleşme yapılmasının mümkün olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Nitekim doktrinde de rizikoya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu ifa yardımcısı vb. kişilerin sebep olması durumunda sigortalının bu kişilere rücu etme hakkı var ise bu hakkın halefiyet uyarınca sorumluluk sigortacısına geçeceği belirtilmiştir[406]. Yargıtay tarafından 2014 yılında verilen bir kararda da[407] sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin çalışanına rücu edip edemeyeceği

[404] Ünan, Cilt II, s. 249.
[405] Ünan, Cilt II, s. 250.
[406] Can, s. 43.
[407] Y. 11. HD., E. 2014/4364, K. 2014/10853, T. 06.06.2014. Söz konusu kararda da yine E-TTK madde 1278 (TTK madde 1429) hükmüne atıf yapılmış ve söz konusu maddede sıralanan kişilere karşı sigortacının rücu edemeyeceği ifade edilmiştir. Ancak söz konusu hükmün sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin olmaması karşısında sigortacının rücu hakkı bakımından değerlendirmeye alınması yerinde değildir; bkz. yuk. 3.1.4. Nitekim Yazıcıoğlu da Yargıtay tarafından verilen 2014 tarihli kararı, TTK'nın 1429. maddesine dayalı olarak sigortacının rücu hakkı olup olmadığının tespit edilemeyeceği gerekçesiyle eleştirmiştir; bkz. Yazıcıoğlu, Sorumluluk, s. 481.

değerlendirilirken çalışanın kusur durumunun gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çalışanın ağır kusuruyla veya kasten zarara neden olması hâlinde ise sigortacının bu kişiye rücu edebileceği kabul edilmiştir.

TTK'da sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu talebinin muhatabı bakımından hiçbir sınırlama ya da istisnaya yer verilmeksizin, genel bir ifadeyle, sigortacının "sorumlulara" rücu edebileceği yönünde bir hükme yer verilmesi bir eksikliktir. Sigortacının rücu hakkını kullanmasına kısmen ya da tamamen sigortalının katlanmak durumunda kalacağı ve normalde sigortalının ona karşı talep yöneltmesi beklenmeyecek olan kişiler bakımından sigortacıya rücu yasağı getirilmesi; ancak bu yasağın kötüye kullanılmaması adına söz konusu kişilerin kasten zarara neden olmaları hâlinde rücu yasağının geçerli olmayacağının hükme bağlanması gerekir[408]. Kanunda bu yönde bir düzenleme yer almasa da gerek mehaz kanunda gerekse diğer yabancı hukuk düzenlemelerinde benimsenen uygulamanın Türk hukukunda da kabul edilmesi ve kanun boşluğunun bu şekilde doldurulması yerinde bir çözüm olarak gözükmektedir.

3.3 SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SİGORTACININ RÜCU HAKKINI SINIRLANDIRAN ÖZEL KAYITLAR

Sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak rücu edebileceği kişiler bakımından yukarıda bahsi geçen tartışmalara mahal vermemek adına ya da sigortacının rücu hakkını sınırlandırabilmek amacıyla uygulamada sigorta sözleşmelerine sigortacının zarardan sorumlu olabilecek belirli kişilere karşı rücu hakkını kullanamayacağına dair özel kayıtlar konulmaktadır[409]. Bu bölümde söz konusu

[408] Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 215; Ünan, Cilt II, s. 248-250.

[409] "Waiver of subrogation" olarak bilinen özel sözleşme kayıtları uygulamada sıklıkla kullanılmaktadır. Böylece sigorta teminatı sigortalıdan başka kişileri de kapsamakta ve sigortacı bu kişilere rücu edememektedir; bkz. Clarke, Liability, s. 863. Bunun dışında, sigortalının zarar sorumlusu ile arasındaki sözleşmesel ilişkinin de incelenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Eğer ki söz konusu sözleşmede açık bir şekilde sigorta sözleşmesinin sözleşmenin taraflarından diğerinin menfaatini de teminat altına alacağı kararlaştırılmış ise, ya da sözleşmenin düzenlenme şeklinden bu sonuca varılabiliyor ise sözleşmenin diğer tarafının adı poliçede yer almıyor olsa dahi sigortacının bu kişiye rücu edemeyeceği kabul edilmektedir. Detaylı inceleme için bkz. Özlem Gürses, Subrogation Against a Contractual Beneficiary: A New Limitation to Insurers' Subrogation?, Journal of Business Law, 2017, Issue 7, s. 557-575.

kayıtların geçerliliği ve hukuki niteliği TTK ve ilgili kanun hükümleri çerçevesinde değerlendirilecektir.

3.3.1 Sigorta Sözleşmelerine Sigortacının Rücu Hakkını Sınırlandırmak Amacıyla Konulan Özel Kayıtların Geçerliliği

E-TTK'nın sigorta hukukuna ilişkin düzenlemelerinde hangi hükümlerin emredici nitelikte olduğu 1264. maddenin ikinci ila dördüncü fıkrasında tek tek sıralanmıştır. Bu hükümlere aykırılık hâlinde üç farklı yaptırım öngörülmüştür. Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin madde 1301 hükmü, bu hükme aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olacağı yaptırımına bağlanmıştır. Ancak E-TTK'nın emredici hükümleri içerir 1264. maddesinde *"... 1301'inci madde ile 1312'nci maddesinin 2'nci fıkrası... hükümlerine aykırı olan mukavele şartı hükümsüzdür*" denildiğinden, sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin 1301. maddenin tamamına aykırı sözleşme şartlarının mı yoksa sadece hükmün 2. fıkrasına aykırı sözleşme şartlarının mı geçersiz olduğu doktrinde tartışma konusu olmuştur.

Bir kısım yazarlar, E-TTK'nın 1264. maddesinde yapılan atfın 1301. madde hükmünün tamamına ilişkin olduğunu kabul etmiş ve tarafların sözleşme ile sigortacının kanuni halefiyetini sınırlamalarının ya da tamamen ortadan kaldırmalarının mümkün olmadığını ileri sürmüştür[410]. Diğer taraftan bazı yazarlar, belirli şartlar altında sigortacının rücu hakkını sınırlandıran poliçe şartlarının geçerli sayılması gerektiğini önermiş (örneğin sigortacının sigortalının yakınlarına karşı rücu hakkını kullanamayacağına ilişkin poliçe şartları) ve böylece hem zarar sigortalarındaki tazmin ilkesinin ihlal edilmeyeceğini, hem de sigortalının uğramış olduğu zarara kendisinin katlanmak zorunda kalmasının önleneceğini dile getirmişlerdir[411].

TTK'nın sigorta hukuku kitabında da E-TTK ile benzer bir gruplandırma yapılmış ise de kanun koyucu tarafından farklı bir sistematik belirlenmiştir. E-TTK'da

[410] Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 408, 410; Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 86; Karayalçın, İşletme Kazaları, s. 64.
[411] Omağ, Halefiyet, s. 119 vd.; Atabek, s. 240, 241; Bozer, Sigorta, s. 215.

olduğu gibi emredici hükümlerin tamamının tek bir kanun maddesinde sıralanması yerine sigorta hukuku kitabının her Kısım veya Bölümü'nün sonunda emredici hükümler "koruyucu hükümler" kenar başlığı altında sıralanmıştır.

TTK'da zarar sigortalarına ilişkin koruyucu hükümler 1486. maddede düzenlenmiştir. İlgili hükmün ilk fıkrasında sıralanmış olan kanun maddelerine aykırı bir sigorta sözleşmesi yapılması hâlinde bu sözleşmeler tamamen geçersiz iken; hükmün ikinci fıkrasında sıralanan kanun maddelerine aykırı sözleşme şartları geçersiz sayılmış; hükmün son fıkrasında ise sigortalı aleyhine değiştirilemeyecek kanun maddeleri sıralanmış ve bu hükümlerin aksine sözleşme yapılması durumunda TTK'nın ilgili hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre, mal sigortası sözleşmelerinde sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1472 hükmü, 1486. maddenin birinci fıkrasında, mutlak emredici hükümler arasında yer almaktadır. Bu itibarla TTK'nın 1472. maddesine aykırı mal sigortası sözleşmeleri tamamen geçersiz sayılacaktır[412].

Buna karşın, sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1481 hükmü TTK'nın 1486. maddesinde sıralanan emredici kurallar arasında yer almamaktadır. Doktrinde madde 1481 hükmüne emredici kurallar arasında yer verilmemiş olmasının kanun koyucunun unutkanlığından kaynaklandığı, bir zarar sigortası türü olan sorumluluk sigortaları ile mal sigortaları arasında emredici düzenleme olup olmadığı noktasında bir ayrım yapılmaması gerektiği savunulmuştur[413]. Diğer taraftan, tarafların sözleşme serbestisi içerisinde kanun hükmünün aksi yönünde anlaşabilecekleri savunularak, sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin emredici düzenleme sayılmamış olmasının isabetli olduğunu savunan yazarlar da olmuştur[414].

[412] İsviçre hukuku ve Fransız hukuku vb. bazı yabancı hukuk düzenlemelerinde sigortacının halefiyetine ilişkin kanun hükmü emredici nitelikte sayılmamıştır. Dolayısıyla tarafların sigortacının halefiyetine ilişkin kanun hükmünden farklı yönde anlaşmaları mümkündür. İsviçre hukuku için bkz. IBA Insurance Committee, Switzerland, s. 124, p. 12; Fransız hukuku için bkz. IBA Insurance Committee, France, s. 47, p. 12.1.
[413] Sopacı-Öztuna, s. 145, 146; Ünan, Cilt II, s. 253.
[414] Atamer, TTK, s. 99; Ulaş, s. 791.

Uygulamada sigorta sözleşmelerinde sigortacının sigorta ettiren veya sigortalıya ya da onların ifa yardımcılarına ve çalışanlarına rücu edemeyeceğini öngören kayıtlara sıklıkla rastlanmaktadır. Sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK madde 1481 hükmüne emredici hükümler arasında yer verilmemiş olduğundan, sorumluluk sigortası sözleşmelerinde tarafların bu yönde kayıtlar koyması tamamıyla serbest bırakılmış gözükmektedir[415]. Öte yandan mal sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen TTK'nın 1472. maddesine aykırı sözleşmelerin tamamen geçersiz sayılması doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir[416]. Gerçekten de sözleşmenin sadece aykırılık içeren kısmını geçersiz sayma ve sözleşmeyi ayakta tutma imkânı varken, sigorta sözleşmesinin tamamen geçersiz sayılması sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulması ve primleri ödenmiş olan sigorta sözleşmesinde sigortalının sigorta teminattan yararlanamaması sonucunu doğuracaktır.

Sigorta kitabı açısından mehaz kanun olarak dikkate alınan Alm.SSK'nın 87. Maddesinde, sigortacının halefiyetini düzenleyen madde 86 hükmü sigorta ettiren aleyhine anlaşma yapılamayacak hükümler arasında sayılmıştır[417]. Buna göre, Alm.SSK'nın 86. maddesi uyarınca kanunda açık bir şekilde sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı belirtilmiş olan kişilere karşı sigortacının rücu edebileceğine dair anlaşmalar geçersiz sayılırken, sigortacının başkaca belirli kişilere karşı rücu hakkını kullanamayacağı yönündeki anlaşmalar geçerli sayılmaktadır[418]. Zira Alman hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin kanun hükmüne aykırı sigorta sözleşmeleri, söz konusu aykırılık sigorta ettiren aleyhine olmadığı sürece geçerlidir[419].

Diğer taraftan ASSHİ madde 10:101 hükmünün üçüncü fıkrasında sigortacının halefiyete dayalı rücu talebi ileri sürülemeyeceği kişiler sıralanmış ise de madde hükmünde sıralanan bu kişilerin sınırlı nitelikte olmadığı, tarafların karşılıklı

[415] Uluğ-Cicim, Sorumluluk, s. 22.
[416] Ulaş, s. 244; Kayıhan, s. 1600; Karasu, s. 702.
[417] Sopacı-Öztuna, s. 145.
[418] Bkz. Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 358.
[419] Dirk Halbach in Langheid/Wandt, § 87, Rn 7; Muschner in Rüffer/Halbach/Schimikowski, § 87, Rn. 5.

olarak anlaşarak rücu hakkının kullanımına ilişkin başkaca sınırlamalar getirebilecekleri kabul edilmektedir[420]. Dolayısıyla yabancı hukuk sistemlerinde sigorta sözleşmesi uyarınca tarafların sigortacının belirli kişilere karşı rücu hakkını kullanamayacağı yönünde anlaşması mümkün kılınmıştır.

Türk hukukuna baktığımız zaman ise sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren aleyhine anlaşma yapılamayacak hükümlerin hâlihazırda TTK'nın 1486. maddesinin üçüncü fıkrasında sıralanmış olduğu görülmektedir. Sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1472. maddeye bu fıkrada yer verilmemiş olması karşısında, mehaz kanuna dayalı yorum yapmak suretiyle sigorta ettiren aleyhine şartlar içermedikçe tarafların kanunun aksi yönünde anlaşmış olmalarını geçerli saymak mümkün gözükmemektedir. Aynı şekilde, hangi hükümlere aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olduğu hâlihazırda 1486. maddenin ikinci fıkrasında düzenlendiğinden, madde 1472'nin bu kapsamda da değerlendirilmesi mümkün değildir[421]. Çözüm olarak doktrinde madde 1472'nin 1486. maddenin açık hükmüne rağmen yedek hukuk kuralı olarak kabul edilmesi gerektiği önerilmiştir[422]. Ancak 1472. maddenin kanunda açıkça emredici hukuk kuralları arasında sayılmış olması karşısında bu yönde bir yorum yapılması da mümkün gözükmemektedir.

Sözleşmeyi ayakta tutmak adına sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin düzenlemenin emredici hükümler arasında sayılmış olmasının, hükmün amacına yönelik ve bu amaçla sınırlı olarak yorumlanması önerilmektedir. Sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenmiş olmasındaki temel amaç, daha önce de belirttiğimiz üzere, sigortalının sigorta sözleşmesi aracılığıyla zenginleşmesinin ve aynı zamanda zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasının önlenmesidir. Bu itibarla sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak elde ettiği veya edeceği hakları kullanmak yönünde bir yükümlülüğü olduğu söylenemez. Buna dayalı olarak doktrinde, tazminat talep hakkının kısmen ya da tamamen sigortacıya

[420] Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss/Loacker, s. 263.
[421] Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 358.
[422] Atamer, TTK, s. 74.

intikal etmeyeceğini düzenleyen sigorta sözleşmelerinin ve aynı doğrultuda, tazminat talep hakkının sigorta tazminatı ödenmeden sigortacıya geçeceğini ya da ödenen sigorta tazminatı tutarında değil de tümüyle sigortacıya geçeceğini düzenleyen sözleşmelerin geçersiz sayılması gerektiği; buna karşın, sigortacıya intikal eden tazminat talep hakkını, hakkın muhatabı bakımından sınırlandıran sözleşmelerin geçerli kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[423]. Bu şekilde sigorta sözleşmesi geçerliliğini koruyacağından, sigortalı hak kaybına uğramış olmayacaktır.

Gerçekten de sigortacının belirli kişilere karşı kanuni halefiyete dayalı talep ileri sürmeyeceği yönündeki bir anlaşma kanuni halefiyeti tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Zira bu yönde bir anlaşma olması durumunda sigortalıya ait dava hakkı halefiyet kuralı gereği sigortacıya yine geçmektedir; ancak sigortacı bu hakkını poliçede kararlaştırılan belirli kişilere karşı ileri sürememektedir[424]. Bu durumda sigortalının zarar sorumlusundan talepte bulunma hakkı artık mevcut olmadığından, almış olduğu sigorta tazminatının dışında ayrıca zarar sorumlusuna karşı talep yöneltme tehlikesi de olmayacaktır.

Konu ile ilgili olarak Yargıtay 11. HD. bir kararında[425],sigorta poliçesinde yer alan özel şarta dayalı olarak, tarafların bu yöndeki iradelerinin geçerli olduğu yönünde hüküm kurmuştur. Söz konusu kararda sigorta poliçesinde sigortacının sigorta ettirene rücu edemeyeceği yönünde özel şart yer aldığı ve mevcut zeyilnamelerde bu özel şartı kaldıran bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle, sigorta ettirene karşı açılan rücu davasının reddi yönündeki Yerel Mahkeme kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığına karar verilmiştir. Yargıtay'ın bu

[423] Bu yöndeki görüşler için bkz. Yazıcıoğlu, Halefiyet, s. 358 vd.; Ünan, Cilt II, s. 253; Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz, s. 215. Omağ, zarar sigortalarındaki tazmin ilkesinin kamu düzeninden kaynaklandığını ve bu itibarla sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin hükmün emredici mahiyette olduğunu ifade etmektedir (bkz. OMAĞ, Halefiyet, s. 54, 55). Bununla birlikte Omağ, kanuni halefiyete dayalı rücu talebinin belirli kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine ilişkin anlaşmaların kanuni halefiyeti ortadan kaldırmadığı gerekçesiyle bu yönde anlaşmaların geçerli sayılması gerektiğini ifade etmiştir (bkz. Omağ, Halefiyet, s. 119 vd.)
[424] Ünan, Cilt II, s. 253; Omağ, Halefiyet, s. 122; Ölmez, s. 19.
[425] Y. 11. HD., E. 2015/8704, K. 2016/4495, T. 21.04.2016.

kararı ile sigorta sözleşmesinde sigortacının belirli kişilere karşı rücu edemeyeceği yönünde anlaşma yapılabileceği açıklığa kavuşturulmuştur.

3.3.2 Sigorta Sözleşmesine Sigortacının Rücu Hakkını Sınırlandırmak Amacıyla Konulan Özel Kayıtların Hukuki Niteliği

Görüldüğü üzere sigortacının kanuni halefiyeti emredici hükümler arasında sayılmış ise de sigortacının halefiyetini ortadan kaldırmayan ve fakat halefiyete dayalı rücu hakkını belirli kişiler bakımından sınırlandıran anlaşmaların geçerli sayılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu durumda sigorta sözleşmesine konulan özel kayıtların TBK'nın 115. maddesinde[426] düzenlenen sorumsuzluk anlaşması niteliğinde olduğu iddia edilerek, sorumsuzluk anlaşmaları bakımından öngörülen sınırlamalara tabi olduğu ileri sürülebilecek midir? Bir diğer ifadeyle, sigorta sözleşmesine konulan bu yönde bir özel şartın sorumsuzluk anlaşması olarak nitelendirilmesi ve sorumsuzluk anlaşmasının şartlarının mevcut olmaması durumunda bu yönde bir poliçe şartının geçersiz sayılması mümkün olabilir mi?

Sorumsuzluk anlaşması sözleşmeye aykırılık hâlinde doğan sözleşmesel sorumluluğun sınırlandırılması amacıyla yapılan, sözleşmeye aykırılık hâlinde alacaklı tarafın borçlu tarafa talep yöneltmeyeceğinin kararlaştırıldığı anlaşmalardır[427]. Bu itibarla sorumsuzluk anlaşmasının temel amacının, borçlunun sözleşmeden doğan borçlarını hiç, geç veya gereği gibi ifa etmemesi hâlinde alacaklının esas borç ilişkisine dayalı olarak ileri sürebileceği sözleşmesel talepleri sınırlandırmak olduğu söylenebilir[428].

---

[426] TBK'nın "Sorumsuzluk anlaşması" kenar başlıklı 115. maddesi şu şekildedir:
"(1) Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.
(2) Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.
(3) Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür."
[427] Nilgün Başalp, Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul, 2011, s. 17; Eren, s. 1112.
[428] Başalp, s. 17.

Ancak borçlunun, sözleşmeye veya borca aykırı hiçbir davranışından sorumlu olmayacağına ilişkin yapılan bir anlaşma, taraflar arasındaki ilişkiyi bir borç ilişkisi olmaktan çıkaracağından[429] sorumsuzluk anlaşmasının yapılması belirli şartlara tabidir. Bu şartlar şu şekildedir; taraflar arasında sorumsuzluğa ilişkin bir anlaşma olmalı, sorumsuzluk anlaşması borçlunun ağır kusuruna dayanan davranışlarına değil sadece hafif kusuruna dayanan davranışlarına ilişkin olmalı, alacaklı sorumsuzluk anlaşması sırasında borçlunun hizmetinde bulunmuyor olmalı ya da borçlunun sorumluluğu kanun veya yetkili makamca verilen izne dayalı bir işle ilgili olmamalı ve son olarak, sorumsuzluk anlaşması özel bir hükümle yasaklanmamış olmalıdır[430].

Her ne kadar kural olarak bir sözleşme uyarınca sadece sözleşmenin taraflarının hak ve borçları doğuyor ise de sözleşme serbestisi içerisinde üçüncü kişi lehine sorumsuzluk anlaşması yapılmasına bir engel bulunmadığı belirtilmektedir[431]. Sigorta sözleşmesinde sigortacının belirli kişilere (sigorta ettiren, sigortalının yakınları vb.) karşı rücu talebi yöneltmeyeceğine ilişkin taahhüdünün, zarar sorumlusu üçüncü kişi lehine sorumsuzluk anlaşması olarak kabul edildiği iddia edilebilir. Bu durumda sigorta teminatı altına alınan rizikonun zarardan sorumlu üçüncü kişinin ağır kusuru nedeniyle meydana gelmesi hâlinde sigorta sözleşmesindeki "sorumsuzluk anlaşmasının" geçerli olmadığını ileri sürmek mümkün olacaktır. Dolayısıyla sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca rücu talebi yöneltmeyeceğini taahhüt ettiği kişiye rücu etmesi mümkün olacaktır.

Ancak sorumsuzluk anlaşmasının nitelikleri ve tanımı dikkate alındığında, sigortacının sigorta sözleşmesinde bu yönde bir taahhütte bulunmasının bir sorumsuzluk anlaşması olarak nitelendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Zira sorumsuzluk anlaşmasında esas sözleşmedeki borçların yerine getirilmemesi durumunda tarafların ya da üçüncü bir kişinin sorumluluğu sınırlandırılmaktadır. Sigorta sözleşmesi sigortacı ve sigorta ettiren arasında kurulmakta ve tarafların

[429] Kılıçoğlu, Borçlar, s. 671 vd.
[430] Detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 671 vd.; Başalp, s. 175 vd.; Eren, s. 1114 vd.
[431] Konu ile ilgili detaylı açıklama için bkz. Başalp, s. 156 vd.

borçları sigorta sözleşmesinden doğmaktadır; örneğin sigorta primini ödeme borcu veya riziko gerçekleştiği takdirde sigorta tazminatını ödeme borcu gibi. Dolayısıyla, sigorta sözleşmesinin taraflarının bir sorumsuzluk anlaşması yapmasından söz ediliyor ise bunun ancak "primlerin geç veya hiç ödenmemesinden sigorta ettiren sorumlu olmayacaktır" şeklinde bir anlaşma olabileceği düşünülebilir.

Sigortacının sigorta ettirene ya da başka bir kişiye rücu hakkı ise sigorta sözleşmesinin konusu olmadığı gibi sigortacıya yüklenen sözleşmesel bir borç da değildir. Sigortacı rücu hakkını kullanıp kullanmama konusunda serbesttir. Zira kimse kendi iradesine rağmen dava açmaya ya da talep yöneltmeye zorlanamayacağı gibi kanunda sigortacının halefiyet yoluyla elde ettiği dava hakkını kullanması konusunda bir yükümlülük de öngörülmüş değildir[432]. Dolayısıyla burada sigorta sözleşmesinden doğan bir borç ve bu borcun ifa edilmemesi hâlinde sorumluluğun sınırlandırılmış olacağına yönelik bir anlaşmadan söz edilmesi mümkün gözükmemektedir.

Doktrinde sigortacının belirli kişilere karşı rücu hakkını kullanmayacağı yönündeki anlaşmaların sigorta teminatı hükmünde olduğu ifade edilmektedir ve bu yönde bir taahhütte bulunan sigortacının, o kişinin menfaatini de sigorta teminatı altına aldığı kabul edilmektedir[433]. Bu yoruma dayalı olarak, sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca menfaati teminat altına alınan kişiye karşı rücu talebi yöneltmesi mümkün olmayacaktır.

Sigortacının rücu hakkını belirli kişilere karşı kullanmayacağı yönündeki özel kayıtlar bir sorumsuzluk anlaşmasından ziyade sözleşmesel bir taahhüttür. Zira sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak elde ettiği veya elde edeceği tazminat alacağını kullanmamayı taahhüt etmesi TBK'nın 129. maddesinde[434] düzenlenen

[432] Omağ, Halefiyet, s. 118, 121.
[433] Ünan, Cilt II, s. 379.
[434] TBK'nın "Üçüncü kişi yararına sözleşme" kenar başlıklı 129. maddesi şu şekildedir:
"(1) *Kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilir.*

üçüncü şahıs yararına sözleşme hükümleri uyarınca alacağı talep etmeme taahhüdü[435] ("*pactum de non petendo*") olarak nitelendirilmelidir[436]. Alacağı talep etmeme taahhüdü, iki şekilde olabilir: davadan feragat ("*pactum de non petendo in perpetuum*") ya da erteleme anlaşması ("*pactum de non petendo in tempus*")[437]. Erteleme anlaşması ile taraflar belirli bir süre talepte bulunmama yönünde anlaşarak ifa zamanını ileriki bir tarihe ertelerken; davadan feragatte ise alacaklı alacağını dava etmemek üzere borçluya taahhütte bulunmaktadır ve böyle bir taahhüdün verilmiş olması durumunda söz konusu alacak hiçbir zaman dava konusu edilememektedir[438].

Davadan feragatte ("*pactum de non petendo in perpetuum*") alacaklı alacağından değil alacak hakkından feragat ettiğinden[439], bu durum sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin emredici nitelikteki düzenlemeye de aykırılık teşkil etmemektedir. Zira daha önce de vurguladığımız üzere bu ihtimalde sigortacının kanuni halefiyeti ortadan kalkmamakta, sigortacı kanuni halefiyete dayalı rücu hakkını belirli kişilere karşı kullanmama taahhüdü altına girmektedir[440]. Dolayısıyla kanuni halefiyetin temelinde yatan zenginleşme yasağı prensibine de aykırı bir durum mevcut değildir; zira sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep yöneltme imkânı bulunmamaktadır. Diğer taraftan, sigortalının zarar sorumlusunu sigorta sözleşmesinden yararlandırma niyeti olduğu bu gibi bir durumda, bu iradeyi hiçe saymak suretiyle zarar sorumlusunun sorumluluğuna gitmenin de geçerli bir dayanağı yoktur[441].

---

(2) Üçüncü kişi veya üçüncü kişiye halef olanlar da, tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde edimin ifasını isteyebilirler. Bu durumda, üçüncü kişi veya ona halef olanlar bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirdikten sonra, alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremez."

[435] Alacağı talep etmeme taahhüdü ("*pactum de non petendo"*) ile ibranın farkı bakımından bkz. Oğuzman/Öz, Genel I, s. 544.

[436] Omağ, Halefiyet, s. 120.

[437] K. Nuri Turanboy, İbra Sözleşmesi, Ankara, 1998, s. 30.

[438] Turanboy, s. 30, 31.

[439] Turanboy, s. 31.

[440] Omağ, Halefiyet, s. 121 vd.

[441] Omağ, Halefiyet, s. 122.

3.4 SİGORTACININ RÜCU HAKKINI KULLANAMADIĞI KİŞİLERE KARŞI ALACAĞIN DEVRİ YOLUYLA TALEP YÖNELTİP YÖNELTEMEYECEĞİ

Sigortacının geçerli bir sigorta sözleşmesine dayalı olmaksızın sigortalısına ödeme yapmış olması durumunda, sigortacının her hâlükârda TBK madde 183 vd. hükümleri uyarınca sigortalısının zarar sorumlusuna karşı alacak ve dava hakkını devralmasının mümkün olduğunu belirtmiştik[442]. Sigortacının kanuni halefiyetinin doğmasına rağmen sigorta sözleşmesi uyarınca rücu talebi yöneltemeyeceği kişiler bakımından (örneğin, sigorta ettiren ya da sigortalı ile aynı çatı altında ortak bütçe ile birlikte yaşam süren kişiler) sigortalının alacağını devralmak suretiyle bu kişilere rücu talebi yöneltmesi mümkün müdür? Bir diğer ifadeyle, sigortacı kanuni halefiyete dayanmaksızın, borçlar hukukundaki alacağın devri hükümlerinden faydalanmak suretiyle, sigorta ilişkisi içerisinde rücu talebi yöneltemeyeceği bir kişiye rücu edebilecek midir?

Her şeyden önce kanuni halefiyet gerçekleştiğinde sigortalının tüm hakları herhangi bir işleme gerek kalmaksızın sigortacıya geçmiş olacağından ve sigortalı artık zarar sorumlusuna karşı talep hakkının sahibi olmadığından, söz konusu haklar üzerinde sigortalının herhangi bir tasarruf yetkisi de olmayacaktır[443]. Dolayısıyla sigorta tazminatının ödenmesi ile kanunen sigortacıya geçen tazminat talep hakkını sigortalının sigortacıya devretmesi hukuken mümkün gözükmemektedir.

Bununla birlikte sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin TTK'da yer verilen düzenlemenin emredici nitelikte olması karşısında, halefiyeti tamamen ortadan kaldıran ya da sınırlandıran anlaşmalar geçersiz kabul edilmektedir[444]. Bu bağlamda sigortalının alacağın devri yoluyla tazminat talep hakkını sigortacıya

[442] Bkz. yuk. 2.4.
[443] Bilge, s. 73; Omağ, Halefiyet, s. 145.
[444] Zarar sorumlusundan tazminat talep hakkının kısmen ya da tamamen sigortacıya intikal etmeyeceğini düzenleyen sigorta sözleşmelerinin geçersiz sayılması gerektiği; buna karşın, sigortacıya intikal eden tazminat talep hakkını, hakkın muhatabı bakımından sınırlandıran sözleşmelerin geçerli kabul edilmesi gerektiği yönündeki açıklamalar için bkz. yuk. 3.3.1.

devretmesi sigortacının kanuni halefiyetini ortadan kaldıran bir anlaşma olarak nitelendirebilir. Zira sigortacının belirli kişilere karşı rücu talebi yöneltemeyeceğinin kabul edildiği durumda, sigortacıya alacağın devri yoluyla bu kişilere rücu etme imkânının tanınması, sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin emredici hukuk kurallarına aykırılık teşkil edecektir.

Poliçe özel şartlarında sigortacının rücu edemeyeceği kararlaştırılan kişilere karşı alacağın devri yoluyla talep ileri sürmesi aynı zamanda çelişkili davranma yasağına da aykırıdır. Çelişkili davranma yasağı hakkın kötüye kullanılmasının bir görünümüdür[445]. Daha önceki bir davranışı ile korunmaya değer bir güven yaratan kişinin sonrasında bu haklı güveni ortadan kaldıracak şekilde davranması çelişkili bir davranış olarak nitelendirilmektedir. Kural olarak çelişkili davranış yasağı genel ve bağımsız bir yasak değildir; meğerki çelişkili davranış karşı tarafta yaratılan haklı güvene aykırı olsun ve onun hukuki durumunu ağırlaştırmış olsun[446]. Karşı tarafta hakkını kullanmayacağı kanaati uyandırmak ve daha sonrasında bu hakkı kullanmak da çelişkili davranış yasağına ilişkin örneklerden biridir[447]. Dolayısıyla sigortacının sigorta poliçesinde rücu etmeyeceğini taahhüt ettiği kişilere karşı daha sonrasında alacağın devri yoluyla rücu etmesi çelişkili davranış yasağı engeline takılacaktır.

Ancak Yargıtay uygulamasında, kanuni halefiyetin şartları gerçekleşmiş olmasına rağmen, TBK madde 183 vd. hükümleri uyarınca sigortacının sigortalısının alacak hakkını devralması durumunda sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak rücu edemeyeceği kişilere karşı alacağın devrine dayalı olarak rücu edebileceği kabul edilmektedir. Yargıtay 11. HD.'nin 2011 tarihli bir kararında[448], sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu imkânı olmadığı ifade edilmiştir. Ancak bununla birlikte E-BK madde 162 ve devamı maddeleri uyarınca sigorta tazminatı alan sigortalının alacağını sigortacı şirkete temlik ettiği

[445] Şener Akyol, Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, 1. Bası, İstanbul, 2007, s. 5.
[446] Akyol, s. 1.
[447] Akyol, s. 51.
[448] 11. HD., E. 2009/3060 K. 2011/4079 T. 08.04.2011. Söz konusu Yargıtay kararı, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği tartışması bakımından yukarıda da ayrıca incelenmiştir; bkz. yuk. 3.1.1.2.

gerekçesiyle, sigortacının sigorta ilişkisi dışında alacağın temliki hükümlerine göre talep hakkının bulunduğu yönünde hüküm kurulmuştur.

Yerel Mahkeme Yargıtay tarafından verilen bozma kararına karşı direnmiş ve davacı sigortacının sigorta ilişkisi içindeki sigorta ettirene karşı rücu davası açamayacağı gerekçesiyle davanın reddi yönündeki karar yinelenmiştir. Bunun üzerine uyuşmazlık HGK'ya taşınmıştır. Dosyayı inceleyen HGK, Yargıtay 11. HD. tarafından verilen bozma kararına uyulması gerektiğine karar vermiştir[449]. Dolayısıyla sigortacının kanuni halefiyetinin şartları oluşmasına rağmen sigortalının alacağını alacağın temliki hükümlerine göre sigortacıya devredebileceği yönündeki görüş HGK tarafından da benimsenmiştir.

Sigortacının halefiyetinin bir kanuni temlik niteliğinde olması karşısında Yargıtay'ın bu yöndeki uygulamasını isabetli bulmak mümkün değildir. Zira yukarıda da açıklandığı üzere, sigortacının halefiyeti ile (yani kanuni temlik yoluyla) alacak hakkı taraflar arasında herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden sigortacıya geçecektir[450]. Kanuni halefiyetin şartlarının oluştuğu bir durumda artık sigortalının söz konusu alacak hakkı üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisi olamayacağından, TBK madde 183 vd. hükümlerine istinaden alacağını sigortacıya devretmesi geçerli bir işlem olmayacaktır. O hâlde, sigortacının kanuni halefiyete dayalı rücu etme imkânı olmadığı kişilere karşı alacağın devri hükümlerine dayanarak rücu etmesinin mümkün olmadığı kabul edilmelidir.

[449] YHGK E. 2012/11-490, K. 2012/764, T. 07.11.2012. Söz konusu karar, sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği tartışması bakımından yukarıda da ayrıca incelenmiştir; bkz. yuk. 3.1.1.2.
[450] Bkz. yuk. 1.1.1.2.

SONUÇ

Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin TTK'da yer verilen düzenlemeler doktrinde birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Bunun en önemli sebepleri TTK'daki sistematiğin mehaz kanundan farklı olması ve halefiyete ilişkin esaslı bazı hususların ilgili hükümlerde açıklığa kavuşturulmamış olmasıdır.

Sigortacının kanuni halefiyeti zarar sigortalarındaki zenginleşme yasağı prensibinin bir yansımasıdır. Bu düzenlemenin iki temel amacı vardır: sigortalının hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan tazminat almak suretiyle zenginleşmesini önlemek ve sigorta sözleşmesinin zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasına neden olmasını engellemek.

E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinin mevcut olup olmadığı uzun bir süre doktrinde tartışılmıştır. TTK'da sigortacının kanuni halefiyetinin hem mal sigortalarına hem de sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümler arasında düzenlenmesiyle birlikte bu tartışma nihayete ermiştir. Öte yandan tarafların sigorta sözleşmesinde gerçek zarardan bağımsız olarak belirli bir sigorta bedelinin ödenmesini kararlaştırdıkları meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetinden söz edilemez. Ancak can sigortası teminatı kapsamına dâhil edilen tedavi giderleri zarar sigortası niteliğinde olduğundan sigortacının bu giderler için zarar sorumlusuna rücu imkânı vardır.

E-TTK'nın 1301. maddesinde sigortacının sigorta ettirenin yerine geçeceği ifade edilmiştir. Ancak kanun koyucu burada üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi kurulması ihtimalini göz ardı etmiştir. Nitekim TTK'nın 1472. ve 1481. maddelerinde sigortacının sigorta tazminatını ödediği takdirde sigortalısının yerine geçeceği öngörülerek bu yanlışlık düzeltilmiştir. Zorunlu sorumluluk sigortalarında ise tarafların kanun gereği sözleşme yapma yükümlülükleri olduğundan durum daha farklıdır. Sigortacının sigorta ettirene karşı ileri sürebilme hakkına sahip olduğu savunmaları zarar görene karşı ileri süremediği hallerde, sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğü olmamasına rağmen zarar görene

ödeme yapmış olan zorunlu sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmektedir. Her ne kadar TTK'da bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel şartlarda sigortacının sigorta ettirene rücu etme imkânı olduğu haller açıkça düzenlenmiştir.

Sigortacının kanuni halefiyeti üç şartın birlikte gerçekleşmesi koşuluna bağlıdır. Bu şartların ilki, sigortacının ödeme yapma yükümlülüğünün hukuki sebebini teşkil eden geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığıdır. Bu itibarla geçersiz bir sigorta sözleşmesine dayalı olarak ya da sigorta teminatı altına alınmayan bir rizikoya ilişkin olarak yapılan ödemeler sigortacının kanuni halefiyetinin doğmasını sağlamayacaktır. Sigortacının sigortalısı ile ilişkilerini iyi tutmak adına yaptığı hatır ödemeleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin ikinci şartı ise sigortacı tarafından sigorta tazminatının gerçek hak sahibine ödenmiş olmasıdır. Bu bağlamda uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de sigortalının sigorta tazminatı ödenmesi teklifini kabul etmemesi ya da sigortalısının sigorta tazminatı alacağı üzerinde tasarruf yetkisinin olmaması ihtimalidir. İlk durumda sigortacı alacaklı temerrüdüne ilişkin TBK madde 106 vd. hükümleri uyarınca ödemeyi hâkimin tayin edeceği şekilde ödeyerek kanuni halefiyetin sigorta tazminatının ödenmesi şartını yerine getirebilecektir. İkinci ihtimalde ise sigortacı İİK madde 192 hükmü uyarınca iflas masasına ya da aynı kanunun 89. maddesi uyarınca icra müdürlüğüne ödeme yaparak sigortalısına halef olabilecektir.

Sigortacının sigortalının zararını kısmen tazmin ettiği durumlarda ise sigortacı sözleşme uyarınca sigorta tazminatını ödemiş olmasına rağmen zarar sorumlusuna rücu hakkını elde edemeyebilir. Sigortalının zararının kısmen tazmin edilmesi durumunda zarar sorumlusunun malvarlığının hem sigortalının bakiye zararını hem de sigortacının rücu talebini karşılamaya yetersiz olması gündeme gelebilir. Mehaz Alm.SSK'nın 86. maddesinde halefiyetin sigortalı aleyhine ileri sürülemeyeceği kuralı öngörülmüştür. Bu doğrultuda sigortalının zarar sorumlusuna karşı ileri sürülecek talepler bakımından öncelik hakkı olduğu kabul

edilmektedir. Sigortacının sigortalının zararını kısmen tazmin etmiş olması durumunda ikinci ihtimal ise sigortalının müterafik kusuru vb. sebeplerle zarar sorumlusunun sorumlu olduğu toplam tazminat tutarının sigortalının tüm zararını karşılamamasıdır. Alman doktrininde ve mahkeme kararlarında bu durumda sigortacının halefiyetinin mevcut olmadığı ve sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkının sigortalı bu talep hakkına ihtiyaç duyduğu sürece sigortacıya geçmediği kabul edilmektedir. Türk doktrininde de TTK'nın 1472. maddesinde sigortalının karşılanmamış bir zararı olduğu takdirde zarar sorumlusuna karşı talep hakkını koruyacağı yönündeki düzenlemenin dolaylı da olsa sigortalının payının önceliği olduğuna işaret ettiği gerekçesiyle aynı prensip benimsenmektedir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin son şartı ise sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkına sahip olması koşuludur. Sigortalının zarar sorumlusuna karşı mevcut bir dava hakkı bulunmadığı takdirde sigortacının zarar sorumlusuna rücu imkânı olmayacaktır. Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açtığı rücu davası halefiyet ilkesi gereği sigortalı ile zarar sorumlusu arasında uygulanan yasal hükümlere tabidir. Dolayısıyla sigortacının rücu hakkına ilişkin zamanaşımı süresi de sigortalının talep hakkına uygulanan zamanaşımı süresi ile aynıdır. Geçmişte zamanaşımı süresinin sigortacının ödeme yaptığı tarihten itibaren işlemeye başlaması gerektiği ileri sürülmüş ise de 1972 tarihli İBK ile birlikte Yargıtay'ın istikrarlı içtihadı zamanaşımı süresinin sigortalı açısından ne zaman işlemeye başladıysa aynı tarihin sigortacı için de esas alınması gerektiği yönündedir. Ancak bu durum sigortacının kanuni halefiyetinin şartlarının mevcut olmasına kadarki süreçte zarar sorumlusuna karşı dava hakkının zamanaşımına uğraması tehlikesini doğurmaktadır. Böyle bir ihtimalde sigortacının TTK madde 1472/2 hükmüne dayalı olarak sigortalının zamanaşımı süresinde sigortacıya geçen hakları korumadığını ileri sürerek rücu hakkını kullanamaması nedeniyle uğradığı zararı sigortalısından tazmin etmesi mümkündür.

Sigortacı kural olarak zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında, gerçek zararın üzerinde olmaması koşuluyla, sigortalıya ödemiş olduğu sigorta tazminat

tutarını talep edebilecektir. Bunun yanı sıra TTK'nın 1448. maddesi uyarınca sigortalı ve sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya rücu hakkının korunması için yapmış oldukları makul giderlerin de sigortacının rücu talebine dâhil olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan doktrinde çoğunluklu olarak TTK'nın 1426. maddesi uyarınca rizik0onun, tazminatın veya bedel borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderlere ilişkin olarak sigortacının rücu hakkı olmadığı görüşü benimsenmektedir.

Sigortacının zarar sorumlusuna karşı rücu talebi bakımından sigorta tazminatının ödendiği tarihten itibaren faiz işletilmesi gerektiği gerek doktrinde gerekse Yargıtay içtihatlarında benimsenmektedir. Bunun için sigortacının ayrıca ihtarname göndermesine gerek yoktur. Ancak sigortacının zarar sorumlusunun sorumluluk sigortacısına karşı açacağı rücu davasında faiz talebine hak kazanabilmesi için usulüne uygun şekilde ihtarname göndermiş olması gerekir.

Sigorta ettirenin sigortacıya geçecek olan dava hakkını ihlal edecek şekilde davranmama yükümlülüğü vardır. TTK'nın 1472. maddesinde sigorta ettirenin "sigortacıya geçen" hakları ihlal etmeme yükümlülüğünden söz edilmektedir. Ancak doktrinde çoğunluk görüş, hükmün amacına uygun olarak sigorta ettirenin yükümlülüğünün kanuni halefiyet gerçekleşmeden önce de mevcut olduğunu kabul etmektedir. Öte yandan sigorta sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettirenin bu yönde bir yükümlülüğü yoktur. Sigorta ettirenin sözleşme kurulmadan önce sigortacının rücu hakkını ihlal edecek şekilde davranması durumunda TTK'nın 1435. maddesi uyarınca beyan yükümlülüğüne aykırılık hükümlerinin uygulanması gerekir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin şartları oluşmadığı takdirde sigortalısının zarar sorumlusuna karşı alacak hakkını devralmak suretiyle zarar sorumlusuna talep yöneltmesi mümkündür. Nitekim uygulamada da kanuni halefiyet şartlarının oluşmaması ihtimaline karşı sigorta şirketleri ödeme yaptıktan sonra sigortalıdan ayrıca TBK hükümleri uyarınca alacak hakkını devralmaktadırlar. Doktrinde

sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak açmış olduğu davada Mahkemenin alacağın devri hükümlerine göre karar verip veremeyeceği tartışılmaktadır. Genel görüş, sigortacı rücu davasının hukuki sebebini ıslah etmedikçe, davanın ilerleyen aşamasında alacağı devralmış olmasına dayalı olarak hüküm verilemeyeceği yönündedir.

Çalışmanın son bölümünde sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkının muhatabı bakımından bir inceleme yapılmıştır. Zira başkası lehine sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin kusurlu hareketiyle zarara neden olması durumunda sigortacının sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği doktrinde uzun bir süre tartışılmıştır. E-TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde çoğunluk görüş sigorta sözleşmesinin bir tarafı olan ve sigortacıya prim ödeme borcunu üstlenen sigorta ettirene rücu edilemeyeceğini savunmuştur. Yargıtay tarafından verilen kararlarda da genel eğilim sigortacının sigorta ilişkisi içerisindeki sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanılamayacağı yönünde olmuştur.

Mehaz Alman hukukundaki uygulamaya baktığımız zaman sigortacının sigorta ettirene rücu edip edemeyeceği değerlendirilirken sigorta ettirenin menfaatinin (olası sorumluluğunun) sigorta teminatı altına alınıp alınmadığı kriterinin esas alındığı görülmektedir. Kural olarak sigortacının rücu hakkını ileri sürebileceği "üçüncü kişiler" sigorta ettiren ve sigortalı dışındaki herkesi ifade etmektedir. Ancak Alman doktrininde istisnai olarak da olsa sigorta ettirenin menfaatinin sigorta teminatı altına alınmadığı durumda sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği kabul edilmektedir.

E-TTK'nın ilgili hükmünde sigortalının "üçüncü kişiye" karşı dava hakkının sigortacıya geçeceği belirtilmiştir. Mehaz Alm.SSK'nın 86. maddesinde de sigortacının rücu hakkının muhatabı bakımından "üçüncü kişi" ibaresi kullanılmıştır. Ancak TTK'nın 1472. maddesinde kanun koyucu sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı "sorumlulara" karşı mevcut olan dava hakkının sigortacıya intikal edeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla sigortacının kanuni halefiyete dayalı talep hakkının muhatabı bakımından kanun koyucunun hiçbir

sınırlama getirmediği anlaşılmaktadır. Buna dayalı olarak sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı bakımından zarardan sorumlu tutulabilecek olan, sigorta ettiren dâhil, tüm kişilere karşı rücu talebi yöneltebilmelidir. Her hâlükârda sigortacının sigorta ettirene rücu etme imkânı değerlendirilirken, Alman hukukunda olduğu gibi sigorta ettirenin menfaatinin sigorta sözleşmesi uyarınca teminat altına alınıp alınmadığının değerlendirilmesi gerekir.

Sigortacının sigortalı ile belirli derecede yakınlığı olan kişilere karşı rücu hakkı olup olmadığı sorusuna ilişkin olarak da TTK'da açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak mehaz Alm.SSK'da sigortalı ile aynı evde iktisadi birlik içerisinde yaşayan kişilere karşı sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı düzenlenmiştir. ASSHİ'de ise sigortacının rücu hakkına ilişkin sınırlamanın kapsamı daha geniş tutulmuş ve sigorta ettiren ya da sigortalının aynı evde birlikte yaşadığı kişilere, onlarla eşit sosyal ilişki içinde olan kişilere ve onların çalıştırdığı kişilere karşı sigortacının rücu imkânı olmadığı düzenlenmiştir.

Sigortalının olağan şartlarda kendisinden talepte bulunmayacağı kişilere karşı ya da sigortacının bu kişilere rücu etmesi durumunda zarara yine sigortalının katlanmak durumunda kalacağı hallerde sigortacının bu kişilere karşı rücu talebi ileri süremeyeceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, bu sınırlamanın kötüye kullanılmasını engellemek adına söz konusu kişilerin zarara kasten neden olmaları hâlinde sigortacının bu kişilere rücu edebilmesi gerekir.

Sigortacının belirli kişilere karşı rücu etmeyeceği yönündeki taahhütlere sigorta poliçelerinde sıklıkla rastlanmaktadır. Sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin TTK'nın 1472. maddesinin emredici nitelikte olması poliçelerde yer verilen bu özel şartları geçersiz olacağı sonucunu doğurmamalıdır. Zira bu yöndeki taahhütler sigortacının halefiyetini ortadan kaldırmadığı gibi halefiyet ilkesinin amacına da aykırı değildir.

Öte yandan sigorta poliçesindeki bu özel şartlar bir sorumsuzluk anlaşması olarak nitelendirilerek sorumsuzluk anlaşmalarına ilişkin kurallara tabi tutulmamalıdır. Zira taraflar sigorta sözleşmesinden doğan bir borcun gereği gibi ifa edilmemesi

hâlinde ifa borcunu yerine getirmeyen tarafın sorumluluğunu sınırlandırmamaktadırlar. Sigortacının halefiyet yoluyla elde edeceği tazminat alacağını belirli kişilere karşı kullanmamayı taahhüt etmesi, alacağı talep etmeme taahhüdü ("*pactum de non petendo*") olarak nitelendirilmelidir.

Son olarak kanuni halefiyetin koşulları gerçekleştiği takdirde sigortacının TBK hükümlerine dayalı olarak sigortalısının alacak hakkını devralmasının geçerli bir işlem olmadığını vurgulamakta yarar vardır. Zira sigortacının kanuni halefiyetinin doğması ile birlikte sigortalının tüm hakları herhangi bir işleme gerek kalmaksızın sigortacıya geçmiş olacaktır. Sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkı üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisi olmadığından bu hakkı alacağın devri hükümlerine dayalı olarak sigortacıya devretmesi de mümkün değildir. Bununla birlikte sigortacının kanuni halefiyete dayalı olarak rücu talebi yöneltemeyeceği kişilere karşı alacağı devralmak suretiyle rücu etme imkânının tanınması, sigortacının kanuni halefiyetini ortadan kaldırdığından hükmün emredici niteliğine de aykırılık teşkil etmektedir. Poliçe özel şartlarında sigortacının rücu edemeyeceği kararlaştırılan kişilere karşı sigortacının daha sonrasında sigortalıdan alacağı devralmak suretiyle bu kişilere karşı rücu talebi ileri sürmesi her hâlükârda çelişkili davranma yasağına da aykırıdır.

KAYNAKÇA

Acar	:	Serdar Acar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul, 2012
Aksoy	:	Sami Aksoy, Yük Sigortalarında %10 İlave ve Taşıyana Rücu, BATIDER, Mart 2019, Cilt: 35, Sayı: 1, s. 95-115
Akyol	:	Şener Akyol, Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, 1. Bası, İstanbul, 2007
Aral-Eldeleklioğlu	:	İrem Aral Eldeleklioğlu, Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu, MÜHF-HAD, 2016, Cilt: 22, Sayı: 3, s. 985-1023
Atabek	:	Reşat Atabek, Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücu, İHD, 1969, Cilt: I, Sayı: 3, s. 226-296
Atamer, Deniz	:	Kerim Atamer, "Deniz Sigortaları"na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007, s. 314-329
Atamer, TTK	:	Kerim Atamer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş, BATIDER, Mart 2011, Cilt: XXVII, Sayı: 1, s. 21-106
Atamer/Tosun	:	Kerim Atamer/Yalçın Tosun, "Sigorta Hukuku"na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları (Deniz Sigortaları Hariç), SHD, Yıl: 2005, Sayı: 1, s. 137-155
Ayli	:	Ali Ayli, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, Ankara, 2012
Bağatur	:	Çağrı Bağatur, Can Sigortalarında Sigortacının Yasal Ardıllığı, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s 65-78
Basedow/Birds/Clarke /Cousy/Heiss/Loacker	:	Jürgen Basedow/John Birds/Malcolm Clarke/Herman Cousy/Helmut Heiss/Leander Loacker, Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), 2nd Expanded Edition, Köln, 2016
Başalp	:	Nilgün Başalp, Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul, 2011
Beckmann / Matusche-Beckmann	:	Roland Michael Beckmann/Annemarie Matusche-Beckmann, Versicherungsrechts Handbuch, 3. Auflage, 2015
Bilge	:	Mehmet Emin Bilge, Sigorta Tazminatını Alan

Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt 1, İstanbul, 2001, s. 67-85

Bozer, Rücu : Ali Bozer, Sigortacının Rücu Hakkı, BATIDER, 1964, Cilt II, Sayı 3, s. 477-480

Bozer, Sigorta : Ali Bozer, Sigorta Hukuku, Ankara, 1965

Bozer, Sorumluluk : Ali Bozer, Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası, Sigorta Hukuku Türk Derneği III. Sigorta Semineri - Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, Ankara, 1977, s. 303-327

Bozer, Zamanaşımı : Ali Bozer, Sigortacının Rücu'unda Zamanaşımı, BATIDER, 1962, Cilt: II, Sayı: 3, s. 473-476

Bozkurt : Tamer Bozkurt, Sigorta Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2018

Brand : Oliver Brand, Schadensersatzrecht, 2. Auflage, 2015

Buz : Vedat Buz, Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu, BATIDER, Eylül 2012, Cilt XXVIII, Sayı: 3, s. 5-42

Can : Mertol Can, Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Dairesinde Hazırlanmış Yeni Bası, Ankara, 2018

Cebe : Mehmet Sinan Cebe, Açıklamalı ve İçtihatlı Mal Sigortaları Hukuku (TTK. m. 1263-1320), Ankara, 2010

Clarke, Liability : Malcolm A. Clarke, The Law of Liability Insurance, Second Edition, London, 2017

Çeker, Rücu : Mustafa Çeker, Sigortacının Rücu Hakkı, Legal Hukuk Dergisi, 2006, Yıl: 4, Sayı: 48, s. 3707-3718

Çeker, Sigorta : Mustafa Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 17. Baskı, Adana, 2017

Dayınlarlı : Kemal Dayınlarlı, Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Gözden Geçirilmiş, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Ankara, 2008

Doğanay : İsmail Doğanay, Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şumulü, BATIDER, 1977, Cilt IX, Sayı 2, s. 335-348

Drave : Christian Drave, Der Übergang von Ersatzansprüchen: Regresswahrungs - und Mitwirkungsobliegenheiten des Versicherungsnehmers (§ 86 Absatz 2 VVG), 2012

Eren : Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, 2018

Fidan : İsmail Fidan, Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2005/2, s. 33-56

Franko, Borçlar : Nisim İ. Franko, Borçlar Kanununun 109ncu Maddesine Göre Halefiyet Halleri, Ankara Barosu Dergisi, 1981, Sayı: 2, s. 202-221

Franko, Sigorta : Nisim İ. Franko, Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Karşı Rücu Hakkı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu V, Bildiriler-Tartışmalar, 25 – 26 Mart 1988, Ankara, s. 45-75

Gürses : Özlem Gürses, Subrogation Against a Contractual Beneficiary: A New Limitation to Insurers' Subrogation?, Journal of Business Law, 2017, Issue 7, s. 557-575

Hacıömeroğlu : Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2017

Hızır : Serdar Hızır, Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, TBBD, 2009, Sayı: 86, s. 268-312

Höra : Knut Höra, Münchener Anwaltshandbuch Versicherungsrecht, 4. Auflage, 2017

IBA Insurance Committee : IBA Insurance Committee Substantive Project 2016, Insurers' Rights of Recovery (Subrogation/Recourse)

Işıklar : Güneş Karol Işıklar, 2002 Atina Sözleşmesi Çerçevesinde Deniz Yolu ile Yolcu Taşımalarında Zorunlu Sorumluluk Sigortası, İstanbul, 2018

Karasu : Rauf Karasu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:2, Yıl: 2015, s. 683-706

Karayalçın, İşletme Kazaları : Yaşar Karayalçın, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara, 1960

Karayalçın, Sorumluluk : Yaşar Karayalçın, Sorumluluk (Mesuliyet) Sigortaları, SHD, Yıl: 1984, C. II, Sayı: 1-2, s. 27-68

Kayıhan : Şaban Kayıhan, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, MÜHF-HAD, 2016, Sayı: 22/3, s. 1595-1624

Kender, Hususi Sigorta : Rayegân Kender, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Güncelleştirilmiş 16. Baskı, İstanbul, 2017

Kender, Taslak : Rayegân Kender, Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 7-28

Kılıçoğlu, Borçlar : Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş 19. Bası, Ankara, 2015

Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu : Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, AÜHFD, 1974, Sayı: 1-4, s. 395-446

Kılıçoğlu, Kanuni Halefiyet : Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara, 1979

Langheid/Rixecker/Gal/ Grote/ Muschner : Theo Langheid/Roland Rixecker/Jens Gal/Joachim Grote/Jens Muschner, Versicherungsvertragsgesetz mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar, 6. Auflage, 2019

Langheid/Wandt : Theo Langheid/Manfred Wandt, Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, 2. Auflage, 2016

Lowry/Rawlings/Merkin : John Lowry/Philip Rawlings/Robert Merkin, Insurance Law Doctrines and Principles, Third Edition, Oxford and Portland, Oregon, 2011

Nomer, Borçlar : Haluk Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2012

Nomer, Halefiyet : Haluk Nomer, Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LV, Sayı: 3, 1997, s. 243-260

Oğuzman/Öz, Genel I : M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş

16. Bası, I. Cilt, İstanbul, 2018

Oğuzman/Öz, Genel II : M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 16. Bası, II. Cilt, İstanbul, 2018

Omağ, Halefiyet : Merih Kemal Omağ, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul, 2011

Omağ, Karar : Merih Kemal Omağ, Sigortacının Kanuni Halefiyetine Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tesis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine, MÜİİBF Dergisi, 1984, Sayı: 1, s. 483-492

Omağ, Tasarı : Merih Kemal Omağ, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirmesi, Türk Ticaret Kanunu Taslağı, SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 29-34

Ölmez : Fatih Ölmez, Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013

Prölls/Martin : Erich, R. Prölls/Anton Martin, Versicherungsvertragsgesetz Mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen, 30. Auflage, 2018

Rüffer/Halbach/ Schimikowski : Wilfried Rüffer/Dirk Halbach/Peter Schimikowski, Versicherungsvertragsesetz Handkommentar, 3. Auflage, Köln, 2015

Sevinç-Kuyucu : Aslıhan Sevinç Kuyucu, Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 31-69

Somer : Mehmet Somer, Sigorta Ettirenin Zararını Tazmin Eden Sigortacının Zarar Sorumlusundan Temerrüt Faizi Talep Hakkı, SHD, 1998, Sayı: 1, s. 139-151

Sopacı-Öztuna : Birgül Sopacı Öztuna, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle

Birlikte Değerlendirilmesi, BATIDER, Cilt XXVIII, Yıl: 2012, Sayı: 3, s. 117-152

Şahin-Caner : Ayşenur Şahin Caner, Türk Borçlar Kanununda Müteselsil Borçluluk, 2017, İstanbul

Şeker-Öğüz : Zehra Şeker Öğüz, Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temliki Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi?, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, Cilt: 2, s. 1645-1653

Şenocak : Kemal Şenocak, Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFD, 2009, Cilt: 58, Sayı: 1, s. 189-229

Tandoğan : Haluk Tandoğan, Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara, 1963

Tekil : Fahiman Tekil, Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara, 1998, s. 113-131

Topsoy : Fevzi Topsoy, İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı, TBBD, 2018, Sayı: 134, s. 519-566

Turanboy : K. Nuri Turanboy, İbra Sözleşmesi, Ankara, 1998

Ulaş : Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler - Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu Hükümlerine Göre Yeniden Derlenmiş ve Yazılmış 8. Bası, Ankara, 2012

Uluğ, Tasarı : İlknur Uluğ, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 197-214

Uluğ-Cicim, Sorumluluk : İlknur Uluğ Cicim, Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481), Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2013, Cilt: 3, Sayı: 2, s. 11-23

Uluğ-Cicim/Alhan : İlknur Uluğ Cicim/Yunus Alhan, Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, Cilt: 6,

Sayı: 2, s. 85-102

Ülgen : Hüseyin Ülgen, Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı, MÜHF-HAD, Yıl: 2016, Sayı: 22, s. 2827-2838

Ünan, Cilt I : Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt I Genel Hükümler (Madde 1401-1452), İstanbul, 2016

Ünan, Cilt II : Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453 - 1586), İstanbul, 2016

Ünan, Cilt III : Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487 - 1520), İstanbul, 2017

Ünan, Deniz : Samim Ünan, Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşıyana Karşı Açtığı Halefiyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorunlar, VIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, 1991, s. 221-255

Ünan, Taslak : Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın -Sigorta Hukuku- Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, SHD, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1, s. 109-196

Ünan, ZHSS : Samim Ünan, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), İstanbul, 2012

Ünan, Zorunlu Sorumluluk : Samim Ünan, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, Zorunlu Sigortalar Paneli, 1994, s. 41-66

Ünan/Atamer : A. Samim Ünan/Kerim Atamer, TURKISH INSURANCE LAW ASSOCIATION-TURKISH CHAPTER OF AIDA, SİGORTA HUKUKU TÜRK DERNEĞİ Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ), 1. Baskı, İstanbul, 2011

Yazıcıoğlu, Halefiyet : Emine Yazıcıoğlu, TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, Cilt III, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2,

Temmuz 2017 (Özel Sayı), s. 331-365

Yazıcıoğlu, İştigal Yasağı : Emine Yazıcıoğlu, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı), Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul, 2010, Cilt: 2, s. 1813-1852

Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları : Emine Yazıcıoğlu, Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 483-497

Yazıcıoğlu, Riziko : Emine Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 423-467

Yazıcıoğlu, Sorumluluk : Emine Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Sigorta Hukuku Sempozyumları - Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018, Bursa, Editörler: Samim Ünan/ Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, 2018, s. 467-483

Yazıcıoğlu/Şeker-Öğüz : Emine Yazıcıoğlu/Zehra Şeker Öğüz, Sigorta Hukuku, İstanbul, 2019

Yeşilova-Aras : Ecehan Yeşilova Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, 2013

Yılmaz : Zekeriya Yılmaz, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara, 2014

MAHKEME KARARLARI DİZİNİ

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, E. 1939/37, K. 1944/9, T. 22.03.1944; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, E. 1953/18, K. 1954/11, T. 31.03.1954; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, E. 1970/2, K. 1972/1, T. 17.01.1972; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1979/1051, K. 1979/1629, T. 29.03.1979; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1979/1393, K. 1979/1954, T. 12.04.1979; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1979/5647, K. 1980/545, T. 07.02.1980; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1980/652, K. 1980/1203, T. 13.03.1980; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1985/3689, K. 1985/3361, T. 29.05.1985; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1987/6915, K. 1987/775, T. 13.02.1987; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1988/2312, K. 1988/5164, T. 22.09.1988; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1990/825, K. 1990/963, T. 16.02.1990; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 1990/3730, K. 1990/5124, T. 11.06.1990; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 1991/5571, K. 1992/2220, T. 27.04.1992; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1997/3062, K. 1997/3494, T. 12.05.1997; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1998/2684, K. 1998/4373, T. 11.06.1998; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2000/2980, K. 2000/4071, T. 11.05.2000; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2001/3702, K. 2001/5993, T. 02.07.2001; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2001/4171, K. 2001/6862, T. 17.09.2001; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2001/8843, K. 2002/1173, T. 12.02.2002; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2001/9788, K. 2002/2180, T. 11.03.2002; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2002/1329, K. 2002/4876, T. 20.05.2002; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2003/3736, K. 2003/10567, T. 10.11.2003; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2003/4227, K. 2003/11328, T. 01.12.2003; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2003/5045, K. 2004/271, T. 15.01.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/728, K. 2004/2210, T. 08.03.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2003/9176, K. 2004/3392, T. 01.04.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2003/9307, K. 2004/3507, T. 05.04.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/224, K. 2004/9359, T. 05.10.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/570, K. 2004/9618, T. 11.10.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/431, K. 2004/10485, T. 28.10.2004; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/9489, K. 2005/6188, T. 14.06.2005; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/9990, K. 2005/6900, T. 28.06.2005; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2004/14337, K. 2005/11914, T. 05.12.2005; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/206, K. 2006/267, T. 19.01.2006; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/4359, K. 2006/4127, T. 17.04.2006; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/7553, K. 2006/8327, T. 13.07.2006; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2006/13341, K. 2006/12234, T. 24.11.2006; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/12444, K. 2006/12592, T. 30.11.2006; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/12216, K. 2006/12909, T. 07.12.2006; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/13424, K. 2007/181, T. 15.01.2007; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2006/265, K. 2007/3448, T. 26.02.2007; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi E. 2007/1450, K. 2007/2115, T. 19.06.2007; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2008/17-299, K. 2008/302, T. 09.04.2008; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/681, K. 2010/4021, T. 09.04.2010; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/12848, K. 2010/7989, T. 08.07.2010; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/8767, K. 2011/1699, T. 15.02.2011; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/10375, K. 2011/2757, T. 15.03.2011; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/3060, K. 2011/4079, T. 08.04.2011; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/7001, K. 2011/6264, T. 24.05.2011; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/17-569, K. 2011/710, T. 30.11.2011; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/6514, K. 2011/16961, T. 14.12.2011; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/4-426, K. 2012/639, T. 28.09.2012; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/11-490, K. 2012/764, T. 07.11.2012; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/12664, K. 2012/17709, T. 08.11.2012; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, E. 2013/1879, K. 2013/9876, T. 24.06.2013; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, E. 2013/12719, K. 2013/13397, T. 04.10.2013; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, E. 2014/1448, K. 2014/5692, T. 11.04.2014; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2013/18455, K. 2014/7299, T. 14.04.2014; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2014/4364, K. 2014/10853, T. 06.06.2014; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2014/183 K. 2014/10951, T. 09.06.2014; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2014/1878, K. 2014/12678, T. 02.07.2014; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/8704, K. 2016/4495, T. 21.04.2016; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2016/6542, K. 2017/5459, T. 18.10.2017; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesi, E. 2018/1153, K. 2018/1039, T. 06.06.2018; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi, E. 2018/38, K. 2018/617, T. 27.6.2018; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi, E. 2018/2946, K. 2018/1355, T. 11.10.2018; bkz. www.kazanci.com (e.t.: 12/05/2019)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2017/2006, K. 2018/7657, T. 05.12.2018; bkz. www.lexpera.com.tr (e.t.: 12/05/2019)